T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

On beşinci Birleşim

9 . XII . 1949 Cuma

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	**118**
2. — Havale edilen kâğıtlar	**118:119**
3. — Demeçler	**119**
1. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun 12 nci Birleşim tutanağına itirazı	119: 120
4. — Sorular	**120**
1. — Erzurum Milletvekili Gl. Vehbi Kocagüney'in, Yolluk Kanununda bir değişiklik yapılıp yapılmıyacağına dair Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/390)	120
5. — Görüşülen işler	**120**
1. — Hâkimler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları (1/487)	120:144
2. — Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/599)	144: 160

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Yozgad Milletvekili Dr. Kemal Cenap Berksoy'un öldüğüne dair olan Başbakanlık tezkeresi okunarak iki dakika ayakta saygı duruşunda bulunuldu.

Bursa Milletvekili Muhittin Baha Pars'ın, dilimize yabancı gelen uydurma kelimelere okul kitaplarında yer verilmesine bundan sonra da devam edilip edilmiyeceği hakkındaki sözlü sorusuna, Millî Eğitim Bakanı cevap verdi.

Afyon Karahisar Milletvekili Gl. Sadık Aldoğan'ın;

Afyon Karahisar Milletvekili Kemal Özçoban'ın;

Ankara Milletvekili İbrahim Rauf Ayaşlı'nın;

Ankara Milletvekili Dr. Ahmet Hâmit Selgil'in;

Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır'ın;

Diyarbakır Milletekili İhsan Hâmid Tigrel'in;

İsparta Milletvekili Sait Köksal'ın;

İstanbul Milletvekili Cihad Baban'ın;

İstanbul Milletvekili Cihad Baban'ın, yine;

İstanbul Milletvekili Cihad Baban'ın;

İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in,

Kocaeli Milletvekili Cenap Aksu'nun;

Kocaeli Milletvekili Sedad Pek'in;

Siird Milletvekili Etem İzzet Benice'nin;

Siird Milletvekili Etem İzzet Benice'nin, yine;

Siird Milletvekili Etem İzzet Benice'nin;

Zonguldak Milletvekili Ali Rıza İncealemdaroğlu'nun; Milletvekilliği dokunulmazlıklarının kaldırılmasına dair olan Karma Komisyon raporları kabul olundu.

Sibirya'da vefat eden Binbaşı Bilâl'ın dul ve yetimlerine bağlanan maaşa dair olan Millî Savunma Komisyonu raporu, okundu. Üzerinde bir müddet görüşüldükten sonra dikkate alınan önerge ile birlikte dosya Komisyona geri verildi.

İspirto ve İspirtolu içkiler İnhisarı hakkındaki Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair olan Kanun, kabul olundu.

İstiklâl harbi mâlûllerine verilecek para mükâfatı hakkındaki Kanun, kabul edildi.

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanununun 5 nci maddesinin değiştirilmesine dair olan Kanun, kabul olundu.

Türkiye Cumhuiyeti ile Filipin Cumhuriyeti arasında Vaşington'da imzalanan Dostluk Andlaşmasının onanması hakkındaki Kanun tasarısının birinci görüşülmesi bitirildi.

Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Hava Ulaştırmalarına dair olan Anlaşmanın onanması hakkındaki Kanun tasarısının birinci görüşülmesi tamamlandı.

Hâkimler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair olan Kanun tasarısının tümü üzerindeki görüşmeler yeter görülerek maddelere geçilmesi kabul olundu.

9 . XII . 1949 Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Bingöl Milletvekili	Manisa Milletvekili
F. F. Düşünsel	*. H. Öztarhan*

Kâtip
Tunceli Milletvekili
Necmeddin Sahir Sılan

Sorular

Van Milletvekili Muzaffer Koçak'ın, Başkaledeki birliklerin erzak ve eşya nakliyatı hakkındaki sözlü soru önergesi; Millî Savunma Bakanlığına gönderilmiştir. (6/402).

Van Milletvekili Muzaffer Koçak'ın, İran sınırında yapılmakta olan soygunculuk ve talanın önlenmesi için ne gibi tedbirler alındığına dair olan sözlü soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (6/403)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — Türkiye - Finlândiya Ödeme Anlaşmasının 4 ncü maddesinin değiştirilmesi için mektup teatisi suretiyle yapılan anlaşmanın onanması hakkında Kanun tasarısı (1/635) (Ticaret Komisyonuna);

Teklifler

2. — Ankara Milletvekili Arif Çubukcu'nun,

Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek Kanun teklifi (2/196);

3. — Gazianteb Milletvekili Bekir Kaleli ve Sivas Milletvekili Gl. Fikri Tirkeş'in, emirber ve seyis erleri hakkındaki 203 sayılı Kanunun 1600 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 1 nci maddesinin değiştirilmesine dair Kanun teklifi (2/197) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);

4. — Maraş Milletvekili Emin Soysal'ın, Şehir ve kasabalar Okul binalarının Yapımı ve Donatımı hakkında Kanun teklifi (2/198) (Millî Eğitim ve Bütçe Komisyonlarına);

Rapor

5. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun, Dilekçe Komisyonunun 9 . II . 1949 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1753 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/141) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Cevdet Kerim İncedayı

KÂTİPLER : Sedad Pek (Kocaeli), Hilmi Öztarhan (Manisa)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

Gelen evrak arasında Ankara Milletvekili Arif Çubukçu'nun Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 5020 sayılı Kanuna ek kanun teklifi vardır. tensip edersenez bu gibi mevzular için geçici komisyon kurmuştuk, bu tasarıyı da tensibinizle geçici komisyona vereceğiz. (Muvafık sesleri)

3. — DEMEÇLER

1. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun 12 nci Birleşim tutanağına itirazı.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Tabedilen tutanak hakkında bir mâruzatım olacak.

BAŞKAN — Buyurun.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Sayın arkadaşlar, ayın ikinci Cuma günü Adalet Bakanı Fuad Sirmen ile aramızda geçen hâdise hepinizin malûmudur. Bugün almış olduğumuz tutanakta, Fuad Sirmen'in yerine bendeniz geçiyorum, yani bendeniz Fuad Sirmen'e hakaret etmiş oluyorum, o mağdur ve mâsum, bendeniz mahkûm. Efkârı umumiye muvacehesinde bir sürü lâflara muhatap olan ben maalesef mahkûm ve maznun, Adalet Bakanı ise mağdur duruma girmiştir. Bu tutanakların asılları mevcuttur, düzeltilmesi için icabeden muamelenin yapılmasını Sayın Başkandan rica ederim, çünkü bütün efkârı umumiye heyecan içindedir.

BAŞKAN — Efendim; tutanak aynen basılmıştır.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Aynen değil, tahrif edilmiştir.

BAŞKAN — Bunu muameleye tâbi tutarız.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; Sinan Tekelioğlu ile geçen Cuma aramında geçmiş olan sözler, bütün B. M. Meclisi üyelerinin malûmu olduğu gibi, bunu hakikatle aksettirmiş olan bâzı gazeteler vasıtasiyle de efkârı umumiyenin malı olmuştur.

Burada geçmiş ve sarf edilmiş olan sözlerin tutanaklara nasıl geçtiğini ben bilmiyorum. Hattâ ben kendi sözlerime ait tutanağın bir vavını dahi değiştirmiş değilim. Binaenaleyh Sinan Tekelioğlu'nun şimdi burada sarfetmiş olduğu hilâfı hakikat sözü, güya benim söylediğim sözleri değiştirmişim, düzeltmişim mânasına ise bunu tamamen kendilerine iade ederim.

Bu itibarla tutanakların değiştirilmesi veya

zabıt kâtiplerinin iyi tutup tutmadığı beni ilgilendiren birşey değildir. Şüphesiz bu ihbar üzerine Riyaset Divanı keyfiyeti tetkik edecek, eğer bir hata varsa onu tashih hakkı Riyaset Makamına aittir.

Şimdi bu çirkin mevzuu burada yeniden huzurunuzda canlandırmayı doğru bulmayan bir arkadaşınızım, çünkü bu kürsüye karşı olan saygım buna mâni olmaktadır.

Esasen kendilerinin sarfetmiş oldukları sözler hakkında her hangi bir karar ittihazı, ikimizde aynı partinin Milletvekili olmak itibariyle, bizim partinin gurup haysiyet divanına taallûk eden bir şeydir. Oraya müracaat benim tarafımdan vâkı olmuştur. Gazetelerde gördüğüme göre belki kendileri tarafından da vâkı olmuştur.

BAŞKAN — Tutanak aynen basılmıştır. Ancak bir matbaa yanlışlığı olmak ihtimali vardır. Bu ihtimal mevcuttur, tetkik ederiz. Matbaa yanlışlığı varsa düzeltiriz.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Zabıtlar baştan başa değişmiştir. Bu zabıtlarla oraya gidersek nasıl olur ? Hem hakaret gör, hem ceza gör.

BAŞKAN — Arkadaşın bir şikâyeti vardır. Tutanakta tertip hatası varsa onu her vakit düzeltebiliriz.

4. — SORULAR

1. — Erzurum Milletvekili Gl. Vehbi Koca-Güney'in, Yolluk Kanununda bir değişiklik yapılıp yapılmıyacağına dair Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/390)

BAŞKAN — Vehbi Kocagüney burada mı? (Yok sesleri).

Geçen celsede de bulunmadığı için bu soru düşmüş bulunuyor.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Hâkimler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı ve Adalet ve Bütçe Komisyonları raporları (1/487)

BAŞKAN — Şimdi Hâkimler Kanunu tasarısının maddelerinin görüşülmesine başlıyoruz.

Hâkimler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve iki geçici madde eklenmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — 4 . VII . 1934 tarihli ve 2556 sayılı Hâkimler Kanununun « 30 » maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 4. — Adaylar; ihtiyaç oldukça Adalet Müsteşarının Başkanlığı altında Teftiş Kurulu Başkanı ve Hukuk ve Ceza ve Zatişleri Genel Müdürleri ile kurulacak Komisyonun mütalâası alındıktan sonra Adalet Bakanı tarafından tâyin olunur.

Adaylığa ihtiyaçtan çok istekli olursa tâyinlerde hukuk tahsiline ait diploma derecesine bakılarak iyi dereceliler orta derecelilere ve pekiyi dereceliler hepsine ve derecede eşitlik halinde önce müracaat edenler sonrakilerine ve doktora yapmış olanlar hepsine tercih olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Maddeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Madde 5. — Adaylığa tâyin olunanlar iki sene mahkemeler ile savcılıklarda staj görürler. Hukuk ve ceza dâvalarında Tutanak kâtipliği ve mahkeme ve savcılık kalemlerinde başkâtiplik ödevini ve kendilerine verilen incelemeleri ve diğer yazı işlerini yaparlar. İcra memurlarına ve sorgu yargıçlarına yardım ederler.

Bunlar dinlemek üzere mahkemenin hüküm verme konuşmalarında bulundurulabilirler.

Adaylar, gördükleri bütün işlerden dolayı asıl görevliler gibi sorumlu olurlar.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

SALAMON ADATO (İstanbul) — Efendim, bendeniz bu maddenin ikinci fıkrasına temas edeceğim.

Namzetler stajlarını gördükleri zaman mahkemelerde tarafların önemli dâvalarını dinlerler ve mahkeme, işi müzakereye bıraktığı zaman, müzakerede bulunmak hakkını haiz olurlar.

Tadili teklif olunan kanunun eski ikinci fıkrası şu şekilde yazılmıştı: « Bunlar dinlemek üzere müzakerede hazır bulunabilirler ».

Halbuki bugün teklif edilen şekil şudur :

« Bunlar dinlemek üzere mahkemenin hüküm verme konuşmalarında bulundurulabilirler ».

Bilmem, bu yeni şekil lisanı sadeleştirmek maksadına mı mâtuf, yoksa stajyerlerin müzakerelerde bulunma hakkını tahdide mi mâtuf? Çünkü yeni şekilde bendenizce bir tahdit var. Yüksek Kamutayca malûm olduğu üzere, mahkemeye intikal eden her iş muhtelif safhalardan geçer, meselâ husumet itirazı dermeyan edilir, dâvanın iptidasında. Husumet itirazı hakkında karar vermek hüküm vermek değildir. Meselâ bir tesbiti delâil talebi dermeyan edilir, o tesbiti delâil talebi hakkında karar vermek için tabiî bir müzakere oluyor, bu müzakere bir hüküm müzakeresi değildir. Tedbiri ihtiyatî, mürüru zaman gibi haller de aynı mahiyettedir. Binaenaleyh, lisanı sadeleştirmek maksadiyle kabul edilen şekil tahdidî mahiyeti haizdir. Bir defa müzakere yerine hüküm vermek için konuşma tabiri kullanılıyor ki, bu sadeleştirmek değil, iğlâktır. Müzakere kelimesi halen kullanılmakta olduğuna göre aynen müzakere kelimesinin bırakılmasının muvafık olacağı kanaatındayım.

BAŞKAN — Kâmil Çoşkunoğlu.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim, maddenin değişme sebepleri arasında arkadaşımızın buyurmuş olduğu mâna yoktur. Bu itibarla ikinci fıkranın bunları dinlemek üzere mahkemenin hüküm verme sırasında olsun, olmasın bütün müzakerelerinde bulunabilirler. Bu fikri daha iyi ifade için kelimenin kaldırılması mânasındadır. Buradan iki kelimenin yani hüküm verme kelimelerinin kaldırılması suretiyle, bunlar dinlenmek üzere mahkemenin konuşmasında bulundurulabilirler, diyebiliriz. Veyahut da dinlemek üzere mahkemenin bütün konuşmalarında bulundurulabilirler şeklinde ifade edebiliriz.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Sözcü arkadaşımın da ifade ettiği gibi bu maddede yapılmış olan tadil Adato arkadaşımızın dediği mânayı çıkarıyorsa hakikaten maksudumuz bu değildir. Bu bakımdan her türlü tereddüdü izale için : « mahkemenin tetkik ve müzakerelerinde bulundurulabilirler » dersek mesele halledilmiş olur.

BAŞKAN — Bir önerge var okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Hâkimler Kanununun bâzı maddelerini değiştiren tasarının 5 nci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki yazılı şekilde tadilini teklif ederim.

« Bunlar dinlemek üzere mahkeme müzakerelerinde bulundurulabilirler ».

İstanbul Milletvekili
S. Adato

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) Muhakemenin tetkik ve müzakerelerinde, diyelim.

BAŞKAN — (Tetkik ve müzakerelerinde) suretinde düzeltilecek. Önergenizi geri alıyor musunuz efendim

SALAMON ADATO (İstanbul) — Muvafıktır, geri alıyorum.

BAŞKAN — Maddenin son fıkrasındaki (Hüküm verme konuşmalarından) kelimeleri kalkacak, (mahkemenin tetkik ve müzakerelerinde bulundurulabilirler) olacaktır.

Maddeyi bu şekilde oyunuza sunuyorum; Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 15. — Açılacak yardımcılık sınıfındaki görevlere (13) ncü maddede beyan olunan defterdeki sıraya göre önce gelen önce tâyin olunur ve daha evvelki senenin defteri bitmeyince sonraki defterde ismi olanlara geçilmez.

Bu deftere ismi geçenlere asıl göreve tâyin olununcaya kadar Başkanlıkça lüzum görülen yerlerde icra memurluğu, Sorgu Yargıçlığı ve Cumhuriyet Savcı yardımcılığı ödevleri gördürülebilir.

KOMİSYON ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim bu madde Hükümetin sevketmiş olduğu şekilde komisyonca da aynen kabul edilmiştir. Yalnız tetkik buyurulunca görülecektir ki Adalet Komisyonu bu kanuna bağlı 1 ve 2 sayılı cetvellerde bir değişiklik yapmıştır. Bu da Hükümet teklifinde yalnız 10 ncu derece yardımcılık için kabul edilmişken buna Onuncu dereceden yardımcılık sınıfın da ilâve edilmiştir. Bunun için maddenin birinci satırındaki (Sınıfındaki) kelimesi yerine (sınıfının 10 ncu derecesinde yazılı) kelimeleri konacaktır. Bu şekilde maddenin tashih edilmesini rica ederim.

M. KÂMİL BORAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlar, teklif edilen 15 nci maddenin son

fıkrasında (bu deftere isimi geçenlere asıl göreve tâyin olununcaya kadar Bakanlıkça lüzum görülen yerlerde icra memurluğu, sorgu yargıçlığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı görevleri gördürülebilir denilmekte. Sorgu yargıçlığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı vazifeleri gibi adalet vazifeleri aarsında gerçekten büyük ehemmiyeti olan esaslı vazifelere muvakkaten getirilmeleri tecvizi kabil olamıyacağı kanaatındayım. Maddenin gerekçesinde « bu görevlerin gördürülmesi uygun görülmüştür » deniliyor. Fakat niçin ve neden uygun görülüyor? Eğer kararname ile tâyinleri uzunca zamana ihtiyaç göstermesinden doğuyorsa bu da tecrübelerle sabittir, en kısa zamanda ikmali mümkün bir formalitedir. Sorgu yargıçları ve Cumhuriyet savcı yardımcılarının tâyini formaliteleri dışında kalan usullerle bu mühim vazifeleri gördürmek bir tenakuz ifade eder.

Sorgu yargıçlığı ve savcı yardımcılığı için kanunda yazılı tâyin formalitesine ya katî lüzum vardır veya yoktur, yoksa ki ben var olduğuna kaniim - bu formaliteyi tamamiyle kaldırmak, aksi halde bu vazifeyi göreceklerin hepsine aynı formaliteye tâbi kılmak icabeder.

Diğer taraftan yetişme devresi olan namzetlik devresini henüz bitirmiş olan bir stajyere kazai karar vermek salâhiyetini haiz bulunan sorgu hâkimliği vazifesi veriliyor. Bu müessese ve bu yargıçlık ağır ceza mahkemesinin vazifesine giren bütün ağır cezalı cürümlerle savcının çok mühim ve karışık gördüğü diğer suçların tahkikatını idare ediyor. Avrupanın birçok memleektlerinde olduğu gibi, doğrudan doğruya adliyenin emrinde çalışan, hususi şekilde yetiştirilmiş ve ellerinde fennî vesait bulunan bir adlî ve teknik zâbıta teşkilâtımız yoktur. Biz de hazırlık tahkikatı daima eksik ve kifayetsiz olduğundan bütün merkezi siklet sorgu hâkimlerinin omuzlarında bulunmaktadır.

Sorgu hâkimi, adlî zâbıtanın yaptığı noksan tahkikatı düzeltmek, aynı zamanda mahkemede hüküm hâkimine bir celsede hüküm verdirecek surette tahkikatı tamamlamak ve ikmal etmek mecburiyetindedir.

Şahıs hürriyetinin her hangi bir yanlışlıkla taaruza maruz kalmaması için fert lehinde ve bu hürriyetin en büyük bir teminatı olarak ceza delâleti mekanizmasında ilk tahkikat müessesesi başlı başına deger ve ehemmiyet arzetmektedir. Binaenaleyh, bu vazifeyi hakkiyle başarabilecek elemanların iyi seçilebilmesini icabettirir. Teessürle arzederim ki, bugün bizdeki ilk tahkikat müessesesi normal hukuk tahsili görmemiş ve hukuk zihniyeti tekemmül etmemiş elemanlar elindedir, hattâ birçok şehir ve kasabalarımızda mahkeme başkâtiplerinin elindedir. Fransız adliye tarihinde «Juge d'instruction» ve bizde tam mukaibli olarak sorgu unvanını alan sorgu hâkimi dediğimiz şahsiyetlerin ehemmiyeti halk vicdanlarında derin bir surette yerleşmiştir. Bir gün hukuk imtihanlarına giren bir talebeye mümeyyizler tarafından şöyle bir sual soruldu; Fransa'da en büyük iktidar sahibi şahıs kimdir? Talebe, evvelâ Cumhurbaşkanı, sonra Başbakan, dedi. Mümeyyiz bilemedin, bu iktidar sahibi sorgu hâkimidir, cevabını verdi. İşte bu ve buna benzer misaller bu müesseseyi işletecek olan hakimlerin haiz olmaları icabedecekleri vasıf ve meziyetleri göstermeye kâfidir. Yine Fransa'da ilk tahkikatta çalıştırılacak hâkimlerin evsafı üzerinde kıskançlıkla durulur. Bu sebeple sorgu hâkimleri en mümtaz hâkimler arasından seçilir. Orada sorgu hâkimleri bidayet mahkemesi hâkimleri arasından 3 sene müddetle tâyin edilirler ve bu ağır vazifelerine bir karşılık olmak üzere maaşlarından gayri kendilerine münasip bir tazminat dahi verilir.

Bizdeki sorgu hâkimleri, bazan bir polis veya bir jandarmanın adlî zabıta sıfatı ile yaptığı noksan tahkikatı düzeltmek mevkiinde ve ağır ceza mahkemesinin eline bir dosyayı tam verebilmek için bütün tecrübe ve bilgisini ortaya koyup meydana getireceğini nazara alırsak ehemmiyeti bir kat daha artan bu ağır vazifeyi mesleke henüz intisap eden stajyerler arasından değil, hakkı ile başarabilecek tecrübeli elemanlar arasından seçmekte daha çok isabet olacağında şüphemiz yoktur. Aynı zamanda sorgu hâkimi diğer hâkimlerden ayrı olarak bir de insan pisikolojisine vâkıf olması şarttır.

İşte aziz arkadaşlarım, işleri bu derece mühim ve mesuliyet sahaları bu kadar ağır olan bir vazifeye henüz mesleke yeni atılmış bir hukukçuya hem mûtat tâyin formaliteleri dışında tevcih edilmesinin ne dereceye kadar isabetli olacağını yüksek takdirlerinize arzediyorum. Bu sebeplerden dolayı önergemde de arzettiğim veçhile teklif edilen 15 nci maddenin ikinci fıkrasının kal-

dırılması için bir önerge veriyorum, kabulünü istirham ederim, takdir sizlerindir.

FAHRİ KARAKAYA (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar; kıymetli arkadaşım Kâmil Boran'ın, sorgu hâkimliği ve sorgu müessesesi üzerindeki mütalâaları cidden isabetlidir.

Yalnız, Adalet Bakanlığının, bu müesseseyi, ne gibi vasıfları haiz ve ne şekilde yetişmiş olan hâkimlerle doldurması meselesi üzerinde durulabilir. Bunun için Hâkimler Kanununun tadili sırasında, bugün için yapılmış bir iş olmadığına göre, realiteler ve hakikatler dairesinde hareket etmek mecburiyetindyiz.

Biliyorsunuz ki, sayın arkadaşlarım; ekseri ilcelerde sorgu hâkimliği, C. Savcılığı yardımcılığı inhilâl edince, asili tâyin edinciye kadar, bunların yerlerine mahkeme başkâtipleri vekâlet ediyorlar. Ve bazan da şuradan buradan, uzak mesafelerden gönderilen hâkimlere, C. Savcı yardımcılığı salâhiyeti veriliyor, bu suretle bu vazife vekâleten ifa ettiriliyor.

Ekseri ahvalde mahkeme başkâtiplerinin işleri çok, baştan aşkın olduğundan dolayı bugibi mühim bir vazife, C. Savcılığı yardımcılığı ihmal edilmiş oluyor, bu iş ikinci plânda kalıyor. Bütün tatbikat ve fiiliyat bunu gösteriyor. Ekseri zamanda C. Savcılarının derhal tâyini mümkün olsa bile, oraya gidip vazifesine başlıyabilmesi için aradan birkaç ay geçiyor, bu şekilde de vazife ihmal edilmiş oluyor. Halbuki, diğer tarafta, hemen ekseri illerimizde hâkim adayları mevcut olduğuna ve sitajyerler fiilen bu sitajlarını orada görmekte olduklarına göre, bir an evvel inhilâl eden bu vazifelerin boş kalmaması için tasarıya konulan madde yerindedir, kabulünü rica ederim.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlar; 15 nci maddenin son fıkrasında mevzuubahis olan aday, adaylık müddetini bitirmiş; ahlâki gidişinin düzgünlüğü, adaylıktaki çalışmaları, liyakati tahakkuk etmiş, 13 ncü madde mucibince defteri mahsusa kabul edilmiş, yardımcı sınıfında iş görme hakkını iktisap etmiş bir adamdır.

Ne oluyor, sorgu hâkimi icara memurluğu yapamaz; mesele mühimdir. Pekalâ bu iradei milleye ile tâyin edildiği zaman, bu vazifeleri yapacak. Hak kazanmış, vazifeleri görmeye istihkak kesbetmiş olan bir adama Bakan iradei milliye ile verilecek vazifenin ta kendisini veriyor; burada itiraz edilecek bir nokta görmüyorum bendeniz.

Buyurdular ki, sorgu müessesesi mühimdir. Bunu pek anlıyamadım ama, mühim olduğu teslim edilse bile, yardımcı hâkimin, hâkim muavininin hüküm vermesinden daha zor değildir. Hâkim muavini asliye hâkiminin kendisine tevdi etmiş olduğu dâvalara bakacak, onlar hakkında hüküm verecek. Bir dâvada hüküm vermek, bir suçluyu veya bir dâvacıyı, veya bir şahsı isticevap ederek, bu işin mahkemeden geçmesi lâzımgelip gelmediğini takdir etmekten daha müşküldür. Lüzumu mahkeme kararı vermek başka, mahkemede hüküm vermek yine başkadır. Binaenaleyh şu 15 nci maddenin son fıkrasında mevzuubahis olan adaya kanunen yaptırılması lâzımgelecek olan iş, Adalet Bakanlığınca yaptırılacak; bunda itirazı mucip cihet görmüyorum.

Bendenize göre madde doğrudur.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Arkadaşımın itiraz ettiği nokta Komisyonda da konuşuldu. Bugünkü mer'i kanunda adaylara dahi sorgu yargıçlığı ve savcı yardımcısına vekâlet etmek vazifesi verilmekte iken bugün huzurunuza getirilen ve kabulü teklif edilen tasarıda bu hak alınıyor. Ancak adaylık müddetini doldurmuş ve adaylık müddetini doldurduktan sonra yardımcılık sınıfına geçmesi için kanuni mâni olmadığı ayırma komisyonunca tesbit edilmiş, fakat açık kadro olmadığı için yardımcılığı kadrosuna geçmemiş olan adayların muvakkaten ve tatbikattaki ihtiyaçtan dolayı sorgu yargıçlarına ve savcı yardımcılarına vekâlet edebilmeleri prensipi kabul edilmiştir.

Vaziyet bundan ibarettir.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden dolayı 15 nci maddenin ikinci fıkrasındaki «sorgu yargıçlığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı ödevleri» fıkrasının kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Mardin Milletvekili
M. Kâmil Boran

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmedi.

Maddenin birinci satırında bir tashih vardı.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim, madde-

nin birinci satırında « sınıfındaki » kelimesi geçmektedir. Bunun yerine « Sınıfının 10 ncu derecesinde yazılı » tâbiri girecektir.

BAŞKAN — Maddeyi bu tashihle oyunuza arzediyorum.

Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 21. — Bu kanunda yazılı ayrık hükümler dışında yargıçlık ve savcılık meslekleri nin yardımcılık veya üçüncü sınıflarında bulunanların bu sınıflar içinde bir dereceden diğerine yükseltilmeleri için bulundukları derecede en az iki sene hizmet etmiş olmaları ve ehliyetlerinin aşağıdaki maddelerde yazılı usul dairesinde anlaşılmış bulunması şarttır.

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 22. — 16 ncı maddenin ikinci fıkrasında yazılı şartları haiz olanlar yardımcılık sınıflarında (8) nci dereceye alınırlar ve bu derecede amelî vukuf ve kabiliyet bakımından ehliyet göstermiş oldukları takdirde bir sene hizmet ettikten sonra üçüncü sınıfların sekizinci derecesine ayrılabilirler.

Bir Türk Hukuk Fakültesinden çıkmakla beraber İngiliz, Alman, Fransız veya İtalyan lisanlarından biriyle ders okutulan bir memleket hukuk fakültesinden lisans tahsilini ikmal ve ayrıca bunların birinde hukuki bir mevzu üzerinde doktora diploma ve unvanını da almış olanlar yardımcılık a sınıflarında 8 nci dereceye alınırlar ve bu derecede amelî vukuf ve kabiliyet bakımından ehliyet göstermiş oldukları takdirde bir sene hizmetten sonra üçüncü sınıfların 7 nci derecesine ayrılabilirler.

ADALET K. ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim; buradan arzedeyim.

Kanuna bağlı (1) ve (2) numaralı cetvelin değişmesi sebebiyle birinci fıkranın ikinci satırında yardımcılık sınıflarında kelimesi «Yardımcı olarak» şeklinde düzeltilecek ve oradaki (8) rakamı da (9) olacaktır.

Sonra ikinci fıkranın 7 nci satırında «Yardımcılık sınıflarında» diye yazılan kısım da» (Yardımcı olarak) düzeltilecektir.

BAŞKAN — Sözcünün birinci, ikinci fıkrada söylediği değişiklikle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 29. — Adalet Bakanlığı; yükselme sürelerini bitiren ve haklarında yükselmeye engel mahkeme hükmü veya inzibat meclisi kararı bulunmıyan yardımcılık sınıfında olanlar ile üçüncü sınıf yargıçlık ve savcılıkta bulunanların adlarını gösteren bir listeyi her meslek sınıfları için ayrı ayrı olmak üzere hazırlıyarak senenin Nisan, Ağustos ve Aralık aylarının son günlerinde ayırma meclisine verir ve bir örneği Resmî Gazetede yayınlanır.

Bu listelerde adları yazılı olmıyanlar, listenin yayımı tarihinden bir ay içinde ayırma meclisine müracaatle itiraz edebilirler.

Ayırma meclisi, itirazın süre içinde yapılmadığını veya haklı olmadığını görürse reddine karar verir. Bu karar kesindir.

Ayırma meclisinin; itiraz edenin adının deftere geçirilmesine dair olan kararını, Adalet Bakanı karar tarihinden bir ay içinde ayırma meclisi genel kuruluna müracaatla incelettirebilir. Ayırma meclisi genel kurul kararı müracaat sahibi ve Adalet Bakanlığı haklarında kesindir.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim bu madde, Adalet Bakanlığınca yükselme süresini bitiren yargıçların listesi hazırlandığı zaman bu listeye adı geçmiyen yargıç ve savcıların itirazına dairdir. Yargıç ve savcının bu itirazı Ayırma Meclisince reddedildiği takdirde itiraz edene Genel Kurula itiraz hakkı tanımıyordu. Bunun aksine Adalet Bakanı için bir itiraz hakkı tanıyor. Geçen oturumda tasarının heyeti umumyesi üzerinde konuşma yapılırken Muğla Milletvekili Necati Erdem arkadaşımız bu noktaya temas etti. Biz bunu tetkik ettik, hakikaten yerinde bir itirazdır. Bu itbarla ikinci fıkranın sonundaki «bu karar kesindir» yerine (bu karar aleyhine ilgili bir ay içinde Ayırma Meclisi Genel Kuruluna itiraz edebilir..) Şekline değişmesine Komisyon muvafakat ediyor. Fıkranın bu suretle düzeltilmesini rica ediyorum.

Gl. ALİ RIZA ARTUNKAL (Manisa) — Bir sual, bu gibilerden her tarafta bulunanlar bir ay içerisinde itiraz edebilecekler mi?

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Devamla) — Kendilerine tebliğ tarihi muteberdir. Zaten resmî gazete ile de neşredilecektir.

Yüksek Başkanlığa

29 ncu maddenin üçüncü fıkras sonundaki «Bu karar kesindir» hükmü yerine (Bu karar aleyhine ilgili bir ay içinde Ayırma Meclisi Genel Kuruluna itiraz edebilir.) Hükmünün konmasını arz ve teklif ediyoruz.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?.. Maddeyi bu değişiklikle oyunuza sunuyorum: Kabul edenle.. Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 34. — (30) ncu, (31) nci ve (33) ncü maddeler uyarınca haklarında mütalâa beyan olunanlar dahi yükselme süreleri içinde görmüş oldukları işlerin hüküm ve kararlarından yahut yazmış oldukları iddianame ve lâyiha, kararname veya mütalâalardan seçecekleri bir kaçının tasdikli örneğini ve mesleklerine ait eser ve yazıları var ise birer nüshasını yukarda bildirilen süre sonunda Adalet Bakanlığına gönderirler.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı? Maddeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 39. — Ayırma Meclisi; 29 ncu madde uyarınca; hazırlanan defterde adları yazılı olanların, ahlâki gaidişlerini, meslekî bilgi ve anlayışlarını ve gayret ve çalışkanlıklarını ve gelen işler ile neticelendirdikleri işler arasındaki nispeti, yukarı maddelerde yazılı üst mercilerin kendi haklarında verdikleri bilgiye ve siret varakaları ve raporlara ve yargıtay daireleri ve genel kurul ve başsavcılık notlarına ve kendilerinin 34 ncü maddede yazılı belgelerine bakarak yükselmeye lâyık olup olmadıklarına karar verir.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı? Maddeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 40. — Ayırma Meclisi, yükselmeye lâyık gördüğü kimseleri:

A) Yükselmeye lâyık;

B) Tercihli yükselmeye lâyık;

C) Mümtaz olarak yükselmeye lâyık;

Olmak üzere üç kısma ayırır ve bu kısımlarda yükselme liyakatlerine göre sıraya kor ve her kısma giren yargıçlık ve savcılık mesleğinde olanlar için ayrı ayrı yükselme defteri yapar.

Bu sıra defterleri Resmî gazete ile yayınlanır.

Bu defterler, Ayırma Meclisi Genel Kurulunun itiraz halinde yapableceği değişiklikler ayrık olmak üzere kesindir.

Kesinleşen şekil de ayrıca Resmî gazete ile yayınlanır.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı? Maddeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 47. —Yargıçlık ve savcılık mesleklerinin ikinci sınıfına giren derecelerinde beş veya bu sınıfın dördüncü derecesinde üç yıl hizmet etmiş olanlar aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde birinci sınıfa ayrılabilirler.

Mümtaz olarak yükselmeye lâyık olanlar üçüncü sınıftan başlamak üzere 12 yıl geçmedikçe birinci sınıfa ayrılamazlar.

Yargıçlık ve savcılık mesleklerinden Adalet Bakanlığı hizmetlerine alınanların birinci sınıfa geçmelerinde gözetilecek fiilî hizmetler (74) ncü maddeye göre hesap olunur.

KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Maddedeki (12 yıl geçmedikçe), (10 yıl geçmedikçe) şeklinde düzeltilecektir.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Madde 48. — Yargıçlık ve savcılık mesleklerinin beşinci derecesinden dördüncü derecesine yükselmede (21) nci madde hükmiyle beraber geçen faslın yükselme ehliyetini tâyine yarıyan ve ayırma Meclisine müracaat usulünü bildiren ve bu meclisin yapacağı incelemeleri ve işleri ve bunların sonucuna taallûk eden hükümleri açıklıyan maddeleri tamamiyle uygulanır.

Birinci sınıfa ayrılmada gerekli ehliyete mütaallik bilgiler yukarda sözü geçen faslın bu konuya ilişkin maddeleri uyarınca sağlanır ve bu sınıfa ayrılacaklar hakkında (29) ncu madde hükmü veçhile hazırlanan liste Ayırma Meclisi Genel Kuruluna verilir. Listeye itiraz halinde Genel Kurul, önce bu madde hükümleri dairesinde işi inceler ve kesin olarak bir karara bağlar.

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Madde 50. — Ayırma Meclisi Genel Kurulu Yargıtay Birinci Başkanının Başkanlığı altında Başsavcı ile Adalet Bakanı tarafından bir yıl

müddetle seçilen dört Yargıtay üyesinden ve Teftiş Kurulu Başkanı ile Hukuk ve Ceza ve Zatişleri Genel Müdürlerinden teşekkül eder.

İcabında Genel Kurul ve Ayırma meclislerinin Yargıtaya ve Bakanlığa mensup üye noksanlarını tamamlamak üzere yedek olarak Adalet Bakanı tarafından birer yıl müddetle üç Yargıtay üyesi seçilir.

İzinli veya hasta olmak gibi sebepler ile Genel Kurul ve Ayırma Meclisi toplantılarında bulunamıyan Yargıtay birinci Başkanına kanuni vekili olan Yargıtay Dairesi Başkanı ve aynı durumda olan Başsavcıya hazır bulunan Yargıtay üyelerinden en kıdemlisi vekâlet eder.

Yargıtay üyelerinden müddetlerini doldıuranların bir yıl geçmedikçe yeniden seiçlmesi caiz değildir.

Ayırma Meclisinin bir Genel Kâtibi ve bir de yardımcısı vardır. Bunlar Adalet Bakanlığınca tâyin olunur.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Muhterem arkadaşlar; Ayırma Meclisinin vazifesinin mühim olduğunu tafsile lüzum yok, mâlûmdur. 10 kişiden teşekkül eden Ayırma Meclisinin 4 ü Yargıtaydan alınıyor. Fakat Yargıtaydaki üyelerden dördünü nasıl ayıracağız? Benim anlayışıma göre aklü mantık der ki, bu kur'a ile seçilir. Yahut Yargıtay kendi üyelerinin dirayet ve liyakatleri hakkında mâlûmat sahibidir; Yargıtay Heyeti Umumiyesi tarafından intihap edilir. Halbuki böyle olmuyor, bu dört üye Adalet Bakanı tarafından seçiliyor. Bunun seçilmesinde de bir kaydü şart mülâhaza edilmiyor. Adalet Bakanı kendi arzusu veçhile, sen gel dedi mi, bu tercih bir müreccaha dayanıyor, bir mucip ve mâkul sebebe istinadediyor mu? Keyfî bir hareket midir?? Bu nokta hakkında sual sormaya kimsenin hak ve salâhiyeti yoktur. Çünkü bu hak, sureti mutlakada Bakana verilmiştir.

Ama, Bakanım bana gücenmesin, ben müşahhas bir bakan hakkında konuşmuyorum ve zaten âdetim değildir. Mademki, Adalet Bakanıdır, doğru hareket eder derseniz, o da ayrı bir meseledir. Bakan mefhumu küllisi, eski ahkâmı Mecelleye göre, efradı kesireye şâmildir. Bundan başka gelecek birçok bakanları şümulü dairesine alabilir. Bunlar beşer olmak itibariyle türlü türlü sınıflara ayrılırlar. Yani bir kısmı hata eder, bir kısmı kasti garaz eder. Bunları söylemeye lüzum yoktur. Binaenaleyh, bu fıkrada Mahkemei Temyizden seçilecek dört üyenin kur'a ile veyahut Yargıtay Heyeti Umumiyesi yahut Bakanlık tarafından seçilmesinde bir fayda mevcut olursa onu bendeniz izah etmekle beraber bunun bir şarta bağlanmasının mâkul olduğu mütalâasındayım. Bu noktanın kabulünü rica ederim.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; Necati Erdem arkadaşın ileri sürdüğü sebepler hakikaten vârittir. Eğer Yüksek Meclis bu mütalâayı tasvip ederse, bendeniz Adalet Bakanı olarak, Ayırma Meclisine ayrılacak olan Yargıtay üyelerinin, Yargıtay üyeleri arasından kur'a ile seçilmesine muvafakat ederim. Takdir yüksek heyetindir. (Muvafık, bravo sesleri)

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Bendeniz de aynı şeyi söyliyecektim.

BAŞKAN — Komisyon buna muvafakat ediyor mu?

KOMİSYON ADINA KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Evet.

BAŞKAN — Maddenin 3 ncü satırındaki «Adalet Bakanı tarafından» ibaresi yerine «Yargıtay Genel Kurulunca ad çekme suretiyle» ibaresinin konması şeklinde tadil suretiyle maddeyi oya sunuyorum. Maldeyi bu tadille kabul edenler.. Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 53. — 1 ve 2 numaralı Ayırma Meclisleri 51 nci madde uyarınca beşer zat ile kurulur.. Bu meclisler, kararlarını çoklukla verirler. Ancak mümtaz ve tercihli olarak yükselme kararlarında dört oyun birleşmesi gerektir.

Ayırma Meclisi Genel Kurulu, 49 ncu madde hükmünce Yargıç ve Savcıların birinci sınıfa ayrılmalarına dair olan kararlar ile bir ve iki numaralı Ayırma Meclislerinin ancak dört oyun birleşmesi ile netilendirebilecekleri hususlara ait kararlarının itiraz üzerine bozulmasına mütedair kararları yedi oyun birleşmesi ile ve görevi içine giren diğer işlere ait kararları çoklukla verir. Bu son halde oylarda eşitlik olursa başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 54. — Ayırma Meclisi kararları ilgililere tebliğ olunur. Bu kararlar aleyhine, tebliğ tarihinden 30 gün içinde ilgililer Ayırma Meclisi Genel Kuruluna itirazda bulunabilirler.

Ayırma Meclisi Genel Kurulu itirazın belli süre içinde yapılmış ve haklı bulunmuş olup olmadığına bakarak gerekli kararı verir.

Ayırma Meclisi kararlarını Adalet Bakanı da karar tarihinden 30 gün içinde Ayırma Meclisi Genel Kuruluna müracaatla incelettirebilir.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim, birçok maddelerimizde, ezcümle 40 ve 48 nci maddelerde Genel Kurul kararlarının kesin olduğu ifade edilmiştir. Aynı mülâhaza ile bu maddedeki Genel Kurul kararlarının da kesin olup olmadığı hakkında tereddüt edilmemesi için, Hükümetin teklifinde bulunan (Genel kurul kararları kesindir.) fıkrasının komisyon maddesinin sonuna eklenmesini arz ve teklif ederim.

BAŞKAN — Okunan maddenin altına (Genel Kurulun kararları kesindir) fıkrasının ilâvesiyle maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 55. — 49 ncu maddede beyan olunan deftere adı geçmiyenler, bu hususa dair olan kararın, kendilerine tebliğ tarihinden 30 gün içinde itiraz yoliyle incelenmesini 95 nci maddede yazılı kuruldan istiyebilir.

Bu kurul gerekli incelemeleri yaparak kararını gerekçeli bir mazbata ile Adalet Bakanına bildirir.

İtiraz edenin birinci sınıfa ayrılmasına dair olan kurul kararı beş oyun birleşmesiyle verilir.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Buradaki itiraz hakkında verilecek kararlar da kesin midir?.

KOMİSYON ADINA KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Bahsettiğiniz Genel Kurul kararları hakkındadır.

BAŞKAN — Söz istiyen?. Yoktur. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 56. — 66 ncı madde hükmü ayrık olmak üzere Yargıç ve Savcı ve yardımcıları ile Yargıçlık meslekindeki icra memurlarının bu kanun hükmü dairesinde ve kadro tahsisi suretiyle tâyinleri ve yükseltilmeleri Adalet Bakanlığının teklifi üzerine millî irade ile olur.

Ayırma Meclisince yükselmeye lâyık görülenlere 4598 sayılı Kanun hükümlerine göre Bakanlıkça üst derece aylık verilmesi Yargıçlar Kanunu hükmünce sınıf ve derece yükseltilmesi sayılmaz.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler.. Madde kabul edildi.

Madde 57. — Birinci sınıf yargıçlığın bir derecesinden yukarı dereceye veya Başsavcılığa yükseltilmelerde evvelki derecede iki sene hizmet etmiş olmak şart değildir. Şu kadar ki, yükselme sırasında bulunulan derece aylığı ve ödeneği iki sene alınmış olmadıkça yukarı derece aylığı ve ödeneği verilmez.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edildi.

MADDE 58. — Açık Yargıçlara yükselme defterlerindeki sıraya göre önce gelen önce tâyin olunur.

Mümtaz veya tercihli veyahut âdi yükselme kısımlarından her bir kısma ait birden ziyade defter olduğunda bunlar da sıraya konarak daha eski tarihli defterde adları yazılı olanların yükseltilmeleri yapılmadıkça daha sonraki defterde bulunanlara geçilemez.

Savcılara ait yükselme defterlerindeki sıra, rüçhan sebebi olmaz.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?... Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edildi.

Madde 60. — Derece ve sınıf yükseltilmelerinde yukardaki madde hükmü gözetilmek suretiyle mümtaz olarak yükseltilecekler defterlerine girenlerin hepsi diğer yükselme kısımlarına ait defterlerde yazılı olanlara ve tercihli olarak yükseltilecekler defterlerine geçenlerin tamamı yükselmeye lâyık görülenler defterlerinde adları bulunanlara tercih olunurlar. Şukadar ki, beş mümtaz yükselmesine karşı üç tercihli yükselmesi ve bu sayılarda mümtaz ve tercihli yükselmelerine karşı iki âdi yükselmesi yapılmadıkça mümtaz ve tercihli yükseltilmeleri yürütülmez.

Mümtaz olarak yükselecekler tamamiyle tâyin olunduğunda bunlara ait olan açık kadro sayısı tercihlilere ve tercihli olarak yükseleceklerin kalmaması halinde bunlara tahsis edilen açık kadro sayısı mümtazlara ve mümtaz ve tercihli yükselmelerin tâyinleri sona erdiğinde bütün açıklar âdi surette yükselmeye lâyık görülenlere tahsis olunur.

59 ncu madde uyarınca mümtaz yükselmelerine ait defterin sonuna kalıp da bu sırada teklif edilen memuriyeti kabul etmiyenlere ancak

tercihli yükseleceklere mahsus defter mucibince yükselmeler tamam olduktan sonra yeniden vazife teklif olunur. Bu son teklifi dahi kabul etmiyen mümtazlar ve yine aynı madde hükmünce tercihli yükselme defterinin sonuna kaldıkları halde yeniden teklif olunan vazifeyi kabul etmiyen tercihliler âdi yükselme defterinin sonuna kalır.

BAŞKAN — Bir önerge var okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

60 ncı maddenin ikinci fıkrasının aşağıda yazılı şekilde tavzihan tashihini dilerim:

«Mümtaz olarak yükselecekler tamamiyle tâyin olunduğunda bunlara ait olan açık kadro sayısı tercihlilere verilir. Tercihli olarak yükselecekler bunlara ayrılmış olan kadro sayısından daha az olduğu ve mümtaz defterinde de bakıye bulunduğu takdirde tercihlilerden kalan kadro bu mümtazlara verilir.

Mümtaz ve tercihli yükselmelerin tâyinleri sona erdiğinde bütün açıklar âdi surette yükselmeye lâyık görülenlere tahsis olunur.»

Mardin Milletvekili
M. Kâmil Boran

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim; önergeyi aynen kabul ediyoruz. Zaten tavzih mahiyetindedir.

Maddenin sondan beşinci satırındaki «mümtazlar» kelimesi «mümtazlarla» olacaktır. Maddede mühim bir değişiklik yoktur.

M. KÂMİL BORAN (Mardin) — Efendim; ben, maddeye vuzuh verme bakımından arzetmiştim.

BAŞKAN — Şu halde satırdaki «ve» kalkacak.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Effendim; bu tashihe Hükümet ve Komisyon muvafakat ediyor. Arkadaşımızın önergesinde de tavzih ettiği gibi, (Ve) yerine(lar) konacaktır.

BAŞKAN — Maddeyi bu tashihlerle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 63. — Adalet Bakanı, hizmet icaplarına göre savcılık meslekinde olanlardan lüzum gördüklerini veya istiyenlerden tensip edeceğini Yargıçlık mesleği içinde derecelerinin dengi bir vazifeye tâyin edebileceği gibi gerekli hallerde Savcılık mesleğinde bulunanların yerlerini değiştirebilir.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Muhterem arkadaşlar; Yüksek Meclisçe malûmdur ki savcılık ile hâkimlik arasında vazife bakımından bir fark vardır. Hâkimler Kanunu bu farkı kabul etmiştir. Hattâ Ayırma Meclisi bir hâkimin hâkimlik sıfatında mı kalacağını, yoksa savcılık sıfatında mı kalacağını tâyin eder. İkisinin de bu meslekten hangisinde tefeyyüz edeceğini tâyin eder ama, Ayırma Meclisi onun keyfine bırakmaz.

Binaenaleyh bu iki meslek arasında bir fark olduğuna göre, Adalet Bakanının hizmet icaplarına göre bir C. Savcısını hâkimlik meslekine getirmesi, biraz fazla salâhiyet olur zannediyorum. Esasen maddei kanuniyedeki «hizmet icaplarına göre»-ne demektir, anlaşılmıyor. Ben şöyle anlıyorum: Hâkime lüzum görüldüğü, hâkime ihtiyaç hâsıl olduğu takdirde savcı hâkim mesleğine getirilir. Acaba bu demek midir? Böyle de olsa bu salâhiyet fazladır. Bir de bir savcının huzur ve ıstırapsızlığını temin etmek için kendi mevkiinden emin olması lâzımdır. Bir Cumhuriyet Savcısının dama taşı gibi oradan oraya kaldırılması, kendi mesleğindeki emniyeti ve huzuru selbeder. Bugün bu maddei kanuniyedeki savcının hâkimliğe getirilmesi hususunda o derece ısrar etmem ama, fakat savcının yerine hâkimin, mücbir bir sebep olmaksızın ve İnzibat Komisyonu kararına müracaat edilmeden doğrudan doğruya Bakan tarafından değiştirilmesi, demokratik esasa uygun değildir zannediyorum, söz heyeti celilenizindir.

SALAMON ADATO (İstanbul) — Efendim, Yüksek Kamutaya sunulan 63 ncü madde, eski maddenin, yani yürürlükte bulunan maddenin metni ile yeni bir ekten ibarettir.

Eski maddeye göre, Adalet Bakanı Necati Erdem arkadaşımızın burada izah ettikleri üzere, hizmet icaplarına göre savcılar mesleğinde olanlardan lüzum gördüklerini veya istiyenlerden tensip edeceğini yargıçlık mesleği içinde derecelerinin dengi bir vazifeye tâyin eder.

Bu okuduğum fıkra eski maddenin bâzı tâbirlerinin yeni tercümeleriyle tanzim edilen şeklidir.

Bir de yeni ilâve edilen fıkraya göre, Adalet Bakanı gerekli mahkemelerde savcılık meslekin-

de bulunanların yerlerini değiştirebilir. Binaenaleyh Hükümetin bu maddeyi Yüksek Kamutaya sunmakla istihdaf ettiği gaye, Adalet Bakanına savcıları bir yerden diğer bir yere nakletmek salâhiyetini teminden ibarettir.

Muhterem arkadaşlar, bu Hâkimler Kanunu 1934 senesinde Yüksek Kamutayca kabul edilmiş ve o tarihten bugüne kadar 1938, 1940 ve 1945 senelerinde tadile uğramıştır. O tadilât icra edildiği zaman Adalet Bakanına bu yeni salâhiyeti vermek düşüncesi tadili teklif eden makamın hatırına gelmemiş. Lüzum yoktur. Adalet Komisyonu bu yeni ilâve edilmesi istenen fıkrayı güya mevcut 63 ncü maddedeki salâhiyeti teyit için teklif ediliyor diye bir mülâhazada bulunmuştur. Filhakika ve mucip sebeplerin 9 ncu sayfasının 63 ncü maddesinde Adalet Komisyonu şu noktai nazarı ileri sürmüştür : « Yeni fıkra, birinci fıkra ile Adalet Bakanına tanınmış olan savcı ve yardımcılarının gerektiği zaman yerlerinin değiştirilmesi hakkındaki yetkisinin teyididir. » Bendeniz Adalet Komisyonunun ileri sürdüğü bu mütalâaya iştirak edemiyeceğim. Çünkü nen emre muvafık değildir. Ve Adalet Komisyonu böyle bir mucip sebep ileri sürmekle büyük bir zülüle kapılmıştır.

Yürürlükte olan fıkra :

Adalet Bakanına bir savcıyı hâkimler sınıfına tâyin salâhiyetini vermektedir. Salâhiyet muayyendir, bir savcıyı savcılıktan hâkimlik sınıfına nakletmektir.

Binaenaleyh bu okuduğum yeni fıkra, bir savcıyı bir yerden diğer yere nakletmek salâhiyetini vermemektedir. O ayrı bir mevzudur. Binaenaleyh bu fıkra mevcut olan maddedeki salâhiyeti teyitten uzaktır. Bu fıkra yeni bir salâhiyet tesis ediyor. Tasavvur buyurunuz Ankara Savcısı, Yargıtaya namzet. Adalet Bakanı, eğer bu fıkra kabul edilirse Yargıtaya namzet olan bu savcıyı Ankara'dan Erzurum,a, Erzurum'dan da İstanbul'a nakledebilmek salâhiyetini haiz olacaktır. 18 seneden beri tatbik edilmiş olan bu kanunda bu lüzum, şimdiye kadar hâsıl olmamış da, şimdi duyulmaktadır.

Hâkimler Kanununun birinci bap ve birinci faslına dâhil 63 ncü maddenin mensubu olduğu faslın başlığı, « Hâkimler ve Müddeiumumilerin tâyin, terfi ve takdirleri » şeklinde tanzim edilmiştir. Binaenaleyh bu fasılda böyle bir nakil mevzuubahis değildir.

Tahvil ise 67 nci maddede tasrih edilmiştir. 67 nci madde, şahsa ve aileye taallûk eden sıhhi ve muhik sebeplere binaen tahvillerini istiyen kimselerin tahvilinin yapılacağını tasrih etmiştir. (Muhik sebeplere binaen tahvillerini istiyenlerin mazeretleri tahakkuk ederse tahvilleri icra ilunur) diyor. Demek ki mer'i olan Hâkimler Kanununa göre Adalet Bakanı bir Müddeiumumiyi bir yerden diğer yere nakledemez. Böyle bir salâhiyeti haiz olmadığına göre o salâhiyeti teyit edecek bir maddenin ilâvesi bahis mevzuu olamaz. Bu ilâve bir salâhiyeti teyitten ibaret olmadığı anlaşıldığından acaba Adalet Komisyonu Sözcüsü aynı noktai nazarında ısrar edecek midir ? Bendeniz geçen günkü celsede bu Kanunun anti demokratik hükümleri ihtiva ettiğini ve tasarı ile hükümlerin teşdit edilmek istenildiğini arzettim ve bu maddeyi göz önünde bulundurarak o mütalâada bulunmuşum. Demokrasiyayı sağlam temele istinat ettirmek istediğini beyan etmiş olan Sayın Günaltay Kabinesinin bu tasarıyı benimsemesini izah etmek için bendeniz büyük müşkülâta mâruz kalıyorum. Onun için izahını istiyorum. Bu ek, antidemokratiktir. Şimdiye kadar, yani 12 seneden beri böylebir birşeye lüzum duyulmamış ve şimdi de bu lüzumu duymak için hiçbir sebep yok.

KEMAL ÖZÇOBAN (Afyon Karahisar) — Efendim, adaleti tevzi eden ve yargıç sınıfına dâhil bulunduğunda şüphe olmıyan savcılarımızın da yargıçların sahip oldukları haklardan mahrum edilmelerini bendeniz doğru görmüyorum.

Acaba Sayın Adalet Bakanı savcıların gördükleri vazifeleri gerek Anayasamız ve bu kanunun şümulüne giren yargıçların vazifelerinden addetmiyorlar mı? Bendeniz yargıçlar kadar, hiç olmazsa adalet tevzii işlerinde birinci rolü oynıyan savcıların da bu kanundaki teminata ait hükümlerden müstefit olmaları iktiza eder. Tasavvur ediniz bugün İstanbul, İzmir veya Ankara'da bulunan bir savcı, yarın belki aynı dürüstlükte bir Bakan gelmediği takdirde hislerine hırslarına hâkim olmıyan bir Bakan gelirse, hemen yerinden kaldırılabilir, sevmedikleri bir savcıyı bir yrden diğer bir yere nakledebilirler. Az evvel feragat göstererek ayırma kurulu teşkilinde kendisine verilen haktan Ada-

let Bakanı feragat ettiler. Burada da aynı feragati göstermek yarın (İsim zikretmiyorum); halefleri kendisinden ayrı düşünerek veya hislerine kapılarak bu haklarından istifade edip savcıları nakledebilirler. Ben Sayın Bakandan bu haklarından feragat ettiğini söylemesini istiyorum arkadaşlar. Evet, bâzı sebeplerle, idari kısımlar bakımından savcıların Adalet Bakanının emrinde olmaları lâzımgelir. Fakat arkadaşlar diğer taraftan da yargıçlık vazifesi kadar mühim diyebileceğimiz vazifelerde bulunan, Adalet Bakanının emrinde olmaması lâzımgelen savcıları da düşünmemiz lâzımdır.

Savcıların iki vazifesi vardır, birisi doğrudan doğruya Adalet Bakanının emirlerini yürütür. İdari vazifelerdir, diğeri de Yüksek Yargıtaya hitap eden temyiz hakkını haiz kazai vazifelerdir. Bence Adalet Bakanının emrine verilmiş savcılar yerine Anayasanın kastettiği müstakil vasıftaki savcıların da yerlerinde kalabileceklerini zikretmemiz lâzımdır. Şimdiye kadar misali görülmüştür ve söyliyebiliriz ki, Bakanlıkça sevilsin sevilmesin yargıçlara kanundaki teminat haklarından istifade ederek el sürülemeyip yerlerinde kalırlarken sevilmemiş olan savcılar, maalesef, Bakanların hışmına uğramışlardır. Çok uzağa gitmiyelim, şimdi huzurunuzda Sayın Adalet Bakanından soruyorum; Acaba Ankara Savcısının ne gibi hatası vardıki, bir anda bir yerden diğer bir yere nakletmiştir. Dedi kodu ve şayialar; Adalet Bakanının da hisse kapıldığı ve bu arkadaşları naklettiği yolundadır. Bir an için hisse kapılmadığını kabul ediyorum fakat kasten de olabilir. Binaenaleyh Sayın Salamon Adatonun teklifinin kabulünü rica ederim.

FAHRİ KARAKAYA (Elâzığ) — Aziz arkadaşlarım: Salamon Adato arkadaşımız antidemokratik bir kanun diyor. Ben anlıyamadım, demokratik, antidemokratik ne mânaya gelmektedir?

Bir savcı, Ankara Savcısı Erzurum'a tâyin edilirse ne olur? Maaşını aynen alır, harcırahı da verilir, oraya gider. Yani Erzurum o kadar kötü bir yer midir ki, oraya tâyin, bir ceza mahiyetinde olsun? Devlet idaresinde vazife alanlar, vatanın her köşesinde seve seve vazife yapmayı kabul etmiştir ve zaten bir kimse memuriyete girerken Devletle bu şekilde zımni bir mukavele yapmış demektir. Bu itibarla Devlet nereye isterse oraya tâyin eder. Erzuruma giden gadre uğramış, bunu kabul etmiyorum.

Mâlûmuâliniz, kanunlar ihtiyaçlara göre tedvin edilirler, yeni yeni hükümler konulur. Bugün şu ihtiyaç vardır, bu yapılır.

Sayın arkadaşım, Adalet Bakanından bir sual soruyor ve burada bir arkadaşın vekili imiş gibi konuşuyor. Bir arkadaş Ankara savcılığından Adalet Müfettişliğine tâyin edilebilir. Bunu bu kürsüde ifade etmek çok acıdır.

Sonra; savcıların da bu Hâkimler Kanunu hükümlerine bağlı bulunduklarını hepimiz biliriz. Birtakım terfi, takibat ve tahkikat ve saire bakımından hâkimlere teminat veriyoruz, onlar da kaza vazifelerini yapıyorlar. Vazifelerini ifa ederken hiç bir tehdit altında bulunmamalarını temin için Yüksek Kamutay evvelce bu şekilde kabul etmişti. Ama, savcılar böyle değildir arkadaşlar. Adalet Bakanı, Yüksek Meclisin itimadına nail olan kabine içindeki Bakan, icap ve zaruretlere göre - -ki, bu icap ve zaruretleri burada sayıp dökmeye imkân yoktur - muamele yapacaktır. Bu itibarla kabulünü rica ediyorum.

KOMİSYON ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar; 63 ncü maddenin, savcıların bir yerden diğer bir yere nakilleri hakkında Adalet Bakanının doğrudan doğruya karar almasını tazammun eden hükmüne arkadaşlarımdan bâzıları itiraz ettiler ve buyurdular ki şimdiye kadar üç defa tadile uğrıyan bu kanunun bu maddesi tadili icabettirmemiş fakat bugün nedense tadiline gidiliyor, sebebi anlaşılmıyor bu sebeple maddenin eskisi gibi kalması lâzımgelir dediler.

Arkadaşlar, takdir edersiniz ki daha evvel tadil edilmiyen bir maddenin daha sonra tadil edilmesi icabetmez şeklinde bir mütalâa ve kaide doğru değildir, çünkü bugün tadil edilmiyen bir madde belki on sene sonra ihtiyaca göre değişir.

Bir taraftan arkadaşlarımız savcıların istisnai vaziyeti ve bunların yargıç olmadıklarını kabul ettiler, savcıların istisnai vaziyetini kabul eden bu arkadaşlarımız savcıların doğrudan doğruya Adalet Bakanı tarafından şuraya veya buraya, vazife icabına göre nakillerine ne sebeple itiraz ettiklerini bendeniz anlıyamıyorum. Hâkimlik teminatı esas itibariyle savcılara tanınmamaktadır. Kanun hükmü böyledir. Hâkimle-

rin teminatını gösteren 79 ncu madde savcılar hakkında hiçbir teminatı ihtiva etmemektedir. Bilâkis bugün yürürlükte olan 80 nci madde teminatı haiz olmıyan yargıç ve savcılar hakkında Memurin Kanununun tatbik olunacağını göstermektedir. Savcılar teminatı haiz olmayınca haklarında Memurin Kanunu hükümleri tatbik edilecektir. Vazife icabı bunların yerleri değşebilir. Biz buna daha ziyade vuzuh vermek için maddede bu hükmün yer alması lüzumuna kaani olduk. Komisyon, Hükümetin teklif ettiği bu prensipi kabul etti. Esasen bu hüküm buradan kaldırılsa dahi bugün fiiliyatta yaşamaktadır.

Sonra, nakil keyfiyeti inzibati ceza mahiyetinde değildir. Bir savcının inzibati bir ceza ile başka yere kaldırılması icap ettiği takdirde ayrıca onun da hükümleri vardır. Buradaki nakil inzibati ceza mahiyetinde değildir.

Anayasadan bahsettiler. Bendeniz Anayasada savcının teminatı hakkında bir hüküm bulunduğuna tesadüf etmedim. Eğer böyle bir hüküm gösterilirse tenevvür ederiz.

Antidemokratik olan bu hükmü kabinenin kabul etmemesi lâzımdır dediler.

Bendeniz bu hükmün buraya konulmasını bu kadar muazzam bir prensip işi olarak görmüyorum.

Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü rica ederim.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; tasarıdaki şimdi konuşulan madde hükmüne itiraz eden arkadaşlarımı dikkatle dinledim.

Büyük Meclise şu noktayı peşinen arzetmek isterim ki, bu tadili teklif edilen madde tadil edilmeyip de bugün yaşıyan tarz aynen muhafaza edilse bile, Adalet Bakanı savcıları, kendilerinin muvafakati olmaksızın, görülecek idari icaplara binaen bulunduğu bir yerden başka yere tâyin yetkisini haizdir. Bugün mer'i olan kanunumuzun 79 ncu maddesi hükümleri bunu gösterdiği gibi, bizim mevcut kanunumuzun 85 nci maddesi de bütün savcılık teşkilâtını Adalet Bakanının nezareti altında bulundurması itibariyle bunu sağlamıştır. Benim dilini bilip de şahsan tetkik edebildiğim bütün demokrat memleketlerde, hattâ muhalif parti saflarında bulunan arkadaşlarımın ihticaç etmek için ileri sürdükleri 1946 tarihli Fransız Anayasasının 84 ncü maddesinde; hâkimlerin tâyinlerine ve nakillerine yetkili kılınmış olan yüksek hâkimler kurulu ki, Cumhurbaşkanının riyasetinde ve Adalet Bakanının ikinci riyaseti altında toplanır; bu kurula verilmiş olan yetki yalnız ve yalnız hâkimler içindir. Aynı maddede de müddeiumumi parkesine dâhil olan kısımlar hakkında bu kurul karar vermiş demektir. Yine en demokrat memleketlerden biri olan Belçika, kanununda sarahaten demektedir ki, bir müddeiumumi muvafakati olmaksızın başka yere tâyin edilebilir, Bakanlık emrine alınabilir ve onlarda mevcut olan usulde olduğu gibi azledilebilir. Fakat Belçika'da hâkimler hakkında bu muamelelerin yapılması kendi usullerine ve kendi teminatına dâhildir.

Bu, en demokrat sayılan memleketten misalimi arzettikten sonra, bunun sebebü hikmetine geçip, sözlerimi bir ilmî konferans mahiyetine dökmek istemiyorum, bu itirazda bulunan, dil bilen arkadaşlarım bu hususa ait şerhleri ve kitapları tetkik buyurdukları takdirde bunun sebep ve illetine benim kadar vukuf peyda edeceklerini umarım.

Bu maddenin tadilindeki tek sebep, buna, tatbikat itibariyle vuzuh vermektir. Yüksek Meclis eğer bendenizin ileri sürdüğüm ve bugüne kadar mer'i olan kanunun 79 ncu ve 85 nci maddeleri hükümlerini ve on sekiz senedir tatbik edilmekte olan Hâkimler Kanununun bugüne kadar tatbik edilen şekilde addediyorlarsa ben öyle devam etmekte kendimi salâhiyetli gördüğüm için, bu maddenin geri alınmasının hiçbir faydası olmıyacaktır.

Biz düşünüyoruz ki, kanunlar vazıh olmalı, sârih olmalı ve bu sarahat içinde telâkkiye göre muhtelif istikametlere çekilmek imkânı bulunmamalıdır ve huzurunuzda şimdiye kadar teklif edilen bütün maddelerde görüldüğü üzere tadilin esas sebebü hikmeti budur. Bu bakımdan bendeniz bu esasları arzettikten sonra şimdi huzurunuzda münakaşa edilen maddenin aynen kabulü bugünkü durumda bir değişiklik temin edecek değildir. Ve her hangi bir maksada münafi de değildir.

Nihayet bütün bu mâruzatımdan sonra ve şahsi kanaat olarak muhalif arkadaşlar, biz müddeiumumileri de hâkimler gibi teminata mazhar edelim, diyorlarsa buna muvafakatimiz yoktur. Çünkü ne ilim bunu tecviz eder, ne pra-

tik hayat bunu icabettirmektedir, ne de demokratik bir memlekette bunun misali vardır. (Bravo sesleri)

Sayın Başkanlığa

Hâkimler Kanununun bâzı maddelerini değiştiren tasarının 63 ncü maddesinin aşağıda yazılı şekilde tadil edilmesini teklif ederim.

«Adalet Bakanı, hizmet icaplarına göre savcılık meslekinde olanlardan lüzum gördüklerini veya istiyenlerden tensip edeceğini yargıçlık mesleki içinde derecelerinin dengi bir vazifeye tâyin edebilir.»

İstanbul Milletvekili
Salamon Adato

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Önerge kabul edilmedi.

Maddeyi oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde aynen kabul edildi.

Madde 70. — Mesleklerinde 20 yıl fiilî suretle çalışmış olan avukatlardan ilmî kudret ve ahlâki metanetleri ile tanınmış olanlar ile on beş yıl hukuk fakültelerinde hukuk ilimlerini tedris etmiş olan profesörler ikinci sınıf dâhilinde bir vazifeye veya Yargıtay üyeliğine ve avukatlıkta en az on yıl hizmet etmiş olanlardan yukarda yazılı vasıfları haiz bulunanlar dokuzuncu ve bunlardan İngilizce, Almanca, Fransızca ve İtalyanca lisanslarından birini bilenler sekizinci derecede yargıçlık veya savcılığa tâyin olunabilirler.

Tâyin, ayırma meclisinin uygun mütalâası üzerine yapılır.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı? Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 80. — Yargıçlık teminatını kazanmış olanlardan bir mahkemenin kaldırılması veya kadrosunun daraltılması sebebiyle vazifesiz kalanlara kaldırma ve daraltma zamanında açık bulunan yahut ilk açılacak olan aylık ve derecesine eşit yargıçlık teklif olunur.

Yargıç birinci ve ikinci teklifi reddedebilir. Üçüncü teklifi kabul etmiyenlerin aylığı kesilir. Sıhhi sebepten dolayı iki sene vazife kabul edemiyecek halde bulunanlar hakkında emekliliğe mütaallik hükümler uygulanır.

Kaldırma veya daraltma yüzünden vazifesiz kalan birinci sınıf dışındaki savcı ve yardımcılar ile yedinci dereceye geçmemiş olan yargıçlar ve yardımcıları ve yargıçlık mesleğinden sayılan icra memurları hakkında Memurin Kanununa göre işlem yapılır.

Beşinci dereceye geçmiş olan hâkimlerden kırkıncı maddede beyan olunan terfi defterlerinin B ve C bentlerinde bulunanlar teftişe tâbi olmazlar.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

SALAMON ADATO (İstanbul) — Efendim; bundan birkaç sene evvel, bu maddeye istinaden yapılan bir muamelenin, hukukçular nezdinde tevlit ettiği hayret, bendenizi bu madde hakkında, Yüksek Heyetinizde birkaç söz söylemeye sevketti.

Sekseninci maddeye göre Adalet Bakanı bir mahkemeyi lâğvedebilir. O mahkemede bulunan hâkim teminatlı hâkimdir. Yeni bir vazife teklif edilir, kabul etmez, ikinci bir teklif yapılır, yine kabul etmez, üçüncü defa da kabul etmezse müstafi addedilir. İstanbul'da bir zaman üç ticaret mahkemesi faaliyette idi. Malûmuâliniz olduğu üzere mahkemeler ihtiyaç vuku buldukça teşekkül eder. Hiç şüphe yoktur ki, Birinci Ticaret Mahkemesi en evvel teşekkül etmiş olan mahkeme idi. Bilâhara ihtiyaç dolayısiyle İkinci Ticaret ve muahharen de Üçüncü Ticaret teşekkül etmiştir. Bu kanunun kabulünü mütaakıp İstanbul'da bir mahkemenin lâğvına lüzum hâsıl olmuştu. Mantık icabıdır ki, Üçüncü Ticaret lâğvedilsin. Halbuki, İkincinin lâğvına karar verilmiştir. (Olabilir sesleri). Niçin olsun, sebep var mı? İkinci Ticaret lâğvediliyor ve Üçüncüsü bırakılıyor.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Sebep ne?

SALAMON ADATO (Devamla) — Sebep ne olacak? O zaman lâğva karar veren zatın kafasında temerküz etmiş bir fikir vardı. Binaenaleyh, bu misal, bu maddenin suiistimal edilmesinin mümkün olduğunu ispat eden bir keyfiyettir. Mahkemenin lâğvına veyahut da kadronun daraltılmasına lüzum hâsıl olabilir. Bunu tasdik ederiz, fakat lâğvedilen mahkeme hâkiminin bu lâğv dolayısiyle teminatının zıyaa uğramasına cevaz vermek doğru değildir. Lâğvedilmiş olan mahkemede çalışmış olan hâkimin teminat hakkının mahfuz kalmasını temin maksadiyle bir önerge takdim ediyorum.

K. A. KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Arkadaşımızın bahsettiği hususlar takririn

okunmasınlan sonra daha iyi anlaşılacaktır ama bendeniz doğrusu iyice anlıyamadım. Mahkemenin lâğvi mümkün olur ama hâkimin teminatına halel gelmesin diyorlar. Bir mahkeme lâğvedilince hâkimin açıkta kalacağı aşikârdır. Orada yer varsa tabiîdir ki yerleştirilecektir. Yoksa üç defaya kadar kendisine bir yer teklif olunacak kabul etmezse müstafi addedilecektir. Eğer önergelerinde müstafi addedilmesin de açık maaşı alsın diyorlarsa bu cihet de Yüksek tasvibinize bağlıdır.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar, mahkemelerin lâğvi, takdir buyurursunuz, bir Bakanın şahsi takdirine ve keyfine kalmış bir iş değildir. Bakanlık mevkiine yükselmiş bir zatın bu şekilde hareket etmesi ihtimalleri daima düşünüldüğü takdirde hiçbir kanunda Bakana yetki vermemek lâzımdır. Bir mahkemenin lâğvı, tabiî yapılan uzun tetkikat ve işlerinin orada mevcut teşkilâta nazaran kifayetsizliği veyahut şimdi bizde olduğu gibi, bunun aksine olarak vatandaşın mümkün olabildiği kadar ayağına adalet teşkilâtını yaymamamızın neticesi, eskiden yapılmış olan merkezlerdeki işlerin azalması dolayısiyle bâzı lâğıvlara zaruret hâsıl olabilir. Bu yapıldığı zaman bugünkü kanun hükümlerine göre ve şimdi okunan 80 nci maddeye göre ne oluyor? Lâğvedilen mahkemenin hâkimi, teminatı dolayısiyle, tıpkı diğer sivil memurlarda olduğu gibi, memuriyeti lâğvedilir, açıkta kalır, ona göre maaş alır halde değildir. Keenne vazifesi lâğvedilmemiş ve işine muntazaman devam eden hâkim gibi tahsisatını tam alırsa, takdir buyurursunuz ki bu arada Devletin de bir hakkı vardır. Bir adama oturduğu yerde bir zarureti idariye neticesi, ilânihaye para verilemez. O hâkime vazife teklif edilir, kabul etmedi. Gene maaşını kesmeyiz. Üç kere birbir arkası vazife teklif edildiği halde üçünü de kabul etmezse artık diyeceğiz ki, arkadaş sen adliye meslekinde kalmak istemiyorsun ve oturduğun yerde maaş almak istiyorsun.

Arkadaşım Salamon Adato, İstanbul'un ikinci ticareti lağvedildi, dedi ve bâzı misaller getirdi. Kimin zamanında bilmiyorum, muhakkak seleflerim zamanında, çok eski ise belki Mahmut Esat Bey zamanında veya Yusuf Kemal Bey zamanında olacak. Fakat bugünkü Adalet Bakanınız zamanında da İstanbul'da mahkeme lâğvedilmiştir. İstanbul'un suçüstü mahkemelerini lâğvettim. İstanbul'daki 3 ncü Ağır Ceza Mahkemesini lâğvettim. Ama bu mahkemelerdeki hâkimlerden bir tanesini dahi, İstanbul adliye teşkilâtı müsait olduğundan, başka yere vermedim ve hepsini yerinde bıraktım. Bu da gösteriyor ki, Adalet Bakanınız lâğvedilmiş mahkemeler dolayısiyle açıkta kalan hâkimleri, elinde böyle bir fırsat da olduğu halde, buradan oraya, oradan buraya nakletmek hususunu düşünmemiştir, bunu yapmamıştır, yapamaz. Yaptığı takdirde Büyük Millet Meclisi burada neye duruyor? Adalet Bakanı mücerret bir hâkimi bir taraftan diğer tarafa nakledebilmek için inzibat komisyonundan ve sair yetkili makamlardan salâhiyet alamayınca mahkemenin lâğvı yoluna giderse, bu vaziyet karşısında Büyük Millet Meclisinin vazifesi nedir? Meclis, düpedüz bu hareketinden dolayı Adalet Bakanını hem politik mesuliyete düçar edilebilir, hem de icabediyorsa cezai mesuliyetle karşı karşıya bırakılabilir. Ama böyle bir durum yoksa idari zaruretler vardır. Tek parayı, on parayı lüzumsuz yere sarfetmemek ve kadrolarımızı hakiki ihtiyacın ölçüleri içinde nizamlamak mecburiyetindeyiz. Bugün memleketimizde 97 mahkeme tek sulh hâkiminin idaresi altındadır. Onlar müddeiumumisiz, sorgu hâkimsiz iken, biz eski teşkilâtın icabı olarak bir yerdeki hâkimi, işlerin çokluğu hasebiyle topluluk gördüğümüz bir yere, ihtiyaç olan bir yere, o hâkimi yerinden alıp göndermiyelim. Eğer Meclis bunu istiyorsa onun için de bir kayıt koyarız.

Hulâsa arkadaşlar, dünyanın her yerinde ihtiyaca göre teşkilât kurulur. Görüyorsunuz, işler çoğaldıkça mahkemelerin adetleri artırılıyor. Bir zaman gelir ki, belki azalabilir. İşlerin çoğalıp azalmasına göre teşkilâtı, süratle işin miktarına göre tevzin edemediğimiz takdirde, Adalet düpedüz bozulmuş olur. Bir yerde lüzumundan fazla hâkimler vardır, buradakiler bomboş durur, diğer yerde işler çoktur, hâkim azdır, işlerin görülmemesinden de vatandaşlar mütessir olur. Onun için bizim bu madde ile yaptığımız tadil, mevcut hükme her hangi bir şey ilâvesi değildir, muavinler kelimesi içine icra memurlarını sığdıramadığımız için, bilhassa hâkimler sınıfına yazılmış kimseleri kanunun şümulünde göstermek için yaptık, bunun da bir zaruret olduğuna kaniim. Onun için benim ricam; teklifimizin aynen kabulüdür.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Arkadaşlar; bu maddei kanuniye bir mahkemenin kaldırılması, kaldırılmaması, bir kadronun daraltılması, daraltılmaması meselesini tahkim için sevkedilmemiştir. O bahis ayrı bir bahistir.

Bir mahkemenin ilgası veya kadronun tahdidi yapılabilir mi, yapılamaz mı? Ve bunlar hangi şartlarla ve hangi kanunlarla yapılabilir? Burada konuşulan maddei kanuniyenin sebebi sevki bu değildir. Bu maddei kanuniye, sırf hâkimler teminatının neticesini belirtmek için sevkedilmiştir.

Şu halde bu maddei kanuniye bana bu şekilde aykırı geliyor. Yani maddei kanuniye hâkimlere fazla teminat vermiş gibi geliyor bana. Biz umumi hükümleri nazarı itibara alalım.

«Mevcut akdin icrasına mâni olur bir hal zuhurunda icare devam edemez, feshedilir» kaidei umumiye bu değil midir?

Meselâ bir ticarethane, iflâs etmiştir, tasfiyeye tâbi tutulmuştur, artık ticarete imkân kalmamıştır. Şimdi bu vaziyette ben meşru olan ticaret hakkımı kullanacağım diyebilir miyim? İflâs etmişim, ticaret şirketi fesholunur. Çünkü ortada ticaret mevzuu kalmıyor.

Şimdi burada da Devletle hâkimler arasında şöyle bir akit yapıyoruz. Hâkim ne istiyor? Efendim, şimdi bunun üstüne çıkılarak hâkim teminatı kabul ediliyor. Kendisinin derecesine muadil bir yere tâyin ediliyor, maaşını alıyor, buna itiraz edilebilir mi? Hattâ iki derece vermek için salâhiyet veriliyor. Birinciye tâyin ediyor, kabul, ikinciye diyor, pekâlâ diyorlar. Bundan daha fazla hâkimler için teminat olur mu? (Bravo sesleri)

BAŞKAN — Bu madde hakkında verilmiş olan önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Hâkimler Kanununun bâzı maddelerini değiştiren tasarının 80 nci maddesinin aşağıda yazılı şekilde tadil edilmesini teklif ederim.

«Yargıçlık teminatını kazanmış olanlardan bir mahkemenin kaldırılması veya kadrosunun daraltılması sebebiyle vazifesiz kalanlara Hâkimler Kanununun bu gibilere sağladığı teminat hakları mahfuz kalmak kaydiyle kendi maaş derecelerine müsavi hâkimlik vazifesine tâyin olunurlar. Sıhhi sebepten dolayı iki sene vazife kabul edemiyecek halde bulunanlar hakkında emekliliğe mütaallik hükümler uygulanır.

Kaldırma veya daraltma yüzünden vazifesiz kalan birinci sınıf dışındaki savcı ve yardımcılar ile 7 nci dereceye geçmemiş olan yargıçlar ve yardımcıları ve yargıçlık meslekinden sayılan icra memurları hakkında Memurin Kanununa göre işlem yapılır.

Beşinci dereceye geçmiş olan hâkimlerden kırkıncı maddede beyan olunan terfi defterlerinin B ve C bentlerinde bulunanlar teftişe tâbi olmazlar».

İstanbul Milletvekili
Salamon Adato

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Önerge kabul edilmedi.

M.addeyi aynen kabul edenler... Etmiyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Madde 81. — Bir dairede birleşmeleri kanunen caiz olmıyanlardan sonradan tâyin olunan ve yeniden tahaddüs etmiş sebep dolayısiyle birleşemiyecek olanlardan kıdemsizi rızası olmadan dahi başka yere kaldırılır.

Bulundukları yerde kendi kusurları olmaksızın her hangi bir sebeple hâkimliğin istilzam eylediği şeref veya bitaraflık dairesinde vazife göremiyeceği ve bulunduğu yerde bekası memuriyetinin nüfuz ve itibarını haleldar edeceği veyahut memuriyet yerlerindeki işlerin çokluğuna ve çeşidine göre vazifede icabeden sürat ve muvaffakiyeti gösteremediği tahkikat ve vesaikle anlaşılan hâkimler, inzibat meclisi kararıyle rızalarına bakılmaksızın başka yere naklolunurlar.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 86. — Birinci sınıf yargıçlar ile başsavcıdan başka yargıçlar ve Cumhuriyet savcıları ve yardımcılık sınıfında bulunanlar ile yargıçlık mesleğinden sayılan icra memurları hakkında uygulanacak inzibat cezaları şunlardır :

A) İhtar,
B) Aylık kesmek,
C) Tevbih,
D) Meslekten af etmek,
E) Yer değiştirmek,
F) Derece indirmek,
G) Meslekten çıkarmak.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?..

MEHMET KÂMİL BORAN (Mardin) — Efendim, bu maddede bir «ihtar» ve «tevbih» cezaları vardır. Tatbikatta bâzı zorluklar doğuruyor. İhtar cezası malûmu ihsanınızdır, meselâ muhakeme sırasında, bir hâkimin taraflardan birine hafif bir sözünün cezasıdır. Tevbih daha ağır cezayı icap ettirir. Ben bu iki ceza arasında mutavassıt bir cezanın kabul edilmesini rica ediyorum.

Tatbikattan şöyle bir misal arzedeyim: Hâkim taraflardan birine hâkim insan gibi konuş diye ihtar ederse ve şikâyet vâkı olursa ihtar cezası verilir. Halbuki daha ağır bir söz sarfetmiş olsa buna da tevbih cezası veriliyor. Halbuki kelimeler arasında - o kelimeleri yüksek huzurunuzda söylemekten hicap duyuyorum - ki çok fark vardır. Bu itibarla ihtarla tevbih arasına mutavassıt bir ceza daha konulması uygun olur. Meselâ «itap» Bunu Türkçeleştirebiliriz. Bu, ceza hâkime bir ikazdır. Bir daha yapma, yapmamalıydın demektir? Bir uyarma maddesi konsun, daha uygun olur. Kanaatindeyim. «Uyarma» konsa daha uygun olur. Tatbikatta bu hal müşkülât doğuruyor. Takdir sizlerindir.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim, arkadaşımın teklifinin ölçüsü ne olacak? Zaten bu maddede görüyorsunuz;

İhtar,
Maaş kesme,
Tevbih,
Meslekten affetmek,
Yer değiştirmek,
Derece indirmek ,
Meslekten çıkarmak.

Gibi kademelerle cezalar vardır. Bir de «itap» koyarsak, «itap» ın şümul ve derecesi nedir bilmiyorum bu sebeple lüzumlu saymıyorum. Zaten tatbikatta ihtar yapmadan evvel Bakanlık icabeden tetkikatı yapar. Ve daha büyük cezayı gerektiren bir hal yoksa hâkime tavsiyede buunur. Fiiliyat budur.

Diğer bir noktayı da arzedeyim. İhtar cezası sicile de geçmez. 87 nci maddeyi tetkik buyurun orada görülecektir.

Bu itibarla araya bir inzibati ceza kademesi koymaya lüzum olmadığı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 88. — Aylık kesmek; mazeretsiz vazifeye gelmiyenlerin aylıklarından her gün için bir günlüğünün kesilmesidir.

Mazeretsiz vazife başına geç gelenler veya vazifelerinden erken ayrılanlar vazifeye gelmemiş sayılırlar.

Aylık kesmek cezası Adalet Bakanı tarafından verilir.

Aylığı kesilen kimse meselenin Bakanlıkça yeniden incelenmesini istiyebilir.

Aylık kesme cezası sicile geçer.

Bir haftadan ziyade ve meslekten affı gerektirir dereceden az olan devamsızlıklarda aylık kesmeden başka tevbih cezası da verilebilir.

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur.

Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabuul edilmiştir.

Madde 89. — Tevbih, belli bir fiil ve hareketten dolayı failinin kınanmasıdır. Tevbih sicile geçer.

Meslekten affetmek, arasız bir ay veya aralı da olsa bir yılda iki ay kabule şayan mazereti olmadan vazifeye gelmiyenleri meslekten çekilmiş saymaktır.

Yer değiştirme :

a) Kusurlu veya uygunsuz hareket ve münasebetleriyle meslekin şeref ve nüfuzunu veya şahsi onur ve itibarını kıranlar,

b) Yaptıkları işler veya gidişleri ile görevini doğru ve tarafsız yapamıyacağı kanaatini uyandıranlar,

c) Hatır ve gönüle bakarak veya şahsi duygulara kapılarak vazife yaptığı şayi olanlar,

d) Vazifeye dokunacak surette ve kendi kusurlarından dolayı arkadaşlariyle geçimsiz ve dirliksiz olanlar,

e) Madde tâyin ve deliller elde edilememiş olsa bile irtikâp veya irtişada bulunduğu şayi olanlar,

Haklarında uygulanır.

BAŞKAN — Söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 90. — Derece indirmek; yargıç veya savcılar ile yardımcılarının veya yardımcılık sınıfında 9 ncu derecede bulunanlar ile yargıçlık meslekinden sayılan icra memurlarının bu-

lundukları dereceden bir derece aşağısına indirilmesidir.

Bu ceza, bir derecede üç veya bir sınıfta dört defa tevbih veya 89 ncu maddenin üçüncü fıkrasının A, B, C, D bentlerinde yazılı haller sebebiyle bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa yer değiştirme cezasına uğrıyanların en son bulundukları dereceden bir derece aşağıya indirilmeleri suretiyle uygulanır.

Bu gibilerden son bulundukları derecede Ayırma Meclisince yükselmeye lâyık görülerek defterde sıraya geçirilmiş olanlar; derece indirilmek suretiyle alacakları derecenin son yükselme defterinde yukarı derece defterinin sırasına denk sıraya konurlar. Bunların indirildikleri derecede başkaca Ayırma Meclisi incelemesine tâbi tutulmadan sıraları gelince yükselmeleri yapılır.

Bulundukları derecede henüz yükselme süresini bitirip de deftere adları geçmemiş olanlar; bu derecede geçen hizmet süreleri mahsup olunmak suretiyle alt derecede yükselme sürelerini bitirdiklerinde Ayırma Meclisi incelemelerine tâbi tutularak sonucuna göre haklarında gereken kanuni muamele uygulanır.

Yer değiştirme cezaları, 89 ncu maddenin üçüncü fıkrasının E bendi ile diğer bentlerinde yazılı hallerden dolayı verilmiş olur ve E bendine dayanan yer değiştirme cezası meslekten çıkarılmayı gerektirecek surette tekerrür etmemiş bulunursa yukardaki fıkra kayıt ve şartları dairesinde derece indirme cezası verilir.

Yargıçlık veya savcılık mesleklerinde yardımcılık sınıfının onuncu derecesinde bulunanların bu derecede üç tevbih veya 89 ncu maddenin üçüncü fıkrasının A, B, C, D bentlerinde yazılı hallerden dolayı iki yer değiştirme cezası aldıklarında bunlardan en son cezayı gerektiren fiilin işlendiği tarihe kadar olan hizmet süreleri belli yükselme süreleri hesabına katılmaz.

BAŞKAN — Söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 92. — Ağır hapis veya kasti suçlardan dolayı üç ay veya daha yukarı hapis cezalarından biriyle kesin olarak hüküm giymek veya 89 ncu maddenin üçüncü fıkrasının (E) bendinde yazılı hallerden dolayı bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa kesinleşmiş yer değiştirmek veya iki defa kesinleşmiş dereceden indirmek cezalarına uğramak meslekten çıkarılmayı gerektirir.

Kasti olmıyan suçlardan dolayı hükmolunan ceza üç aydan yukarı ve bir seneden eksik olduğu takdirde hükümlünün meslekten çıkarılması gerekip gerekmiyeceğini İnzibat Komisyonu takdir eder.

Üç aydan aşağı hapis cezasiyle hüküm giyme halinde kesinleşen hüküm ilâmı inzibat meclisine verilir.

Hükümlülüğü mucip olan suç, ahval ve şerait itibariyle yargıçlık veya savcılık meslekinde olanların vakar ve onurunu bozan ve yargıçlığa olan genel saygı ve güveni gideren mahiyette görülürse ceza miktarı ne olursa olsun hüküm giymiş olanların meslekten çıkarılmasına karar verilir.

Yukardaki fıkralarda yazılı hapis sürelerinin tâyininde esas, hükmolunan cezalar.

Cezanın tecili halinde yapılan fiilin mahiyetine göre meslekten çıkarma cezasının uygulanması lâzım gelip gelmiyeceğine inzibat meclisi karar verir.

İnzibat cezasının uygulanmasını gerektiren fiil suç teşkil etmese ve hükümlülüğü gerektirmese bile Yargıçlık şeref ve onurunu ve memuriyet nüfuz ve itibarını bozacak mahiyette görüldüğü takdirde inzibat meclisince meslekten çıkarma kararı verilir.

FEYZİ KALFAGİL (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar; bu kanun tasarısı Adalet Komisyonunda görüşülürken, sayın arkadaşım Ekrem Oran'la birlikte, şimdi müzakeresini yapacağımız 92 nci maddenin birinci fıkrasına muhalif kaldığımız ve bu yolda muhalefet şerhi de yazdığımız halde, bu şerh yalnız Adalet Komisyonundaki esas dosyasında 36 No. ile sıralanmış olarak görünmekte ve fakat unutularak bu tasarıda yer almamış bulunmaktadır.

Bu muhalefetimizin sebeplerini arzediyorum; Arkadaşlar,

Suiistimalle mücadelenin hepimizce arzu ve öteden beri bunu önlemek için birçok gayretler sarf ve bu hususta raporlar tanzim edildiği malûmdur. Ve yine suiistimal yapan memurların yargılanacağı ve herkesin hukukunu aramakta en son melce addettiği adlî sahada da aynı hassasiyeti hattâ fazlasiyle göstermenin lü-

zumuna kani bulunmıyan olmasa gerektir. Böyle olduğu halde irtikâp ve irtişada bulundukları şayi olanların mütaaddit defalar yer değiştirme muamelesine tâbi tutulmalarını sağlıyacak şekilde fıkraya hüküm konmuştur.

Mesleğinden çıkarılma hallerini sıralıyan 92 nci maddenin birinci fıkrası aynı zamanda bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa irtikâp ve irtişada bulundukları şayi olarak yerleri değiştirilenlerin mesleğinden çıkarılmalarını âmirdir. Fakat yargıçların iki yılda bir terfi ve böylece derece değiştirmeleri mümkün olduğuna ve bir yargıcın irtikâp ve irtişada bulunduğunun herkesçe söylenen haline gelebilmesi iki yıla dahi sığmıyacak kadar uzun bir zamana mütevakkıf bulunmasına ve dört katagori halinde tasavvur edilen yargıçlık sınıfından birincisi hariç diğer üçü hakkında her birinde ancak ikişer veya birer defa bu sebepten biri ceman altı veya üç defa değiştirildiği halde bunun bir sınıfta üst üste üç kere olmamış addi ile meslekten çıkarılma cihetine gidilemiyeceğine bakarak bir sınıfta üç kere yer değiştirmenin meslekten çıkarılmaya esas tutulması yolundaki hükmü çok defa tatbiki mümkün ve faideli bir müeyyide olmaktan uzak bulunmaktayız. Onun içindir ki irtikâp ve irtişada bulundukları şayi olmaktan ötürü yerleri hiç olmazsa üç defa değiştirilenlerin artık sınıf kaydı aranmaksızın meslekten çıkarılmalarını kabul etmenin lüzumuna arkadaşımla kani olduk ve bu yolda muhalefet şerhi yazdık.

Arkadaşlar; bir yargıcın bir iftira ve tasnie kurban gidebilmesi ihtimalini de düşünerek irtikâp ve irtişada bulunduğu şayi olmaktan dolayı yerinin birinci ve nihayet ikinci defa değiştirilmesi muamelesini haydi müsamaha ile karşılayalım. Ama bu sebepten üçüncü defa yeri değiştirilmek zarureti hâsıl olduğu takdirde artık iftira ve tasni ihtimallerinin fevkinde olarak bâzı hakikatlerin de vücudunu lûtfen kabul edelim. Ve o kimseyi sınıf kaydı aramaksızın meslekten. çıkaralım. İşte arkadaşım Ekrem Oran'la birlikte dileğimiz budur. Buna dair bir önerge de sunuyoruz takdir Yüksek Heyetinizindir.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Arkadaşlar Feyzi Kalfagil'in teklifi bendenize de mülâyim geldi. Hakikaten bugünkü mevzuatımızda tevatür beyyine değildir ama muhakkakki bir kıymeti hukukiyesi vardır. Nitekim bir atalar sözünde her dedikoduda da bir şemmei hakikat vardır denilir. Bu 89 ve 92 nci madde de bir ihtiyacın mahsulüdür. Bir müfettiş tetkikat yapar fakat delil bulamadığından dolayı dosya hıfza alınır. Fakat muhitte dedikodu durmadan devam eder, ve şayia durmaz. Bu şayianın bir mesnedi olmadığını kabul etsek dahi bu kötü dedikoduyu üzerine çekmiş bir hâkimden o mahalde artık vazifei kazaiyesini tamamiyle yapmasına da imkân ve ihtimal yoktur.

Bu itibarla bu dedikoduya dayanarak ve bir atalar sözü olan «her dedikoduda bir şemmei hakikat vardır» sözünde de büyük bir hakikat payı bulunduğuna göre oradan bu türlü dedikoduya uğrıyan hâkimi kaldırmak lâzımdır. Şimdi bunun bu tasarıda yer aldığını sevinçle görmekteyim. Yalnız, Feyzi Kalfagil'in dediği gibi, tard için ancak bir sınıfta üç defa yer değiştirmiş olmayı şart koşmayı noktai hareketiyle kabilitelif görmüyorum. Bir sınıfın bir derecesinde bir defa mecburi tahvile tâbi tutuluyor, diğer sınıfa geçiyor, orada iki defa yer değiştiriyor, tasarıya göre bu takdirde o hâkim hakkında tard muamelesi yapılmıyacaktır ki bir neticeyi mezkûr maddelerin sevkındaki noktai hareketiyle kabilitelif görmüyoruz. Sınıf kaydı gözetilmeksizin üç defa yer değiştirmeye uğrıyanın tardı lâzımdır. Binaenaleyh arkadaşlarımın teklifini ben de icaplara uygun görüyorum, kabulünü rica ederim.

FAHRİ KARAKAYA (Elâzığ) — Arkadaşlar, Feyzullah Uslu arkadaşım, etraflıca izah etti. Bendeniz bâzı ilâveler yapmak istiyorum:

Arkadaşlar, her memurun vazfesini kötüye kullanması bilhassa irtikâp ve irtişada bulunması hakikaten çok fena bir harekettir. Bunlar, memlekete, millete muhakkak ki zarar veriyorlar. Ama bir hâkimin bu şekilde hareketi muhakkak ki çok ağır ve çok tehlikelidir. Tatbikatta şahit oluyoruz, - tabiî bunlar çok istisnai hallerdir, bilhassa bu ciheti tavzih ederim - bir hâkim irtikâp ve irtişada bulunduğu zaman müfettişler tahkikat yaparlar, dosyalar tanzim ederler, bu hâkimin muhakkak ki bu işte bir menfaat kastiyle, hiç olmazsa kötü niyetle hareket ettiğine o müfettişe katî bir kanaat hâsıl olur. Bu hususta memlekette şayanı itimat olan kimselere ve müesseselere gizli yazılar yazılır, onlardan da bunu teyit edici cevaplar gelir. Fa-

kat bunlar kanunen şübut delilleri telâkki edilemediğinden kendisi mahkemeye verilemez ve bu adam da yerinde kalırsa milleti soymaya devam eder. Bu yüzden de vatandaşların, şikâyetten bir şey çıkmıyor diye şikâyet hususundaki cesaretleri kırılır.

Arkadaşlar Türk Milleti ve Türk köylüsü çok kadirşinastır. Her hangi bir hâkimden haklı veya haksız zarar gördükleri için şikâyet ederler. Müfettişler gelip tahkikata başlayınca, bu hâkim hırsız mıdır diye sorulduğu zaman, yok, ona bu hususta bir şey diyemem, der. Her şeyi söyler, fakat hırsız olmıyan bir hâkime hiçbir zaman hırsız demez, böyle bir isnadı yapmaz.

Bu itibarla, takririmde de açıkladığım gibi, tatbikatta mahzuru vardır. Önergemin aynen kabulünü bilhassa rica ederim.

KOMİSYON ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, bu 92 nci madde yargıçların bâzı kayıt ve şartlarla ve ne gibi hallerde meslekten çıkarılacaklarını göstermektedir.

Arkadaşımız Feyzi Kalfagil, Feyzullah Uslu ve Fahri Karakaya diyorlar ki, bir derecede iki veyahut derece ve sınıf aranmaksızın rüşvet, irtikâp şaibesiyle yer değiştirmiş olanlar meslekten çıkarılsın. Maddenin tetkikında göreceksiniz ki, yine aynı noktaya gidiyoruz. Ve zannediyorum ki, maddenin bugünkü şekli daha uygundur. Arkadaşlar diyorlar ki; sınıf ve derece aranmaksızın üç defa, 89 ncu maddenin (E) bendinde yazılı, madde tâyin ve deliller elde edilmemiş olsa bile irtikâp veya irtişada bulunduğu şayi olanlar meslekten çıkarılsın. Bugünkü 92 nci madde bunu şu şekilde tesbit ediyor;

«Bir derecede iki veya bir sınıfta üç defa» bu şaibe ile yer değiştirme cezasına çarpılanlar meslekten çıkarılırlar. Şimdi bir derece, Hâkimler Kanununa bağlı cetvelin tetkikında görülecek ki, bir derece yardımcılık sınıfı vardır bunlar dokuzuncu ve onuncu derecededir. Üçüncü sınıf yargıçlık vardır. Onlar da 6, 7 ve 8 nci derecelerdir.

Şimdi; bir derecede: Meselâ yedinci derecede iki defa irtikâp ve irtişası şayi olanlar tesbit edilir, yeri değiştirilir, bir daha yaparsa meslekten çıkarılır. Binaenaleyh bir sınıfta üç defa olduğu takdirde meslekten çıkarılacaktır.

Arkadaşımızın teklifini kabul edersek vaziyet böyle olmıyacaktır. Meselâ üçüncü sınıfta bir yargıç, bir defa yedinci derecede, tahvile tâbi tutulmuştur, aynı şekilde ikinci defa tahvile tâbi tutulursa. Biz o takdirde yargıcı meslekten çıkaramıyacağız, o zaman ne olacaktır, bir üçüncüsünü bekliyeceğiz.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Hayır öyle değil.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Devamla) — Halbuki, bizim metnimiz bir derecede iki defa bu şaibeden tahvile tâbi tutulmuşsa meslekten çıkarmayı âmirdir. Benim takrirlerinden anladığım budur. Şayiaya büyük kıymet vermemeliyiz. Bu sebeple maddenin değiştirilmesine lüzum olmadığı kanaatindeyim mamafih takdirinize bırakıyorum.

FEYZİ KALFAGİL (Diyarbakır) — Kâmil Coşkunoğlu'nun izahatı beni tatmin etmedi. Biz Yargıcın irtikâp ve irtişada bulunduğu şeyi olmasından dolayı bir derecede iki kere yerinin değiştirilmesi cihetini tetkik ederken bunu sevkteki gibi kabul ediyoruz. Yalnız bir sınıfta üç kere bu sebepten yer değiştirmeyi yerinde ve kâfi bir müeyyide olarak görmüyoruz. Yargıçlık dört sınıfa ayrılmıştır. Birinci sınıf hakkında esasen inzibati ceza tatbik edilmemektedir. Diğer üç sınıf ise yardımcılık, ikinci sınıf, üçüncü sınıftır. Yardımcılıkta iki, üçüncü sınıfta üç, ikinci sınıfta iki derece vardır ki, mecmuu yedi derece ediyor. Yüksek Meclis maddeyi aynen kabul ettiği takdirde bir yargıcın bir sınıfta iki kere diğer sınıfta bir kere diğer sınıfta da iki kere ki, ceman beş kere bu sebepten dolayı yerinin değiştirilmesine karar verildiği halde meslekten çıkarılmaması icabedecektir. Çünkü madde fıkrasındaki kayıt bir sınıfta üç kere yerinin değiştirilmesi yolundadır. takdir yüksek heyetinizindir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar, bu maddenin tadili sebebi şudur: Şimdiye kadar yer değiştirme hareketi yalnız idari tedbir addedilerek, her hangi bir inzibati ceza neticesini tevlit etmemekteydi. Bizim şimdi yaptığımız bu tadille yer değiştirme muamelesine inzibat komisyonu kararı ile duçar olan bir hâkim hakkında, eğer bu muamele bir derecede, yani hâkim için bir derece demek, hâkimlerin terfii iki senede bir olduğuna göre, iki senelik bir devre içinde bir hâkim hakkında maddi

delil elde edilememekle beraber rüşvet ve irtikâpta bulunduğuna dair şayia çıkar, müfettiş tarafından tesbit edilirse, hâkimler hakkında karar vermek yetkisini haiz olan inzibat komisyonuna bu kanaat gelirse sene içinde iki kere bu hale duçar olan hâkim, o kurulun kararı ile meslekten çıkarılacaktır. Arkadaşların itiraz ettiği, bu husus değildir; bunda müttefikız.

Şimdi biz tasarıda bunun ilerisini de düşündük; diyoruz ki: Bir derece de iki, veya bir sınıfta üç.

Hâkimler, malûmu âlinizdir ki, üç sınıftır. Birinci sınıf temyiz hâkimleridir. Onları kaale almıyorum. Onların inzibat ve haysiyet divanları vardır.

Yargıçlık sınıfı ikinci ve üçüncü sınıflardır. Bu sınıflarda dereceler müteaddittir.

İkinci sınıfta iki dece vardır. 80 - 90.

Üçüncü sınıf hâkimlerde bu tasarı kabul edilirse 50 . 60 - 70 vardır. Muavinlikte 35 - 40 vardır.

Şimdi bizim tasarımız aynen kabul edildiği takdirde bu sınıfların içinde iki, yani bir hâkimin maaşı faraza üçüncü sınıf hâkimde 50 - 60 - 70 te bulunduğu müddetçe hiçbir intizara düşmeden muntazaman terfi notu alarak terfi ederse, 6 senede bir devreyi geçiren bir hâkimin bu devrede bu şayialardan sonra yerinin değiştirilmesine inzibat komisyonu üç defa karar verirse, çıksın diyoruz.

Şimdi, benim anladığıma göre, Feyzullah Uslu ve Feyzi Kalfagil arkadaşlar diyorlar ki; bunu sınıfla takyit etmiyelim. Bu üç yer değiştirme, hâkimin mesleğe girdiği tarihten itibaren 20 sene içinde de olsa üç oldu mu, atın bunu diyor.

Yalnız bendeniz bir noktaya heyeti celilenizin nazarı dikkatini celbetmeyi vazife bilirim. Hâkim vazife görürken vazifesinin icabı, taraflardan birini haklı, diğerini haksız çıkarmaya mahkûm bir adamdır. Hâkimin vazifesi budur. Haksız çıkan adam kanun hükümlerine göre haksiz çıkarılmış olsa dahi içinde duyduğu igbirarla ve bilhassa küçük muhitlerde hâkimlik yapan genç çocukların halini düşünürseniz, aleyhlerine mesnetsiz şayialar çıkarabilirler. Genç hâkimler böyle bir şayiaya orada mâni olmak imkânına sahip değildirler. Gerçi Türk halkının hissi selimi ona daima «Temiz hâkimdir» demektir. Binaenaleyh böyle upuzun bir devreye sâri olabilecek ahvalde bir adamı mesleğinden etmeyi biz çok ağır bulduk, mamafih, ısrar etmiyoruz, Yüksek Heyetiniz nasıl tensip ederse öyle olur. Biz hâkimi bu şekilde meslekten çıkarmayı, uzaklaştırmayı doğru bulmadığımız gibi, bu hal onun avukatlık yapmasına da mâni bir haldir. Çünkü haysiyetşiken bir vaziyettir. Binaenaleyh biz bu adamı mesuliyet altında tuttuk ve bu gibi küçük şehirlerde ebediyen mahkûm halden çıkarıyoruz, Adalet Bakanlığımız şiddetli değil, itidalli ve yumuşaklığa doğru gitmiş bulunmaktadır. Yine arzediyorum takdir Yüksek Heyetinizindir.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Efendim, vaziyet tavazzuh etmiştir. Şimdi Sayın Bakanın son mucip sebeplerine dönecek olursak ve bunu biraz daha genişletecek olursak tevatur üzerine hâkimler hakkında hiçbir muamele yapılamaması ve binaenaleyh bu maddelerin tayyı gerekmektedir. Şüphesiz bu yanlıştır. Bu icabın ifadesidir. Sınıf derecesini Bakan açıkladılar. Üçüncü sınıf 50, 60, 70 lik olmak üzere normal terfi şartiyle altı senedir 60 lira maaşı asli alan bir arkadaşın son senesinde böyle bir hali tahakkuk ederse, burada istikraden şunu arzedeyimki, bu mekanizma şöyle işler; mahalline giden müfettişin yapmış olduğu tahkikat alâkalı komisyona intikal eder ve orada da aynı kanaat belirirse ki, bu tatbikatta çok azdır ve güçtür, bu görevi gören arkadaşlar, makam bu işin evakibini kemali ciddiyetle düşündükleri için gayet titiz ve kıskanç davranmaktadırlar. Yani, makanizma ciddî ve esaslı olarak işlemektedir ve hâkimler bir yerden diğer bir yere gelişigüzel tahvil edilmemektedir. Şimdi sadede geliyorum; bu hüküm olduğu gibi kabul edildiği takdirde meselâ altmış lira alan bir hâkim hakkında son senesinde bu nevi tevatür tesbit edildi, vesaiki toplandı ve mecburi tahvile tâbi tutuldu, sonra 70 liraya geçti bu derecede iken de bu tevatür yüzünden mecburi tahvile tâbi tutuldu ve böylece üçüncü sınıfta iki defa mecburi tahvile mâruz kalan hâkim arkadaş üç sene sonra ikinci sınıfa geçecektir ki tâyin edildiği yerde yine tevatür yüzünden mecburi tahvile tâbi tutulsa bir sınıfta üç defa tahvile tâbi tutulmamıştır diye tardedilmiyecektir. Bu doğru mudur arkadaşlar ? Asla. Böylece hangi sınıfta olursa olsun irtikâp ve irtişa dedikodusunu üzerine çektiği tahakkuk ederek üç defa mecburi tahvile tâbi tutulmuş bir arkadaşın ne

hâkimliğine ve ne de avukatlığına asla cevaz veremeyiz. Hemen ilâve edeyim ki ben bugün hâkimler kadrosunda bu maddeler hükümlerine uygun hali olacak bir arkadaşın bulunduğuna kaani değilim ve bu kanaatle de iftihar ederim. Ama birgün bu hal tahaddüs ederse bir hâkim üç defa mecburi tahvile tâbi tutulursa artık onda büyük bir mâna vardır, o arkadaş yargıçlık yapamaz, avukatlık da.

Bence acımaya mahal yoktur. (Doğru sesleri)

BAŞKAN — Önerge var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğimiz sebeplerden dolayı 92 nci maddenin birinci fırasındaki « Bir derecede iki » kelimelerinden sonra gelen (veya bir sınıfta üç defa) ibaresinin yerine (veya sınıf kaydı aranmaksızın üç defa) ibaresinin konulmasını arz ve teklif ederiz.

Diyarbakır Milletvekili Feyzi Kalfagil

İzmir Milletvekili Ekrem Oran

BAŞKAN — Hükümet ve Komisyon yüksek takdirinize bırakmıştır. Önergeyi nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Önerge nazarı itibara alınmıştır.

Maddeyi bu değişiklikle oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 95. — İnzibat Meclisi kararlarına tebliğ tarihinden 15 gün içinde ilgililer tarafından itiraz olunabilir.

İtiraz, Yargıtay Birinci Başkanının Başkanlığı altında, İnzibat Komisyonunda bulunanlar hariç olmak üzere, Yargıtay İkinci başkanları arasından iki sene müddetle kur'a ile seçilecek altısının iştirakiyle kurulan İnzibat İtiraz Kurulu tarafından incelenir.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren işlerin itiraz yoliyle incelenmesinde savcılık görevi Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılır. İtiraz eden isterse savunmayı kendi gelerek veya yardım için yanına bir vekil alarak veyahut bir vekil göndererek yapar.

Adalet Bakanı, inzibat meclisi kararını yukardaki fıkrada yazılı olan süre içinde inzibat itiraz kuruluna incelettirebilir.

Meslekten çıkarma kararına itiraz, kararın infazını durdurmaz.

İnzibat itiraz kurulu, kararlarını çoklukla verir.

Yüksek Başkanlığa

95 nci maddenin ikinci fıkrasından sonra aşağıda yazılı fıkranın eklenmesini arzederim :

(Kurula kur'a ile ikinci başkanlar arasından üç yedek üye seçilir. Kurulun teşekkül edebilmesi için yedi kişinin bulunması şarttır.)

Mardin Milletvekili
M. Kâmil Boran

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Kabul ediyoruz, ikinci fıkra ile üçüncü fıkra arasına eklenecek.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Biz de kabul ediyoruz.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet ve Komisyon muvafakatini bildiriyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci fıkra ile üçüncü fıkra arasına kabul buyurduğunuz kayıt konulmak suretiyle maddeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 122. — İnzibati cezalar şunlardır :

1. Tevbih;
2. Dörtte üçü geçmemek üzere aylıktan kesmek;
3. Yer değiştirmek;
4. Derece indirmek;
5. Memurluktan çıkarmak.

Bu cezalar adalet komisyonları tarafından uygulanır.

Bu kararlar aleyhine ilgili veya memurun üstü tarafından tebliğ tarihinden. on beş gün içinde itiraz olunabilir. Bu halde iş Adalet Bakanlığı Merkez İnzibat Kurulunca incelenir. Bu kurulun verdiği kararlardan dolayı artık hiçbir yere başvurulamaz.

Bu maddede yazılı cezaların tâyininde Memurin Kanununun 26 ncı ve mütaakıp maddelerinde sayılan fiil ve sebeplere bağlı olmak şart olmadığı gibi derece düzeltilmeksizin bu cezalardan her hangi biri de uygulanabilir.

Şu kadar ki, tevbih ve aylıktan kesme cezalarına daireleri üstleri tarafından da karar verilebilir. Bu veçhile tevbih ve aylıktan kesme cezası alanlar tebliğ tarihinden on beş gün içinde bu cezayı veren üste başvurarak ve gerekçe gös-

tererek cezaya itiraz edebilir. İtiraz üst tarafından reddolunursa ceza kesinleşir ve sicile geçer.

Bu maddede yazılı üstten maksat, memurun mensup olduğu mahkeme veya dairenin en yüksek dereceli yargıç veya Cumhuriyet Savcısıdır. Mahkemede birden ziyade yargıç bulunur ve dereceleri eşit olursa tevbih ve aylıktan kesme cezalarını uygulıyabilmek yetkisi kıdemli yargıça aittir.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

FAHRİ AKGÖL (Yozgad) — 122 nci madde, Bakanlık Merkez İnzibat Komisyonundan bahsediyor. Kanunda bu hususta bir boşluk görüyorum. Merkez İnzibat Komisyonunun kimlerle kurulacağı açıklanmamıştır. Bakan bu boşluğu nasıl dolduruyor.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Komisyon Bakanlık müdürlerinden mürekkeptir.

FAHRİ AKGÖL (Devamla) — Bakanlık müdürlerinden teşekkül edeceğine dair bir hüküm yoktur.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Bundan evvelki tatbikatta Adalet Bakanlığı Teşkilât Kanunu olmadığı için Adalet Bakanlığı Müsteşarının riyaseti altında müdürlerden müteşekkil bir komisyon vardır.

FAHRİ AKGÖL (Devamla) — Bu komisyon hangi kanuna göre teşekkül eder?

Memurin Kanununda, Bakanlık inzibat komisyonlarının kendi teşkilât kanunlariyle tâyin edileceğini âmir hüküm vardır. Adalet Bakanlığının bir teşkilât kanunu yok. Hâkimler Kanununda ise inzibat komisyonundan behsedilmemiştir. Adalet Bakanlığının İnzibat Komisyonu bugün Adliye ve Mezahip Nezareti Dahilî Nizamnamesinin 31 nci maddesine istinaden teşekkül etmektedir. Halbuki bu nizamname yürürlükte değildir. Binaenaleyh bu kanunla hâkimlerin inzibat komisyonu tâyin ve tesbit edildiği kâtipler hakkında itiraz üzerine kesin karar verecek olan Adalet Bakanlığı İnzibat Komisyonunun kimlerden kurulacağını gösterir bir hükmün bulunması lâzımgelir. Bu hüküm kâtip sınıfındakilerin haklarını korumak bakımından çok lüzumludur. Bakanlık İnzibat Komisyonu adalet komisyonlarından verilecek azil kararında itirazen kesin olarak karara bağlıyacaktır. Onun için bir takrir veriyorum takdir Yüksek Heyetinizindir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar, arkadaşım hakikaten mühim bir noktaya temas ettiler. Adalet Bakanlığının bugün dahi bir merkez teşkilât kanunu yoktur. Çok eski tarihli bir nizamname hükmü ile idare edilmektedir. Cumhuriyet idaresi kurulduğundan beri Adalet Bakanlığı yeni kanunlar dolayısiyle vazifesini icabında yerine getirmek bakımından hakikaten derlitoplu bir kanuna malik değildir. Biz bu ihtiyacı duyduk ve Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât Kanununu hazırladık, geçen sene Bütçe müzakeresi sırasında arzetmiş idim, yakında huzurunuza sunulacaktır.

Bu noktaya işaret ettikten sonra, arkadaşımın, şimdi adliye kâtipleri hakkında mahallî encümeni adlilerce verilmiş olan kararlara alâkalının itirazı halinde, üst derece mahiyetinde olmak üzere kanunumuzda Bakanlık İnzibat Komisyonu bu itirazları tetkik eder.

Arkadaşımız diyor ki, Bakanlık İnzibat Komisyonunun sureti teşekkülünü gösteren bir şey yoktur, siz hangi heyete veriyorsunuz?

Arkadaşlar, adliye ve mezahip nizamnamesinde vardır, fakat mer'i olan kanunumuzda mutlâk olarak demektedir ki; Bakanlık İnzibat Komisyonu şunlardan ibarettir.

Bugün, 25 seneden beri yapılmış olan tatbikat da bu şekilde yapılmaktadır. Arkadaşımız Zatişleri Umum Müdür Muavinliğinde bulundukları için benden daha iyi bilirler, bu hükümlere istinaden devam etmektedir. Şimdi bu kanunda yapılmış olan bir muameleyi, bendeniz birinci plânda görmüyorum, arkadaşımın temennisi, Adliye Merkez Teşkilât Kanununun bir an evvel gelmesi mahiyetinde telâkki ediyorum. Çünkü şimdiye kadar yapılan muamele dairesinde Bakanlık İnzibat Komisyonu teşekkül etmektedir. O şekilde muamele görecektir; başka yapılacak bir şey yoktur.

FAHRİ AKGÖL (Yozgad) — Mademki yeni bir kanun getireceklerdir, o halde önergemi geri alıyorum, okutmayın.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 4791 sayılı Kanun ile değiştirilmiş olan 17 ve 18 nci maddelerinde yazılı (1) ve (2) sa-

yılı cetveller kaldırılarak yerlerine bu kanuna bağlı (1) ve (2) sayılı cetveller konmuştur.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

FAHRİ AKGÖL (Yozgad) — Hâkimler Kanununun 17 ve 18 nci maddelerine bağlı 1 ve 2 numaralı cetvelde yüz lira maaşlı bir kadro ilâve edilmiştir. Bu ilâve ile birinci sınıf hâkimliğe ayrılmamış olan hâkimlere de kadrolu yüz lira maaş vermek mümkündür.

Birinci sınıfa ayrılan hâkimlere bulundukları yerlerde kadrolulara yüz lira verileceği gibi hâkimlik meslekinde beş sene hizmeti bulunanlara da tediyesi kabil olacaktır.

Şöyle ki, Hâkimler Kanununun 16 ve 22 nci maddelerine göre ecnebi bir hukuk fakültesinde lisansiye ve doktora yapmış olan bir kimse hâkimliğin muavinlik sınıfına elli lira maaşla tâyin edilir; bir sene sonra altmış lira maaşa yükseltilir. Bir derecede mümtaz terfie lâyık görüldüğü takdirde iki sene sonra seksen ve bu derecede de iki sene sonra mümtaz terfie lâyık görülmek suretiyle beş sene içinde yüz lira maaşa terfi edebilir. Halbuki yirmi, otuz sene hizmet etmiş olan bir hâkim bu yüz lira maaşı alamıyacaktır. Bunun için 47 nci maddeye mütenazır bir hükmün konması uygun olacağından maddeye (üçüncü ve ikinci sınıf hâkimlikte on sene hizmet etmiyenlere yüz liralık kadro verilemez) fıkrasının eklenmesini teklif ediyor ve takririmi sunuyorum.

ADALET KOMİSYONU ADINA KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Efendim; bu mevzu komisyonda ciddî münakaşalara yol açtı. Nitekim gerekçenin (14 ncü sahifesinde) bu yolda verilen bir takririn de reddedilmiş olduğu yazılıdır. İşin mahiyetini arzedeyim: Yargıçlık sınıfı, her vesile ile arzediyorum; Birinci sınıf Yargıçlık Yargıtay üye ve başkanlıklarıdır. Bunlar hariç olmak üzere Yargıçlık iki sınıfa ayrılır. Üçüncü sınıf Yargıçlık, ikinci sınıf Yargıçlık tabiî yardımcı sınıfı da hariç kalıyor.

Şimdi huzurunuza getirilmiş olan tasarı ile 8, 7 ve 6 ncı dereceler yani 50 ,60, 70 lira asli maaşlı yargıçlar, savcılar üçüncü sınıf. 80 ve 90 lira asli maaşlı olanlarla yine 90 liranın hizasında tire ile gösterilen 100 lira asli maaşlı olan yargıçla ikinci sınıf olacaktır.

Bu ikinci madde bu şekli ile kabul edilirse, şimdiye kadar Yargıtay üyelerine verilen bu 100 lira asli maaş Yargıtay haricinde vazife gören ikinci sınıflara verilecektir. Hariçten Yargıtaya alınma müddetini veyahut da Yargıtaya alınma vasıflarını haiz olmıyanlara da verilebilecektir. Prensip itibariyle komisyonumuz bunu yani Yargıtay haricindeki yargıçlara 100 lira asli maaş verilmesini kabul etmiştir. Ve bu hususta 20 aded 100 liralık kadro verilmesi hakkındaki tasarı komisyonumuzdan çıkarak Bütçe Komisyonuna gönderilmiştir. Bu 100 liranın verilme şekli hakkında komisyonda dendiki, Yargıtay haricinde yargıçlara verilen bu yüz liralıklar mademki, 2 nci sınıflara hasrediliyor, hiç olmazsa bu maaşın alınabilmesini bir müddetle takyit edelim ve Yargıtaya geçme müddeti kadar bir müddet geçsin; çünkü yargıçlıkta ehliyet ve liyakat kadar tecrübenin de kıdemin de kıymeti vardır; binaenaleyh tecrübe görmemiş yargıçların birden bire bu yüz lirayı almaları doğru değildir dendi.

Bunun bu hale gelmesi ve münakaşa edilmesi sebebini de arzedeyim:

Kabul ettiğiniz maddelerde de var, eski kanunda da var; meselâ şimdi kabulünüzden geçen 22 nci maddenin 2 nci fıkrasında: «Bir Türk Hukuk Fakültesinden çıkmakla beraber, İngiliz, Alman, Fransız veya İtalyan lisanlarından biri ile ders okutulan bir memleket hukuk fakültesinden lisans tahsilini ikmal ve ayrıca bunların birinde hukuki bir mevzu üzerine doktora diploma ve unvanını da almış olanlar yardımcı olarak 8 nci dereceye alınırlar»

Yani bu demektir ki; 50 lira asli maaşa alınırlar. Sonra devam ediyoum:

«Ve bu derecede amelî vukuf ve kabiliyet bakımından ehliyet göstermiş oldukları takdirde bir sene hizmetten sonra üçüncü sınıfların yedinci derecesine ayrılabilirler.»

Binaenaleyh bu demektir ki; 50 lirada bir sene kaldıktan sonra 60 liraya geçecektir.

Arkadaşım Fahri Akgöl'ün, izah ettiği gibi, 60 lirada iki sene hizmetten sonra - ki, Hâkimler Kanunu iki senede bir terfi esasını kabul etmiştir - Mümtazen terfie lâyık olduğu takdirde; 80 liraya geçecek ve 80 lirada da mümtazen terfi ederse iki sene sonra 100 lira asli maaşı alabilecektir. Bu suretle mesleke girdiğinin beşinci senesinde 100 lira aylığı alacaktır. Bunun misalleri vardır, bu misallere bakarak 15 sene, 20 sene meslekte temiz olarak çalışmış, tecrübe

ve bilgisinden istifade edilir, çalışkan hâkimlerin de haklarına ve tecrübe ve kıdeme yer vermek için bu 100 liranın alınmasının bir müddetle takyit doğru olur dendi. Arkadaşlar komisyonda böyle bir fikirde bulundular. Fakat bir kısım arkadaşlar da alehyte mütalâada bulundular. Ben de bu müddet kaydının konulması için teklifte bulunmuştum, ama o maddenin müzakeresinde bulunamadım. Şimdi komisyonun bu maddeyi ne suretle kabul ettiğini açıklamış bulunuyorum. Bununla beraber en isabetli karar Yüksek Heyetindir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar, yeni cetvelde birinci sınıf hâkimlere hasredilmiş olan 100 lira maaş, ikinci sınıf hâkimlere de verilebilmek imkânını gösteren bir kayıt konmuştur. Bu kaydın takdiri de Adalet Bakanlığına aittir. Bağlı kadro cetvelinde birinci sınıf dışındaki hâkimler için 100 liralık kadronun verilebilmesi Büyük Meclis tarafından kabul edildikten sonra mümkün olacaktır. O kanun Adalet Komisyonundan geçmiş halen Bütçe Komisyonunda bulunmaktadır. Bütçe Komisyonu da bu kanunun tasarısını kabul eder huzurunuza getirir ve burada tasvibinize iktiran ettiği takdirde bu kanundan arkadaşlar da istifade etmiş olacaklardır.

Tadil takriri veren arkadaşlarım diyorlar ki, bu suretle birinci sınıf hâkim olma vaziyetine gelmiyenlere de 100 liralık kadro verme imkânı hâsıl oluyor. Siz bunu ancak ve ancak birinci sınıfa geçme müddetini ve şartlarını doldurmuş olanlara verin, ondan gayrilere vermeyin. Yani, ikinci sınıfta bulunan bir hâkim 90 lira maaşı velevki 3 - 5 seneden beri almış olsun. Hâkimler Kanununun maddei mahsusuna göre üçüncü sınıf hâkim olduktan sonra 12 sene geçmedikçe temyiz âzası olamaz, kaydına göre bu 12 seneyi doldurmuş olanlara hasrediliyor. Ben, bu şekildeki hasrın doğru olmadığı kanaatindeyim. Şu bakımdan; arakadaşlarım dediler ki, bunlar çok seri terfi ediyorlar Avrupa'dan gelir gelmez 50 lira ile tâyin ediliyorlar. Orada adaylığını bir sene yaptıktan sonra 60 liraya geçiyor, 60 da mümtazen terfi edip 80 ve tekrar mümtazen terfi edip 100 liraya geçiyor. Nasıl olur bu?. Dediler.

Efendim, Avrupa'da Adalet Bakanlığı hesabına okuyan arakdaşları biz 50 lira ile adaylığa alıyoruz. Çünkü Avrupa'ya gidip tahsil etmek demek asgari 4 senedir, bazan bunun 5, 6 hattâ 7 sene kadar uzadığı da görülür. Şimdi tasavvur ediniz ki, iki genç aynı sene Türk Hukuk Fakültesinden mezun oldular. Birisi Avrupa'ya gitti, şahsan ben ve bâzı arkadaşlarım öyle yaptık, doktora ve lisans yaptık, Bakanlık burada yeniden doktoraya tâbi tuttu. Demek ki, burada tahsilini ikmal eden genç derhal adaylığa girecek ve 30 lira alacaktır. İki sene sonra 35, bir iki sene sonra daha 40 alacak, altıncı sene sonunda zaten 50 lira asli maaşa geçecektir. Avrupa'da olduğuna göre geldiği zaman hem doktora, hem lisans yapmışsa 50 ile, yalnız lisans yapmış doktora yapmamışsa 40 ile alınacaktır. Kaybettiği müddeti bu suretle telâfi ediyoruz. Şimdi bu gencin müktesebatını genişletmek bakımından Avrupa'daki tahsil müddeti içinde elde ettiği kıdem hakkını buradaki arkadaşı fiilen vazife görerek kazanıyor.

Arkadaşlarım, bu kıdemi hesap ediyorlar, Avrupa'da geçirilen müddeti saymıyorlar; 50 ye geçiyor, iki sene sonra 60 alıyor, 60 ta mümtaz notu alıyor 80 e geçiyor, ikişer seneden 80 ve 90 lira asli maaşlarda kaldıktan sonra yedinci senede 100 lira alabiliyor, diyorlar. Alıyor, ama bu arkadaşlar lisans almak için eğer Avrupa'ya gitmeyip de meslekte kalsaydı, 5 - 6 sene, gene oluyor 12 sene. Bugün tatbikat şudur: İsim tasrih etmek istemiyorum, fakat büyük merkezlerimizin en büyük mahkemelerinin başında bu şekilde dışarda da tahsilini yapmış güzide arkadaşlarımız vardır. Bunlar, bugün 90 lira almaktadırlar. 90 lirada da iki, üç seneyi doldurmuştur. Hâkimler Kanununun 12 nci maddesine göre, 12 senelik kaydı, ile daha 5 sene Yargıtaya gitmek imkânına malik değildirler. İnsaf edin, İstanbul ticaret reisi, İstanbul ağır ceza reisi, İzmir ticaret reisi ki, en büyük mahkemeleri fevkalâde idare eden arkadaşlar, hattâ imkânım olsa ben bunları yargıtaya aldığım takdirde, yargıtayda müçtehit vaziyette hâkimlerin adedi artar ve yargıtay da bu suretle kuvvetlenmiş olur. Hadi bu kadarına gitmiyelim. Fakat insaf ediniz; vazifesinde muvaffak olmuş, not almış ve arkadaşlarımın tasvir ettiği gibi bütün terfilerini mümtaz olarak almış ve liyakatini ayırma meclisinin kararlariyle ispat etmiş olan bir arkadaşa 90 lirayı 3 - 5 senede alacaksın, senin maaşın yüze çıkmaz, demek, onların şevkını kırar. Büyük Millet Meclisinin şiarı yaşa değil, iktidara bakmaktır. Böyle iktidarını

ispat edenlere lûtfedin bu imkânı verelim. Hakikaten en büyük merkezlerimizde çalışmış en güzide hâkimlerimizi bu suretle küstürmüş olabiliriz. Bundan içtinap edelim. Bütün bu sözlerimin hulâsası şudur: Eğer Büyük Meclis, ikinci sınıf hâkimler için de yüz liralık beş, on kadro verirse, ki, Adalet Komisyonu 20 kadro kabul etmişti, bu 20 kadro yalnız bunlara verilecektir. Meslek içinde muvaffak olmuş fakat temyizde kadro olmadığından dolayı bu maaşı alamamış olanlar ve Avrupa'da okumuş bulunanlar bu kadrolardan istifade edeceklerdir. Bir ikilik yapmıyalım, ricam budur.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden dolayı ikinci maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini teklif ederim.

(Ancak cetvellerde yazılı ikinci sınıflara mahsus 100 liralık kadro üçüncü ve ikinci sınıf yargıçlıklarda 10 seneyi doldurmadıkça verilemez.)

Yozgad Milletvekili
Fahri Akgöl

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Müsaade buyurun, Bu kaydın ilâvesi teklifini kabul edenler lûtfen ayağa kalksınlar.. Etmiyenler ayağa kalksın.. Kabul edilmedi.

Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Madde kabul edildi.

GEÇİCİ MADDE 1. — Yargıçlık ve savcılık mesleklerinin birinci sınıflarına tâyin ile kazanılan haklar ayrık olmak üzere bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar 4598 sayılı Kanun uyarınca kadrosuz üst derece aylık almış olanlar, almakta oldukları aylığın dengi olan yargıçlık ve savcılık derecelerinde sayılırlar. Kendilerine 5017 sayılı Kanun hükmüne göre yargıç ödeneği, kadro aylıklarına göre verilir. 4598 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi hükmü saklıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edildi.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yargıçlık ve savcılığın 9 ncu derece aylığını almakta olanların unvan bakımından iktisap ettikleri haklar saklıdır.

Ancak, bunların üst derece aylığa yükseltilmeleri terfi hükümlerine tâbidir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edildi.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edildi.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Bir numaralı cetvelin 9 ncu derecenin hizasında (yargıç yardımcılığı) ilâve edilecek.

BAŞKAN — İlâve edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Tasarının birinci görüşülmesi bitmiştir.

2.— Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/599) [1]

BAŞKAN — Tümü hakkında söz istiyen var mı? Maddelere geçilmesini oya sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Kabul edildi.

Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun 81 ve 427 nci maddeleriyle aynı Kanunun 2606 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 8 ve 433 ncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun

BİRİNCİ MADDE — 18 Haziran 1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81 ve 427 nci maddeleriyle aynı Kanunun 13 . XII . 1934 tarihli ve 2606 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 8 ve 438 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmişti: .

Madde 8. — Sulh Yargıçları :

I - Tesis ve İflâs dâvaları hariç olmak üzere değer veya miktarı bin lirayı geçmiyen alacak ve menkul ve gayrimenkul ayın;

II - Kanunu Medeninin 315 nci maddesinde yazılı nafaka;

---

[1] *48 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

III - Evlenmeye izin verme.

IV - İcra ve İflâs Kanununun 272 ve ondan sonra gelen maddeleri hükmü yerinde kalmak şartiyle gayrimenkulün tahliyesi dâvalarını:

V - Bu ve başka kanunlarla kendilerine verilen dâvaları.

Görürler.

BAŞKAN — Söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler.. Etmiyenler.. Madde kabul edildi.

Madde 81. — Yargıç tarafından esbabı mucibe gösterilerek müstaceliyet kararı verilen hallerden maadasında aleyhine muamele yapılacak kimsenin muvfakati olmaksızın güneş battıktan doğuncaya kadar millî ve dinî bayram tatilleriyle adlî tatilde tebligat işleri müstesna olmak üzere hiçbir muamelei adliye yapılamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?

SALAMON ADATO (İstanbul) — Efendim, tatil günlerinde muhakemeden gayri keşiflerin yapılmasını temin için Hükümet bu maddeyi teklif etmiştir. Adalet Komisyonu, yaz tatilinde bu muamelelerin yapılmasını caiz görmemiş ve kendi noktai nazarına göre 81 nci maddeyi tanzim etmiştir. Fakat 81 nci maddenin bu şekli birçok müşküllere sebebiyet vermek istidadındadır. Çünkü 81 nci madde 23 - 25 seneden beri tatbik edilmekte ve o maddeye göre mahkeme tatilde dahi bir dâvanın tetkikına karar verebilmektedir.

81 nci maddenin son satırında yazılı olan, muamelei adliye, keşifleri ve hattâ muhakemeleri tazammun eden bir tedbirdir. Eğer madde bu şekilde kabul edilecek olursa hâkim bir tatil gününde mahkeme bile yapabilecektir. Binaenaleyh, Hükümetin teklifi yerindedir. Yani Hükümetin sunduğu maddenin metni yerindedir. Ancak, Adalet Komisyonu bu keşiflerin yaz tatilinde yapılmasını caiz görmemiş ve bu itibarla Hükümetin kabul ettiği madde de (Millî ve dinî bayramlarla, adliye tatilinden gayri tatil günlerinde) ibaresi yazıldığı takdirde zannederim ki, matlûp hâsıl olacak veyahut da yürürlükte olan madde aynen muhafaza edilmek suretiyle o maddeye (yargıç, millî ve dinî bayram tatilleriyle adlî tatilden gayri tatil günlerinde dahi keşifler yaptırılabilir) fıkrası eklenirse maksat hâsıl olabilecektir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar; Büyük Meclisin takdirine bir noktayı arzetmek için söz almış bulunuyorum. Bugünkü mer'i kanun hükümlerine göre, tatil günlerinde keşif muamelesi ancak tarafların muvafakati olduğu takdirde hâkim tarafından yaptırılabilmektedir. Taraflardan biri dâvanın uzamasından, alelekser menfaattar olduğu için iki tarafın muvafakatini temin etmekle elde edilememektedir. Benim Meclisin yaz tatili zamanında dolaştığım mıntakalarda, bilhassa yaz çok kısa süren ve kış zamanlarında bulundukları iklim şartları ve tabiî vaziyetleri icabı hâkimin arazi üzerine keşif yapabilmesi için köylere ve ihtilâf mevzuu olan tarlanın olduğu yere gitmesi alelekser mümkün olmamaktadır. Bundan, bana hâkimler yana yakıla şikâyet ettiler ve mahkemelerde işlerin birikmesinin başlıca sebebi olarak bunu ifade ettiler.

Arkadaşlar, biliyorsunuz ki, memleket Türk adliyesini çalışmasından ve hâkimlerimizin faziletinden memnundur. Ancak, adliyeden memnuniyetsizliği mucip olan başlıca nokta, işlerin süratle görülmemesi, senelerce uzamasıdır. Gittiğimiz yerlerde bu dertleri işittiğimiz gibi ve muvafık, muhalif bütün partilerin kongrelerindeki dilekler de işlerin süratle intacı bakımından tedbir alınmasıdır.

İşte bu ihtiyacı gören Hükümetiniz, bu teklifi yaptı. Dedi ki, tatil esnasında hâkim vazife başındadır çünkü izinli olsa dahi nöbetçi hâkim vardır, hele tek hâkimle idare edilen kazalarda hâkim her zaman vazife başındadır, senelik iznini kullandığı zaman bir diğeri yerine gelmektedir, behemahal bir adam mevcuttur, diyorlar ki: Bizim mıntakada senenin ancak iki, üç ayında keşif yapılabilir, yol yok, iz yok, her zaman vasıta işleyemez; bu devrede bir buçuk ay mahkeme tatili hariç olduğu zaman taraflar bir araya gelmiyor, ne yapacağız? İş birikiyor.

Teftişlerim esnasında gördüm ki, bir sene, iki sene, üç sene keşif yapılamadığından dolayı intaç edilememiş dâvalar vardır. Buna çare ne olabilir? Düşündük, asıl, bu tabiat şartlarının müsait olduğu yaz aylarındaki tatildir. Tatil Temmuz 20 sinde Eylûlün 6 sına kadar devam ediyor. Bu aylarda tarafların muvafakati olmasa dahi mahkeme bu imkâna sahip ise gidip keşfi yapmalıdır. Fakat bu keşfi yapmak için taraflardan birinin talebi kâfi değildir. İkisi anlaşamazsa hiçbir şey yapılamıyor.

Adalet Komisyonu bunu aslında benimsedi. Ekseriyeti teşkil eden arkadaşların fikri şu oldu: Bunu biz hafta tatillerinde pazar ve cumartesi günleri öğleden sonra kabul edelim. Hâkim gitsin, keşfini yapsın, dediler. Fakat bu 1,5 aylık tatil zamanında avukatlar içinde bir meslekî dinlenme hususu düşünülmüştür, bu zamanda onları nasıl gitmeye mecbur ederiz?

Arkadaşlar, bence bu mütalâa doğru değildir. realitelere tamamen uyan bir mütalaâ değildir. Bizim köylerimizde ve kasabalarımızdaki, daha ziyade bu keşif işleri ufak yerlerde oluyor. Büyük yerlerde ise, zaten, şehir içindedir. Yaz, kış her zaman yapılabilir. Köylerde ve küçük kasabalarda ise avukatlık vaziyeti pek yoktur. Çünkü, he - men hemen tarafların yüzde yüzü avukatsızdır. Onun için böyle işler biriktikçe, bana öyle geliyor ki, mahkemelerin ellerinde biriken bu gibi halk dâvalarının süratle intacına imkân olmuyor. Bu bakımdan komisyona arzettim. Komisyon da bunu yalnız cumartesi ve pazara hasretti. Tatil bir buçuk ay olduğuna göre ayda dört cumartesi ve dört pazar vardır. Onun için bu gibi işleri yazın kolaylıkla yapmak imkânına sahip olacaklardır. Çünkü tatilde hâkim daha ziyade müstacel işlerle meşguldür. Bu suretle keşifde birikmiş işleri böylece tasfiye ederek elden çıkarmış olabilecektir. Bu, bence gayet pratiktir. Hükümet görüşünü Yüksek Meclis tasvip ettiği takdirde, şimdiden, samimî olarak inanıyorum ki, 18 milyon Türk camiası bundan memnun olacaklardır. Bunda belki avukatlarımıza da fedakârlıklar düşecektir. Onlar da bu fedakârlığı lûtuf buyursunlar.

SALAMON ADATO (İstanbul) — Arkadaşımız Sayın Adalet Bakanı Avrupada okumuş ve oraları tetkik etmiş olması dolayısiyle orada Adliyenin tatiline ne kadar büyük bir ehemmiyet verildiğini görmek fırsatını bulmuşlardır. Hakikaten kafa ile çalışan Adalet mensuplarının bir yaz tatiline ihtiyaçları çok büyüktür. Bizde de 45 gün kabul edilmektedir. Halbuki, Fransa'da Temmuzda başlıyan Adliyenin Yaz tatili Kasımda biter ve bu tatilden istifade eden hukukçular ailelerini alıp bir yere gitmek imkânını bulurlar. Adalet Komisyonu, hukukçular aleyhinde olarak büyük bir konsesyon yapmış, Cumartesi ve Pazar günleri keşifler yapılmasını tecviz etmiş. Bu, hukukçular aleyhine bir karardır. Adalet Bakanının bununla iktifa edeceğini zannederken kürsüye geldiklerini görünce hayretler içinde kaldım. Eğer Sayın Bakanın noktai nazarını kabul edecek olursak hâkimler tatilden istifade edemedikleri gibi, çünkü tatilde mahkeme faaliyette bulunacak, tatil esnasında yapılacak üç keşif için, avukatlar da İstanbul'dan veya bulundukları yerlerden ayrılamıyacaklardır. Çünkü yapılacak keşif vardır. Hafta tatili Cumartesi öğleden başlar Pazar günü akşamı sona erer. Buna nazaran bir hâkim o müddet içinde 3 keşif yapabilir. Biz her mahkemenin haftada kaç keşif yapabildiğini görüyoruz. Binaenaleyh Adliyeye mensup her vatandaşın aleyhinde bir karar almaktan endişe duymaktayım. Bu itibarla Sayın Adalet Bakanının teklifini reddetmeyi yerinde buluyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Efendim; bu 81 nci madde hakkında Adalet Bakanlığının sevkettiği tasarıda, gerek hafta tatillerinde ve gerekse millî ve dinî bayram günleriyle adlî tatil dediğimiz ve yine Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun diğer bir maddesinde yazılı 19 Temmuzdan 5 Eylûle kadar olan müddet zarfında keşiflerin yapılabileceğini derpiş eder şekilde kayıtlar mevcuttur.

Komisyonda bu nokta üzerinde uzun uzadıya görüştük ve münakaşa yaptık. Netice itibariyle Adalet Bakanının noktai nazarını muhafaza etmesine rağmen komisyon yalnız bir hal sureti olarak hafta tatillerine bunu inhisar ettirip diğer millî ve dinî bayram günleriyle adlî tatilde, eski metinde olduğu gibi keşif yapılamaması neticesinde bir ekseriyete vardı ve tasarıyı bu suretle Yüksek Huzurunuza arzettik.

Komisyon çoğunluğunun düşüncesi şudur : Bir defa dâvaların gecikmesi sebebini yalnız keşiflere bağlamak doğru değildir. Esasen keşif ve mahallinde tetkikat yapılması içabeden hususlar ekseriya gayrimenkule mütaallik olan dâvalarda ve bazan da diğer nevi dâvalarda cereyan eden bir tahkikat şeklidir. Halbuki bugün tatbikatta görüyoruz; keşifle hiç alâkası olmıyan birçok ticaret dâvaları, ahkâmı şahsiyeye taallûk eden dâvalar, alacağa taallûk eden dâvalar dahi gecikmektedir. Binaenaleyh tatilde keşif yapılmaması sebebiyle dâvalarımız sürümcemede kalıyor gibi bir iddiaya yer verilmemesini evvel emirde rica ederiz. Diğer bir nokta da, arkadaşlar, bugün işçi esnaf ve her sınıf vatandaş için kabul ettiğimiz

tatil hakkını her hangi bir muamelei adliye zımmında ki, bunları biz esbabı mucibemizde yazdık manzuru âliniz olmuştur; hâkimden, taraflardan ve taraflar vekillerinden nezetmekte, bugünkü telâkkiye göre, bir az da kendimizde yetki görmedik.

Şimdi; bunun haricinde olarak tatbikatta bunun doğurabileceği bâzı neticeler üzerinde duruldu. Meselâ şöyle bir şekil encümen huzurunda arkadaşlarımız tarafından izah edildi. Faraza bugün millî bir bayram günüdür. Hâkim bugün keşif yapacağım, dedi. Taraflar ve taraflar vekillerinin bayram münasebetiyle şehirde bayram kutlama töreninde vazifeleri vardır. Fakat böyle bir keşfe gitmek mecburiyeti muvacehesinde ikisinden birini terketmek mecburiyetinde kalacaktır. Bu itibarla bütün tatillerde keşif yapılması esas itibariyle mahzurlu görülmüştür. Hattâ Hükümetin bu şekildeki teklifini büsbütün ret yolunda mütalâa da komisyonda ileri sürülmüştür.

Bununla beraber bu kanun maddesi, hükümetin teklifi veçhile kabul edilecek olursa yarın her hangi bir adlî tatil veya bir bayram gününde keşif yapmıyan hâkimi Adalet Bakanlığının muahaze etmek hakkı olacaktır. Yargıcın bu suretle demin kabul ettiğiniz Hâkimler Kanununa tevfikan aledderecat tâyin olunan cezalara tâbi olmasını icabeden durumlar da olacaktır. Adlî tatilde yargıcın keşifle meşgul olmasını bir an için kabul edelim. Avrupa memleketlerinde de tatil yapılagelmektedir. Bu usulün bir sebebi elbette vardır. Bu sebebi; hâkimlerin dinlenmesi, tedavi olacakların tedavi görmesi ve hâkimlerin her gün kırk, elli dâvaya bakmak suretiyle tetkik etmeye imkân ve zaman bulamadıkları temyiz içtihatlarını ve diğer ilmi eserleri okumakla vakit geçirmek mecburiyetinde aramak lâzımgelir; nihayet bir hâkim bir makine gibi mütemadiyen dâva görürse ve müktesebatını genişletmezse bu hâkimin sonra vereceği kararların isabeti üzerinde durmak lâzımgelir.

Bununla beraber farz buyurun ki bir asliye hâkimi keşif yapmak suretiyle dâvayı intaç etti bu dâva Yargıtaya gidecek, Yargıtay da aynı tatilden istifade ettiğine göre bu dâva Yargıtayda bekliyecektir, binaenaleyh yine dâva görülmiyecektir.

Bu itibarla adlî tatilleri millî ve dinî bayram günlerini istisna ettik komisyon çoğunluğu aynı zamanda memleketin bâzı yerlerindeki kış durumu itibariyle bâzı zaruretler bulunduğunu da kabul etmiş olduğu için yalnız hafta tatillerine hasretmek suretiyle hâkimin mahallin icaplarına göre kışın yapamıyacağı keşifler varsa, tarafların bunda muvafakati aranmaksızın hâkimin tesbit ettiği şekilde hafta tatillerinde keşif yapılabilmesini uygun gördü. Bu itibarla biz zannediyoruz ki, Komisyon olarak tesbit ettiğimiz şekil bugünün ihtiyaç ve icaplarına ve hâkimlerimizin durumuna, tarafların vaziyetine uygun bir şekildir.

Salamon Adato arkadaşımızın verdiği önerge ile teklif edilen şekil daha vazıh ve istenilen maksadı daha iyi ifade etmesi bakımından biz, Komisyon olarak buna iltihak ediyoruz. Takdir Yüksek Heyetindir.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; mesele az çok tavazzuh etti.

Yalnız sayın Sözcü arkadaşımla Salamon Adato arkadaşıma iki kelime ile cevap arzetmek itiyorum.

Adato arkadaşım dediler ki, bir günde, tatbikatta görüldüğü üzere, üç keşif yapılmaktadır. Bu doğrudur, ama, bunlar şehirler içinde yapılan keşiflerdir. Anadolunun vaziyetini bilen bütün Milletvekili arkadaşlarım takdir ederler ki, bazan keşif için gittiği yerde hâkim gecelemek zorunda kalır.

Benim tatbikat itibariyle gördüğüm müşkülât şudur: Vakaa encümen Hükümetin teklifini büyük bir anlayışla kabul etmiştir, bunu memnuniyetle karşılarız, ama bunun ihtiyacı tam olarak cevaplandırdığına kaani olmadığım için Hükümetin bu hususiaki mucip sebeplerini Yüksek Heyetinizin takdrine arzetmeyi bir vazife bildim.

Bir de, Hakkâri'yi, Van'ın Başkale kazasını, sarp dağları atın, katırın dahi geçemeyip hâkimin saatlerce yürüyerek keşif yapmak mecburiyetinde olduğu tarlaları düşünsün. Bu yerlerde ancak senenin dört ayında yollar geçit verir, sekiz ayında tamamen umumi yollar bile kapalıdır. Bugün Hakkâri'nin ağır cezalı işlerini bağlı olduğu Van Mahkemesine senenin altı ayı götüremiyoruz. Muhakeme yapılmadan, hâkim huzuruna çıkmadan altı ay mevkuf olarak bir vatandaş kalmaktadır. Yollarımız gelişip bizde de Fransa'daki gibi memleketin her tarafına çabuk gider

gelir hale kavuştuğumuz zaman bunlara lüzum kalmaz. Biz realist insanlar olarak, memleket ihtiyaçlarını duyan insanlar olarak, vatandaşla demokrasiyi tam paylaşmış insanlar olarak, devlete, sen benim ihtilâflı işimi lüzumsuz yere uzatmak hakkına malik değilsin dedirtmek istemeyiz. Avukatlar yaz tatili, hâkimler yaz tatili yapacak, kıştan dolayı da keşfim yapılmıyacak, benim dâvam görülmiyecek, niçin millet mutazarrır halde bulunsun dedirtmiye hakkımız yoktur. Tatil devresinde dahi, halli lâzımgelen mühim ve müstacel işler için nasıl ki, avukat tatiline rağmen hâkim huzuruna geliyorsa, hâkim, tatiline rağmen, nöbetçi kalıyorsa aynı suretle bizim de tek ricamız, ne İş Kanunu, ne çalışma, bilmem ne değil, tatil esnasında görülebilecek işler gibi, memleketimizin bu hususiyeti dolayısiyle bu keşiflerin yapılabilmesini istiyoruz.

Hattâ benim kanaatim odur ki eğer çalışan bir adamın dinlenme gününü kabul etmek lâzımgelirse, bilâkis tatil esnasında keşif yapılmasını ve çalışan avukatın, yargıcın bir pazarını istirahatle geçirmesini kabul etmeyi daha uygun bulurum. Mesele bence tavazzuh etmiştir. Yüksek Meclis memleket realitelerini bilir. Benim de ısrar edeceğim bir prensip meselesi değildir. Adalet işlerinin mesuliyetini taşıyan bir arkadaşınız sıfatiyle, tatbikatta, teftişte bulunduğum ve dolaştığım zamanlarda, gördüğüm muameleler itibariyle bu realiteden aldığım intibaı kanun olarak halletmek üzere huzurunuza getirdim. Kabul ederseniz olur, Encümenin dediğini kabul ederseniz o da olur, bizimkini reddeder bugünkü şekilde bırakırsanız, o da olur.

Benim maksadım ısrar değildir. Sebebini açıkça arzettim. Nasıl takdir ederseniz şüphesiz ki, isabet onda olacaktır.

SAİT AZMİ FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar, kanunumuzun kabul ettiği prensip şudur: Güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil günlerinde hiçbir adlî muamele yapılamaz.

Prensipi koruz, âdetimiz olduğu veçhile koyduğumuz prensipi sağından solundan başlarız zedelemeye. Zedeliye zedeliye müesseseyi başından sonuna kadar yıkar ve işlemez bir hale getiririz, zaifimiz budur.

Güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil günlerinde hiçbir adlî muamele yapılamaz.

Fakat müstacel haller olur, evet müstacel haller olursa, hâkim esbabı mucibe göstererek karar verir. Bu takdirde tatil gününde de güneş battıktan doğuncaya kadar da her nevi muamelei adliye yapılabilir. Bu hüküm meselemizi belâğan mâbelâğ hallederken, maalesef bu müesseseye birtakım zedeleyici hükümleri evvelden beri ilâve etmişiz. Demişiz ki, aleyhine muamele yapılacak şahıs muvafakat ederse o zaman da yapılır, tatil günlerinde tebligat işleri de yapılır, şu işler de yapılır, bu işler de yapılır, demişiz. Zedelemişiz, yürümez bir hale getirmişiz. Tatil gününde işçisinden Cumhurbaşkanına kadar herkesin tatil yapmak hakkı iken ne diye bir yargıcı iş yapmaya, ne diye bir avukatı iş yapmaya mecbur ediyoruz? Hakkımız yoktur arkadaşlar. Binaenaleyh hafta tatillerinde, dinî bayram tatillerinde, Millî bayram tatillerinde hem de meslekî tatil günlerinde hâkim keşif yapsın diyemeyiz. yaparsa da tatili burnundan gelecek. Avukatların da tatil burnundan gelecek, tarafların işleri altüst olacak, onun için komisyon olarak bu kadar fena neticelere gidemedik. Memleketin realitesini göz önünde tuttuk. Hafta tatilinde hâkim karar verirse, ne yapalım bunu ehveni şer olarak kabul ediyoruz. bir hayır ve maslahat olarak değil.

Binaenaleyh adlî tatil ve dinî bayramlar tatilinde Cumhuriyet bayramları tatilinde böyle bir şeyi kabul edecek olursak bunun halk arasında yapacağı tesiri de düşünmek icabeder. Halkevi reisidir bayramda nutuk söyliyecek, öbür tarafta da keşif işi vardır, hangisini yapsın, bunlar düşünülecek şeylerdir. Bu bir prensip işidir. Bu itibarla yalnız hafta tatiline bunun hasrını Yüksek Meclisten rica ediyorum. Bu hususta zaten, sayın Adato'nun teklifi vardır, komisyon maddenin bir fıkrasında takdimi tehir noktasından bir zuhül yapmıştır. Onun için arkadaşımızın teklifi veçhile 81 nci madde hakkında, «Dinî ve Millî bayram günleri ile adlî tatil günleri haricinde hâkim yapabilir» diye bir teklif vardır. O teklif musiptir, bunun nazarı itibara alınmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — İbrahim Refik Soyer.

İBRAHİM REFİK SOYER (Niğde) — Efendim, bendeniz hukuki mütalâa arzedecek değilim. Yalnız başımdan geçen bir hâdiseden bahsedeceğim. Benim bir su dâvam vardı. Su işle-

ri malûmu âliniz yazın keşfedilir. Bu yüzden benim dâvam 9 sene sürdü. 9 senenin üç senesi keşif yüzünden geçti. Çünkü Temmuz, Ağustos aylarında keşif yapılacak idi, bu aylara da yaz tatili mâni oluyordu diğer aylarda ise, hafta tatili, bayram tatilleri çıkıyordu. İşte bütün bu tatiller ve keşifler yüzünden benim dâvam üç sene geçti. Anadolu'daki keşif işleri İstanbul'daki veya diğer büyük şehirlerdeki keşifler gibi değildir. Onun için hakikaten Bakanın teklifi yerindedir. Vatandaş bundan çok ıstıraplıdır. Rica ederim avukat ve hâkimlerimiz de biraz fedakârlığa katlansınlar.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Muhterem arkadaşlar ,ben birçok dâvayı hele ağır cezalı bir işi yedi sene takip ettim. Bu, keşiften kalmadı, birçok sebeplerden kaldı. Hâkim, tam iki ay dâvayı tetkik edemedim haftaya, haftaya, haftaya dedi. Bunlar, vesile olarak gösterilmez. Tatil, tatildir. Avukat da, hâkim de her vatandaş gibi insandır. Binaenaleyh komisyonun düşüncesi yolundadır. Tatilden ileri gelmemiş başka sebeplerin burada ileri sürülmesi bu iş için esas teşkil etmez. Arkadaşlar ne hâkimler vardır ki, arkadaşın 9 senede olmadığı dediği işi 3 ayda söker atar. Bunlar hâkimin şahsiyetinde mündemiç enerjinin eseridir. Yoksa yaz tatili müessir değildir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Efendim Niğde Milletvekili arkadaşımızı dinledikten sonra şu noktayı huzurunuzda bir kere daha açıklamak isterim. Bu mesleğin içinde naçizane çalışmış bir arkadaşınız olarak hâkimlerin ve tarafların tatil hürriyetinin feda edilmesini ben şahsan da sizden rica ederdim.

Arkadaşlar; şimdi Necati arkadaşımızın da dediği gibi, bu tatilde keşif yapılamaması birçok sebeplerin yanında gayet cüzi bir sebep olarak kalır. Ben size bir misal vereyim: Demin Hâkimler Kanununun müzakeresinde sayın Bakanımız dedi ki, 90 küsur yerde tek sulh yargıcımız var, bunun ne muavini var, ne de savcısı var.. Şahsan böyle bir kazada gördüğüm şeyden müteessir oldum: Bu yargıç o güne 20 küsur mahkeme talik etmiş. O gün taraflar mahkemenin kapısına gelmişler fakat âni olarak bir cürmümeşhut hâsıl olduğu için hâkim oraya gitmiş. Saatlerce uzak köylerden hukuk ve ceza işleri için gelen tarafların muhakemesini rüyet edecek kimse şöyle dursun muhakemeyi talik edecek mesul bir şahıs bulunamadı. Nihayet oranın kâtibi, gidin, ayrıca tebligat göndereceğiz dedi. Onlar da köylerine gittiler. Bir kısım tebligat ise harca tâbidir. Çare bulacaksak bu gibi vaziyetlere çare bulalım. Binaenaleyh, esasatımızı bozar şekilde bir neticeye gidilmemesini ve tatil hakkının nezedilmemesini rica ederiz.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum:

Sayın Başkanlığa

İzah ettiğim sebeplerden dolayı tasarıdaki 81 nci maddenin halen yürürlükte bulunan 81 nci maddeye aşağıda yazılı fıkranın ilâvesi suretiyle tadilini teklif ederim.

« Yargıç, millî ve dinî bayram tatilleriyle adlî tatilden gayrı tatil günlerinde dahi keşifler yaptırabilir.»

İstanbul Milletvekili
S. Adato

KOMİSYON SÖZCÜCÜ EMİN HALİM ERGUN — Komisyon kabul ediyor.

BAŞKAN — Halen yürürlükte olan madde hangisidir?.

ADALET Ko. SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — 81 nci madde vardır. Tadil şekli olan son fıkra onun altına yazılacaktır.

BAŞKAN — O halde öyle teklif edin. Çünkü burada Hükümetin teklifi vardır, bir de Komisyonun tadili vardır. Önerge ya bunun altına bir hüküm ilâve eder veya yeni bir hüküm vaz'eder.

ADALET Ko. SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Yeni bir önerge yazalım.

BAŞKAN — Siz önergeyi hazırlayıncaya kadar kanunun diğer maddelerini müzakereye devam ediyoruz.

Madde 427. — Asliye ve sulh mahkemelerinden verilen nihai kararlar aleyhine temyiz yoluna müracaat edilebilir. Şu kadar ki, sulh yargıçlarınca verilen ve değeri yüz lirayı geçmiyen menkul mal ve alacak dâvalarına mütaallik kararlar kesindir. Kesin olarak verilen ve nihai kararlarla mahiyeti itibariyle mer'i hukuka aykırı bir hukuki neticeyi hüküm altına alan ve Yargıtayca tetkik edilmeksizin kesinleşmiş bulunan ilâmlar C. Başsavcısı tarafından kanun nef'ine olarak temyiz olunabilir.

Bu suretle kararın bozulması hükmün hukuki neticelerini kaldırmaz.

Başsavcılığın temyiz talebi Yargıtayca yerinde görüldüğü takdirde kararın kanun nef'ine bozulmasiyle iktifa olunur.

Bozma kararının bir sureti Adalet Bakanlığına gönderilir ve bu karar Bakanlıkça yayınlanır ve mahkemelere tamim olunur.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Bugün mer'i olan kanunda 25 liraya kadar olan alacak dâvaları hakkındaki hüküm kesindir. Halbuki para fiyatlarının düşmesi, eşya fiyatlarının yükselmesi sebebiyle 25 lira 100 liraya iblâğ edilmiştir. Buna bir diyeceğim yok. Ama, bugün mer'i olan kanunda katî olan karar yalnız 25 lira alacaklar hakkında iken bunun yanına bir de 100 lira kıymetinde bulunan menkul mallar hakkındaki hükümlerin de katî olacağı ilâve edilmiştir. Ben buna taraftar değilim. Çünkü menkulde bir mânevi kıymet mülâhaza edilebilir. Bu, para gibi değildir.

Meselâ sayın arkadaşlar, Reisicumhurun Başkumandanlık ettiği bir zamanda her hangi bir subayın vatan müdafaasında gösterdiği yararlıktan dolayı, ona on lira kıymetinde bir şey hediye etmiştir. O subay için o, büyük bir kıymeti mâneviyeyi haizdir. Hediyenin kıymeti on lira olduğundan mahkeme on lira üzerinde hüküm verir ki, bunun kıymeti 100 liradan aşağı diye bu hüküm kesinli demektir. Ve bu mânevi kıymete ehemmiyet vermemek demektir.

Bir babanın kendi el yazısı ile yazmış olduğu bir kitabı hâtıra olarak oğluna vermesi halinde, o kitabın kıymeti mâneviyesi, çok yüksektir. Ama ehlivukuf ona on lira der.

Bir öğrencinin bir hoca huzurunla, hocanın kıymetli takrirleriyle elindeki kitabı işlemesi halinde, bu kitabı ehlivukufa takdir ettirirsek ne olacak, aşağı yukarı şöyle bir hukuk kitabı diyecek, kıymeti on liradır, hükmünü verecek. Şerhleri var, onlar bile 20 lira ediyor, diyecek ve bu kitap hakkındaki hüküm de kesinli olacak. Fakat o talebe için çok kıymetlidir. Talebeye yüz lira ver, vermez- Benim bir Kanunu Medenim vardır; iki liraya aldım, kâğıdı da kötü, fakat üzerinde iyi çalıştım, işlelim, benim nazarımda bunun çok kıymeti vardır, fakat her hangi bir arkadaşa veya bir ehlivukufa göstersem belki beş para etmez, der, fakat bence kıymeti büyüktür, mahkeme kapısına gittiğim zaman bir yük kitabın verdiği kuvveti bana verir. Sonra arkadaşlar hâtıraların kıymeti yüksektir.

Kanunu Medeni malûmuâliniz, hâtıraya riayet etmiştir, taksim bahsinde hâtıra kabîlinden olan mallar satılmaz der. .

Elimizdeki hukuku medeni, borçlar hukuku, yalnız maddiyata değil mâneviyata da kıymet verir. Binaenaleyh bu kesin olan hüküm, yalnız para dâvalarına munhasır olmalı, menkul mallara teşmil edilmemelidir, mâruzatım budur.

SAİD AZMİ FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar; bu maddedeki tâdilin esası şudur; sulh mahkemelerinin 2500 kuruşa kadar verdiği hükümler kesindir, aleyhine Temyize gidilemez. Mahkemenin verdiği karar kesindir. Bu 25 lira miktar az görüldü, tâdil ile yüz liraya çıkarıldı.

İkinci tadil de, menkullere teşmil elildi. Bendeniz bunun fazla olduğuna kaniim. Fazlalığı şu noktada buluyorum; tarihî kıymet, aile hâtırası, ben bunlara bir şey demiyorum, daha fazla realiteye bakıyorum.

Arkadaşlar, Anadolu'da bir köylünün iki keçisi, bir ineği varlığıdır. Tek öküzü, bir çift öküzü onun hayatıdır. Bugün hayvan fiyatları, eşya fiyatları yükselmiş olmasına rağmen şu anda Türkiye'nin hiçbir tarafında 100 lira değerinde inek yoktur, bir keçi ancak 15 - 20 lira eder.

Şimdi hâkim bu had dâhilinde bir karar verdiği zaman, o adamın elinden, onun medarı maişeti olan ineğini, öküzünü, keçisini alıp başkasına verecektir. Hüküm hatalı ise bu varlığı kurban gidecektir

Burada menkul eşyanın fiyatının yükseldiğinden bahsedildi. Sulh yargıçlarının bakmaya salâhiyetli olduğu 300 ü, bine çıkardık, üç misline çıkardık, buradaki, 25 lirayı da 100 e çıkardık diyorlar. Halbuki oradaki sebeple buradaki sebep bir olamaz. Bunların başka, başka sebepleri vardır. Bu 25 lirada kalması belki azdır. Bunun için bendeniz bu haddin 50 lira olmasını teklif ediyorum. Bunun için de bir takrir veriyorum. Nazarı itibara alınmasını rica ederim.

BAŞKAN — Madde hakkında başka bir teklif var mı?.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim; Sait Azmi arkadaşımın mütalâası çok yerindedir. Birden bire 25 liradan yüz liraya atlamak ve bunları temyize tâbi tutmamak he-

men hemen birçok işlerde vatandaşı, yüz liraya kadar olan hususlarda, tek dereceye tâbi kılmak demektir. Memlekette birçok dâvalar sulh mahkemelerinde yüz liranın dunundadır. Bunlardan temyizi kaldırmak, vatandaşın itimadını azaltmak demektir. Binaenaleyh, Sait Azmi Bey arkadaşımızın mütalâası yerindedir, ona iştirak ediyorum, yani 50 liranın kabili temyiz olmamasını zaruri görürüm.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Komisyonun noktai nazarını arzedeyim.

Efendim, bu 427 nci maddede komisyon Hükümetin teklifine uygun olarak iki noktada tâdilât yaptı.

Birisi mevcut ve yürürlükte olan kanunda sulh hâkimlerinin 25 liraya kadar verdikleri kararın kesin olması kaydını 100 liraya çıkardık.

Diğeri hakkında hiçbir itiraz olmadı. O da kanun nefine Cumhuriyet Başsavcısının, Yargıtaya baş vurma muamelesine aittir. Oraya temas etmiyeceğim. Hiçbir arkadaş itiraz etmedi.

Bu 100 lira üzerinde şöyle bir tâdil yapıldı. Evvelce 25 liralık kesin kararlar yalnız alacak dâvalarına aitti şimdi bu tâdille menkul dâvalalarına da teşmil edildi. Necati Erdem arkadaşımız menkuller içerisinde hâtıra kıymeti yüksek olanların, maddi kıymeti düşük olsa bile taraflar için büyük ve miktarla ölçülemiyecek mânevi bir kıymeti ihtiva edeceği mütalâasiyle bunların kesin olmasında mahzur mütalâa etti.

Bilirsiniz ki, Harç Tarifesi Kanununa göre zaten menkul dâvalarında taraflar bir kıymet ifade etmek, mahkemeye bir kıymet göstermek meuburiyetindedirler. Ve biz esbabı mucibemizde bu gibi hususlarda kıymetin takdir ve tâyini bu itibarla müşkül olamıyacağı için bunun kesin olması esasını uygun bulduğumuzu arzettik.

Hâtıranın kıymetini miktarla tâyin ve tahdit etmeye imkân yoktur.

Şimdi arkadaşlar, dâvayı bir tarafından ele alırsak arkadaşlarımızın söylediği noktalarda haklı cihetler bulmamaya imkân yoktur; gerek Sait Azmi Feyzioğlu'nun, gerek Düşünsel'in sözlerinde. Fakat bir de işin diğer cephelerini mütalâa etmek lâzım gelir.

Temyiz Mahkemesindeki işlerimizin yığıntı vaziyeti ve halkın iyi karar verilmesini, isabetli karar verilmesini istemesi yanında süratli adalete de vâsıl olmayı istemesini bir an için göz önüne almak lâzımgelir. Ve biz demin kabul ettiğimiz hâkimler kanunu ile, hâkimlerimizi çok iyi ve isabetli olarak nasıl aday olarak ve nasıl yardımcı olarak vazife göreceklerini tesbit ettik. Bu suretle tecrübe gördükten sonra mahkeme kürsüsüne oturttuğumuz bu arkadaşımızın nihayet sulh hâkimi olarak göreceği 100 liralık bir dâvada isabetsizlik edeceğini nasıl düşünebiliriz? belki düşünebilirz ama bu gibi ufak tefek işlerde seri adalet bulmanında bunun yanında bir fayda getireceğini kabul etmek lâzımgelir.

Demin bir 8 nci madde kabul buyurdunuz. Sulh hâkiminin salâhiyetini 1000 liraya çıkardınız, evvelce 300 lira idi. Orada üç mislinden fazla bir salâhiyet verdiniz. 300 liralık bir dâvayı emniyet ettiğiniz bir hâkimin salâhiyetini bugün 1000 lira olarak tesbit etmiş bulunmaktasınız. Buna bakarak 25 liralık bir dâvayı emniyet ettiğiniz bir hâkimin salâhiyetini de 100 liraya çıkarmakta pek isabetsizlik olmaz kanaatindeyim.

Komisyonun noktai nazarı budur. Ama takdir yine sizindir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Arkadaşlar; tedvin edilmekte bulunan maddenin ehemmiyeti ve takdir hususunda ihtiva ettiği mahiyeti müessiresinin hakiki özü, hâkime itimat veya ademi itimat meselesiyle ölçülemez. Hâkim bütün vasıf ve şartları haiz olan bir insan olduğuna göre, kendisinin hal ve fasledeceği dâvanın maddi ve mânevi kıymeti az veya çok oluşu meselesinde, şu hâkime veya bu hâkime verilmesi meselesinde bir kıstas bulunması caiz değildir.

Bu esasa istinat ederek bu kürsüden serdedilen mütalâaların mantıki bir isabet taşıdığına ben şahsan kail değilim. Sulh hâkimidir, genç hâkimdir, mesleke yeni girmiştir. Tecrübesi çoğalmamıştır, ve saire. Buna itimat etmiyelim gibi bir düşünce yerinde değildir, ben bu zihniyette değilim. Niçin bu maddeyi tedvin ediyoruz? Yani 100 liraya kadar olan alacak dâvalarının, kıymeti 100 liraya kadar olan menkul dâvaları kesin olarak görmek ve bu suretle de sürat temin etmek. Ama sürat sebebi, vatandaş hakkı üzerindeki düşünceleri, mânevi irtibat ve itimadı ortadan kaldıracak bir hükmün tesisine sebep olamaz. Sürat isteriz, fakat hükmü tam bir halde bulundurmak şartiyle Necati Erdem arkadaşımın menkul emval hak-

kındaki mütalâatına tamamen iştirak edemem. Arkadaşlar hepiniz; ailesine, aile ananesine bağlı olan ruh asaletinin insana verdiği haz içinde yaşıyan bir insan tasavvur ediniz. Üç, beş adedi ne olursa olsun, ecdadından kalmış aile için büyük bir hâtıra, timsali asalet telâkki edilen bir nesnenin kıymeti 50 lira, 500 lira diye maddi bakımdan takdir edilse bu kıymet, o aile nazarındaki eşyanın kıymetiyle ölçülür mü? Bu noktayı dikkate alan Medeni Kanun, mânevi değerlere ve hâtıralara kıymet izafe etmiş olduğuna göre biz bu kanunun tedvinindeki mülâhaza ile aynı sebebi kabul ve nazarı dikkate almak mecburiyetindeyiz. Orada vârit olan sebebin burada gayrivârit olması mâkul olamaz. Binaenaleyh bence gayrimenkulün, kıymeti ne olursa olsun sulh hâkimleri tarafından kesin hükme tâbi olarak rüyet edilecek dâva meyanından ihraç edilmesi çok yerinde olacaktır. (Menkul sesleri) Menkul demek istiyorum. Gayrimenkul demişsem bir sürçü lisandır.

Miktar meselesine geliyorum; 100 lira çoktur arkadaşlar. Biz bir yerden derhal ata binip süratle yollanan bir şekilde ahkâm tedvin etmemeliyiz. Efkârı Umumiyeye sindirmek suretiyle tekâmülün seyrine uyraka hareket etmek mecburiyetindeyiz, şu veya bu mülâhaza ile ahkâm vücuda getirmek milletler hayatında şayanı kabul olmuş bir şey değildir. 100 fazladır. 50 lirayı kabul etmek yerinde olur. Miktarlar daima aile servetiyle ölçülmelidir. 100 lira bu memleket için büyük bir servettir. Bir ailenin medarı maişeti olan bir şeydir.

Hâkime itimat, ademi itimat meselesi mevzuubahis değildir. Eğer hâkime itimat, ademi itimat meselesi mevzuubahis olsaydı, bir hâkime itimat olunabildiği miktarda dâva tevdi etmek şıkkı mevzuubahis olsaydı o zaman işi ikinci bir kademede tetkika lüzum kalmazdı. İstinaf gibi bir kademeyi hatıra getirmezdik, temyize hiç lüzum kalmazdı. Belki zengin bir insan için on bin liranın kıymeti az olabilir, fakat köylünün, fakir bir insanın nazarında yüz lirasının değeri, ötekine nazaran beş on misli müessirdir. Hükümden maksat, sahibi hak olan insanın hakkını muhafaza ve o hakkı muhafaza etmemekten doğacak hatalı hükmün ika edeceği tesiri emniyet altına almaktır. Binaenaleyh bu emniyet süpapını behemahal muhafaza etmek lâzımdır. Said Azmi arkadaşımın fikrine iştirak ediyorum.

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Şüphesiz tenevvür buyurdunuz. Yalnız şu noktayı da arzedeyim de takdirinizi kullanırken belki faydası olur.

Şimdi, menkule ait işlerde hâtıra kıymetinden ve mânevi kıymetten bahsettiler. Mahkemeye müracaat edilirken bir kıymet gösterilmesinin mecburi olduğunu demin arzettim.

İkincisi; şimdi cezadan da bir misal arzetmek istiyorum : Ceza usullerimize göre 20 liraya kadar olan hafif para cezaları hakkında yargıç kesin karar verir. Sonradan yapılan bir tadille bu miktar beş misline iblâğ edilmiştir. Bu vaziyette bugün ceza hâkimleri yüz liraya kadar hafif para cezasını katî olarak vermektedirler. Takdir sizindir.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Arkadaşlar; müddeinin hâtıra kabilinden olan müddeabihin kıymetini arttırması meseleyi halletmez. Karşısında dâvacı vardır ve o bu kıymet yüksektir, der. Esasen verilen hükmün kesin olup olmaması noktasından kıymetin ehemmiyeti vardır. Dâvacı; hükmün katî olmasından korunmak için kıymeti yüksek göstermiştir, halbuki müddeabihin kıymeti noksandır, ben bunu ispat ederim ve ehli vukufa gösterilerek kıymet takdir ettirilmesini isterim dedim mi? Hâkim, bunu ehli vukufa takdir ettirmeye mecburdur. Ehi vukuf ise bunun mânevi kıymetini bilmez, maddi kıymetini takdir eder. Binaenaleyh Sözcü arkadaşımın bu baptaki sözleri beni tatmin etmez.

BAŞKAN — Önergeleri okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

427 nci maddedeki 100 liranın 50 liraya indirilmesini arz ve teklif ederim.

Kayseri Milletvekili
Sait Azmi Feyzioğlu

Yüksek Riyasete

Kürsüden arzettiğim sebeplere binaen maddedeki (Menkul mal) kaydının kaldırılmasını teklif ederim.

Muğla Milletvekili
Necati Erdem

BAŞKAN — Birinci önerge maddedeki 100

lira kaydının elli liraya indirilmesini teklif etmektedir. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci önergede ise, maddedeki (Menkul mal) kaydının kaldırılması teklif edilmektedir. Bu önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Şu halde maddedeki yüz lirayı elliye indirmek ve menkul mal kaydını kaldırmak suretiyle 427 nci maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Başkanlığa

Tasarının 81 nci maddesinin aşağıda yazılı şekilde tadilini teklif ederim.

Madde 81. — Yargıç tarafından esbabı mucibe gösterilerek müstaceliyet kararı verilen hallerden maadasında güneş battıktan doğuncıya kadar ve tatil günlerinde aleyhinde muamele yapılacak kimsenin muvafakati olmaksızın tebligat işleri müstesna olmak üzere hiçbir muamelei adliye yapılamaz.

Yargıç Millî ve Dinî bayram tatilleriyle adlî tatilden gayri tatil günlerinde dahi keşif yaptırabilir.

İstanbul Milletvekili
S. Adato

BAŞKAN — Son şekle komisyonun bir diyeceği var mı?

SÖZCÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Mutabıkız.

BAŞKAN — O halde tasarıdaki 81 nci madde yerine şimdi okunan bu maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 438. — Yargıtay, dâvayı evrak üzerinde tetkik ve rüyet eder. Ancak boşanmaya ve ayrılmaya ve hacir ve nesebe taallûk eden dâvalarla miktar veya kıymeti dört bin lirayı aşan alacak ve ayın dâvalarında iki taraftan her hangisi dilekçe veya lâyihasında mahkemeye çağrılmasını isterse gün gösterilerek o günde iki tarafın veya vekillerinin mahkemede bulunmasını ve bulunmazlarsa temyiz tetkikatı yapılacağını gösterir bir davetiye tebliğ olunur.

Görev ve yetkiye ait kararların tetkikında duruşma yapılmaz.

Yargıtay yukardaki fıkra hükmü ile bağlı olmaksızın izahat almak üzere iki tarafı kendiliğinden de duruşmaya çağırabilir.

Duruşma günü tâyin edilen hallerde Yargıtay tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra taraflardan hiçbiri gelmemişse dosya üzerinde inceleme yaparak temyiz olunan ilâmın tasdikına veya bozulmasına karar verip o gün tefhim eder.

Duruşma günü kararı verilmiyen işler en geç on beş gün içinde karara bağlanır.

Temyiz olunan karar, esas yönünden kanuna uygun olup ta kanunu tatbikte bir yanlışlık yapılmış veya kanuna uymıyan husus hakkında yeniden tahkikat ve muhakeme yapılmasına Temyiz Mahkemesince lüzum görülmemiş olursa bundan ötürü temyiz olunan kararı bozmayıp bu cihetleri değiştirerek ve düzelterek tasdik eder.

Temyiz kararlarına karşı, tefhim veya tebliği gününden itibaren on beş gün içinde tashih istenebilir.

Tashihi karar isteği aynı dairede tetkik olunur.

Sulh mahkemelerine ait dâvalar hakkında temyiz mahkemesinden verilen kararlara karşı tashih istenemez.

SAİT AZMİ FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlar bu maddenin de tadilinin belkemiğini, Yargıtayda duruşmalı tetkikat icrası için bin lirayı geçmiş olması lâzımdı; para ise, miktarının, menkul ve gayrimenkul ise kıymetinin bin liradan fazla olması lâzımdı. Bu suretle Yargıtayda duruşmalı tetkikat yapılabilir. Adalet Bakanlığından Komisyonumuza bu miktar on bin lira olarak gelmiştir. Bunun müzakeresinde Komisyonumuz ikiye ayrıldı. Yarıdan fazla bir reyle bu miktar dört bin liraya indirildi. Bendenizce dört bin lira da çoktur. Buna sebep olarak yargıtayın, hukuk daireleri, bir gününü yargıtay hukuk genel heyetinde bulunuyor, bir gününü duruşmalı işlere tahsis ediyor. 8, 10, 15 iş görüyor, haftanın 3, 5 günü diğer işlerin tetkikına kalıyor, bu da kâfi gelmiyor. Bunu çoğaltalım ki, duruşma talebi azalsın. Yine Hükümet bu tadili teklif ederken gösterdiği gerekçede günden güne duruşma talebinin arttığından bahsediyor. Duruşma talebinin artmasının sebebi, duruşmada alâkalıların itminan duymasıdır. Yani kendisine bir itminan geliyor ve iç huzuruna kavuşuyor ki, bunun için Erzurum'dan, Sivas'tan, Trabzon'dan, Konya'dan şuradan buradan

duruşma istiyor. Ya bizzat geliyor, veya vekilini gönderiyor. Yoksa Ankara'da bir vekile müracaat ederek para veriyor, bu külfete giriyor ve duruşma istiyor. İş sahibi duruşmalı tetkikatta işin daha iyi incelendiğine kanidir. Ben daha mı iyi inceleniyor, daha doğru mu inceleniyor, bu noktada bir şey söylemiyeceğim. Ancak adalete inandırmalıyız. Haklı hüküm verdik. İnanmadı mı adalet tesirini yapmış olmaz. Haksız hüküm verdik inandı mı adalet tesirini yapmış olur. Mademki duruşmaya değer veriyor, bunu halk daha çok istiyor, bu müesseseyi daraltmak ve birdenbire dört misline çıkartmak doğru değildir. Bin lirada bırakmıyalım, iki bin olarak tesbit edelim, mâruzatım bundan ibarettir.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlar, miktarın iki bin liraya tenziline taraftarım. Esbabı mucibe beyan etmiyeceğim, beyan edildi.

Bir de şunu arzetmek isterim ki, Sulh Mahkemesine ait dâvalar hakkında Temyizce verilen kararlar, tashihi karara tâbi değildir, diyor son fıkra.

Sulh Mahkemesinden verilen karar, ehemmiyetli bir karar değildir denebilir. Fakat Sulh Mahkemesi bin liraya kadar olan veya baktıktan sonra, bin lira kıymetinde bulunan bir müddeabih üzerine verilen hükmün tashihi karara tâbi olmaması için hukuki ve mâkul bir sebep tasavvur edilemez. Tashihi karar yargıtayın her hangi bir sebeple hükmünde yanılmasından dolayı ihdas edilmiş bir usuldür. Şu halde yargıtay bin liralık bir dâvada da yanılmışsa bu yanlışlığın tashih edilmiyerek alâhalihi bırakılması doğru değildir.

Eskiden Sulh Mahkemesinden verilen kararlar tashihi karara tâbi değildi. Sonradan tadil edildi, Sulh Mahkemesinden verilen kararlar tashihi karara tâbi tutuldu. Şimdi artık yine tekrar geriye rücu ediyoruz demektir. İnkılâp zihniyeti bu değildir. İnkılâp zihniyeti daima ileriye gitmektir. Geriye gitmek olmaz. Binaenaleyh Sulh Mahkemesinden verilen kararlar da tashihi karar usulüne tâbi tutulmalıdır.

Ha, bir de efendim, şunu arzedeyim:

Mezkûr maddede duruşmalı tetkikatta Yargıtay, kararını ya derhal verir veya on beş gün sonraya tâlik eder.

Efendim, iyi bilmiyorum ama hatıramdan çıkmış, Yargıtayda duruşma yapılırken, gerek mümeyyizin; temyiz edenin, gerek aleyhinde temyiz edilen tarafın iddia ve müdafaaları zapta geçiyor mu, geçmiyor mu? Ben unutmuşum. (Geçmez sesleri) Aglebi ihtimal benim kanaatim bunlar zapta geçmiyor. Şu halde her gün birçok tetkikat ile meşgul olan Yargıtayın 15 gün evvel dermeyan edilen iddiaları, müdafaaları hatırlıyarak harfi harfine bunu kafasında tutarak onların bıraktığı tesir ile hareket etmesi çok müstebattır. Binaenaleyh ya orada zabıt tutulmalı veyahut karar derhal verilmelidir. Yok eğer yine eskisi gibi yapılacaksa; karar taraflar vekillerine tebliğ edilmeli, onların müdafaaları tekrar dinlenmeli ve bu şerait dairesinde yürünmelidir.

BAŞKAN — Önergeyi okuyalım efendim.

Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplerden 4 bin liranın iki bin liraya indirilmesini teklif ederim.

Kayseri
Said Azmi Feyzioğlu

ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ EMİN HALİM ERGUN (Ankara) — Bu madde üzerinde konuşan arkadaşlarımızdan Said Azmi Feyzioğlu, komisyonun tesbit ettiği 4000 i çok bularak bunun iki bin liraya indirilmesini istedi.

Arkadaşlar; Hükümet bu maddedeki müracaaya tâbi olan dâvaların miktarını 10 000 lira olarak teklif etmişti. Komisyonda uzun boylu münakaşa neticesinde, ekseriyet 4 000 lira olmasını uygun gördü. Bunun için şöyle bir esası ele almış bulunuyoruz. Madde 8 de Sulh Mahkemesinin vazifeli bulunduğu 300 lira miktarındaki dâvalar 1000 lira olarak kabul ettiğimize göre, bunu dört misline yakın bir miktar artırmış oluyoruz. 25 liralık kesin kararlarda 100 liraya çıkarılmış oluyor bütün bunlar para kıymetlerindeki tahavvül, eşya kıymetlerinin yükselmesi nazarı itibara alınarak tesbit olunmuştur. Bütün bu esaslar nazara alınarak bunun da dört bin liraya çıkarılması muvafık olacağı neticesine varıldı. Temyiz Mahkemesinde duruşmalı işlerin iyi çıkacağı, duruşmasız işlerin daha az isabetli çıkacağı yolunda bir tefrik yapmanın doğru olmadığı kanaatindeyim, bendeniz. Temyiz hâkimleri kendilerine tevdi edilen işleri duruşmalı olsun, duruşmasız olsun isabetle tetkik

edeceklerine ve bizim kendilerine emniyetimiz olduğu veçhile adaletin son teminatı olan kaza vazifelerini bihakkın yerine getireceklerine inanmak lâzımgelir.

Onun için bu zaviyeden mütalâa edersek duruşmanın her dâvada lüzumu olmadığını kabul etmemiz lâzımgelir. Aksi tezin kabulü her hâdisede duruşmanın mecburi olmasını düşünmek gibi bir netice doğurur. Malûmu âliniz Yargıtay, hüküm mahkemesi değildir Yani orada muhakeme olmaz birinci sebep olan bu noktayı Komisyonunun noktai nazarı olarak arzediyorum.

Diğer bir sebep de Temyizde duruşmalı işler için ve duruşmaya tâbi dosyaları tetkik eden daireler bu işe haftanın muayyen bir gününü ayırmaktadırlar. Haftanın muayyen bir gününde nihayet sekiz duruşmaya bakılabilmektedir. Haftaların o günleri dolduktan sonra duruşmalı olarak, mürafaalı olarak tetkiki istenen işler tabiî en son beş güne kalacağı için taraflardan birisinin duruşma istemesi işin bu suretle de gecikmesini intaç etmektedir. Duruşmada zabıt tutulmaz. Necati Erdem arkadaşımızın söyledikleri gibi duruşmada zabıt tutulmaz. Ya o gün veya 15 gün sonra kararı verilir. Duruşmada yeni birşey söylenmez, lâyiha mündericatı izah edilir. Taraflar lâyihalarını ya mahallî mahkemeler vasıtasiyle veyahut kanunda gösterilen usuller dairesinde diğer tarafa tebliğ ettikten sonra artık o lâyihanın dışında bir şey söyliyemez. Söylese de Yargıtay dinlemez. Bu itibarla karar verecek hâkimlerin noktai nazarına tesir etmez ve karara vesile olan sebepler üzerindeki tetkikatına mâni teşkil etmez.

Eşya kıymetlerindeki yükselme, para kıymetlerindeki tahavvül dolayısiyle diğer maddelerde çıkardığımız miktar nazarı itibara alınacak olursa dört bin liranın mâkul bir had olduğu nazarı itibara alınmak icabeder ve Komisyon olarak bunu rica ediyoruz. Zaten Hükümet teklifi gerekirken Temyiz dairesi başkanlarının da bu hususdaki noktai nazarlarını almıştır.

Sulh yargıçları tarafından verilen kararların tashihi karara tâbi olması yolunda Necati Erdem arkadaşımız bir beyan ve teklifte bulundular. Eski hükümde sulh hâkimleri tarafından verilen kararların tashihi karara tâbi olamıyacağı yolundadır. Şimdi bu teklif, esasen mahmul olan Temyiz dairelerine bir de sulh kararlarının tashihi kararının gitmesi suretiyle işlerini tezyit etmek gibi bir mahiyet arzetmektedir. Malûmu âliniz esasen tashihi karar kanuni bir yol değildir, fevkalâde bir yoldur. Binaenaleyh, Temyiz yolu gibi esasen kanuni teminat yolu değildir. Tashihi karar fevkalâde bir yoldur. Bunu sulh hâkimlerinin kararlarına da teşmil etmekte bendeniz bir fayda tasavvur etmem. Mâruzatım budur.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim; adlî hayatımızda büyük inkilâplar değil, sıçramalar yapacak olan bu mevzuları vaktin geciktiği bir saatte görüşmek hakikaten biraz sıkıntılı oluyor. Bundan dolayı söz aldığım için özür dileyeceğim. Yalnız meselenin ehemmiyeti vardır.

Malûmuâliniz bu, duruşma makanizmasıdır. İstinaf mahkemelerini kaldırdığımız zaman temyiz huzurunda vatandaşın kendi derdini söyleyip müdafaasını kendi ağzıyla yapabilmesini temin için duruşma müessesesini kurduk. Biliyorsunuz ki, şahsi işler gibi vaziyetler duruşmaya tâbiridir; boşanma ve veraset işleri duruşma mekanizması içine girer. Alacak işlerinde ise bin liradan yukarı olan kısımlar duruşmaya tâbi bulunmaktaydı. Hükümet bunun için 10 bin lira teklif etmiş, yani fiilen 10 bin liradan başlıyacak. Şu halde duruşma makaniazması, bilhassa menkullerde, muhal bir hale gelecektir. Şayanı şükrandır ki, komisyon bunu, 4 bin liraya indirmiştir. Bizdeki dâvaların % 95 i bu meblâğın dununda dır. Binaenaleyh fiilen, bilhassa gayrimenkullerde duruşma kalmış demektir. Halbuki yayla dâvaları, mera dâvaları ve gayrimenkule taallûk eden birçok dâvalar bin liranın bile dununda olduğu için bu hal, bugün bile birçok sıkıntılara sebep olmakta ve esbabı mesalih, kapı kapı dolaşarak derdini anlatmaya çare aramaktadır. Şimdi öyle bir vaziyet hâsıl olacak ki, artık bundan sonra şifahen derdini anlatmaya imkân olamıyacağı için herkes kendine bir yol aramak mecburiyetine düşecektir. Onun için bendeniz Sait Azmi Beyin mütalâasını yerinde bulurum. Mademki bunu yapmış bulunuyoruz, binden iki bine çıkarılmasında ve dört bine kadar yükseltimemesinde isabet vardır. Deniliyor ki, sulh hâkimlerine bin liraya kadar dâvaları verdik. Efendim sulh Hâkimlerine bin lirayı vermekle iki bin lira vermek arasında bir fark yoktur.

Sulh hâkimi, asliye hâkimi olsun iktidar ve teknik bakımdan bir fark olmaz. Olsa olsa eskimiş ve tecrübe sahibi, tecrübe kesbetmiş zevat olabilir. Ama öteki?. Öteki öyle değildir. Bir haktan mahrumiyettir. Nedir o hak?. Ağızdan dâvayı anlatabilmek, kulağından hâkime duyurmak mevzuudur, yani temyiz üyesine duyurmak mevzuudur. Şimdi biz bundan mahrum ediyoruz, efendim silsileye bakmayıpta, mademki biz bunu bin liraya çıkardık, bunu da dört bin liraya çıkaralım diye, mesnet olarak bu yolu tutmak doğru değildir. Onun için dereceden mahrum etmek mahiyetinde, şunu kabul etmek lâzım gelecektir, rapörtörler neticeyi tetkikatı getirdikleri zaman, dâvayı heyet, rapörtörün ağzından dinliyor, fakat avukatlar karşılıklı tezlerini müdafaa ettikleri zaman, ben bir büyüğümün bir mahkeme için söylediği bir sözünü bilmünasebe arzedeceğim :

«Bazan insanlar dimağına ve vicdanına kâğıttan, gözden yol bulur, bazan da kulaktan yol bulur» demişti. Birçok insanlar kulaktan yol bulurlar. Onun için bu kulak yolunu tıkamıyalım.

Bu miktarı iki bin liaya indirelim.

Tashihi karar meselesine gelince; sulh mahkemelerinde, malûmu âliniz, bu miktarı üç yüz liradan bine çıkardık. Demek oluyor ki bin liralık gayrimenkullerde, bilhassa samimî arzedeyim, benim dimağımın içinde mevcut olan düğüm gayrimenkuller faslıdır. Bâzı dâvalar vardır ki gayrimenkul kıymetleri bin liranın dûnunda meblâğlara aittir.

Temyiz mahkemesi olabilir, bir zühul da bulunabilir, buna bir tashihi karar yolu bırakmakta bir mahzur yoktur. Zaten dosyanın muhteviyatını bildiği için bu Temyiz Mahkemesi için, büyük bir sıkıntı teşkil etmez, dokunulacak noktayi kolaylıkla bulur. Onun için bendeniz de sayın arkadaşımız Muğla Milletvekili Necati Erdem'in söylediği şekilde, bu son fıkra ile sulh işlerinde tashihi karar yolunun tıkanmasını tehlikeli görüyorum, tekrar alettekrar nazarı dikkatinizi celbederim. Çünkü arzettiğim gibi birçok gayrimenkullerin kıymetleri dundur. Menkullerde de vârittir ama ötekilerin yazış değeri az tutulmuştur. Şimdi bu suretle esaslı şekilde tıkıyoruz. Halbuki öbür taraftan 4 bin liraya çıkarmak gibi bir yola gidiyoruz. Bundan ilerde çok sıkıntı çekeceğiz, çok üzüleceğiz, çok sıkıntılı sözler karşısında kalacağız, bunu arzetmek istiyorum.

HAMDİ ŞARLAN (Ordu) — Edindiğim kanaate göre, miktarın binden dört bin liraya çıkarılması maksadına mâtuf itirazlar, şahsi düşünceme de uygun gelmemektedir. Bu itirazlar yerindedir. Arkadaşlar, bizde istinaf teşkilâtı yoktur. Bizde asliye mahkemeleri tek hâkimlidir. Nihayet hak sahibi tatmin edilmek ister. Hakkın kıymeti ölçülemez. Öyle yerler vardır ki oralarda mahkemeye arzedilen dâvaların hiçbiri, dört bin liradan fazla olmayabilir. Bu takdirde o memleketin halkı Yargıtaya baş vurmak hakkından mahrumdur. Dört bin liradan yukarı dâvalar Yargıtaya gidebilecektir.

Bu noktada arkadaşların etraflıca verdikleri izahata göre bu miktarın sadece adliyenin işini biraz daha kolaylaştırmak için kabul edildiği anlaşılmaktadır. Yargıtayın yükünü biraz daha hafifletmek için, hak sahiplerini haklarına isal edecek esaslardan vaz geçilmesini bendeniz doğru görmüyorum. Binaenaleyh 10 bin lira büsbütün fazla ama, 4 bin liraya dahi benim vicdanım razı değildir. Çünkü bu kadar mahdut dereceye tâbi olan bir işin görümesinde, hiç olmazsa Yargıtayda yargılanma imkânı varken, sırf işlerin kesreti yüzünden hak sahibinin bu imkânı elinden almak, adalete koşmak değil, bilâkis adaletten uzaklaşmak demektir.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Arkadaşlar 4 000 liralık duruşma haddi çoktur, diyorlar. Ben o kanaatta değilim. Hâdiseyi tek taraftan alırsak varacağımız netice sakat olur. Adalette iyi tetkik etmek, dosyaya nüfuz etmek ne derece lâzımsa, sürat da o kadar lâzımdır. Yani adalette betaat adaletsizliği doğurur, ama doğğurudan doğruya çıkması da adaletsizliği doğurur. Binaenaleyh iyi tetkik edeceksin, süratli olmaya çalışacaksın ve nihayet bu gibi dâvalar bilgin bir adam tarafından tetkik edilecek ve o şekilde varılan netice de müspet bir netice olacaktır.

Hâdiseyi tek taraflı olarak ele almamak lâzımdır. Yargıtayda işlerin tetkiki hikâyesinin bir esası vardır. Asıl olan tetkik, evrak üzerinde olur. Duruşmalı tetkik yargıtayda, istisnaidir. Duruşma, bizatihi dosyanın tetkiki bakımından bir emniyet süpabı değildir. Duruşma olmazsa emniyet süpabı olamaz ve halkta emniyet ve itimat kalmıyacak gibi ifadeler kulağıma geldi.

Emin Halim arkadaşımın dediği gibi alâkalı arkadaş gelir ve şifahen arzı malûmat eder. Eğer hâkim dinlediğine göre karar verir de dosyaya nüfuz etmezse, hatanın ta içerisine yuvarlanmış olur. Fakat asıl kuvvet ve kudretini ve hakikata ulaşma yolunu, alâkalı mahkeme tarafından duruşmalı yapılan tetkikat neticesinde sabit olan şeyi dosyayı okumakla bulacaktır. Yoksa dosya bir emniyet süpabı değildir o olmazsa emniyet edilmez mânası çıkmaz.

Sonra arkadaşlar, hakkın büyüğü küçüğü yoktur. Hak kayboluyor. Sait Azmi Bey 2 000 lira olsun, dediler, 1999 olursa ne olacaktır? Onun için bu noktadan hareket ederseniz dâvanın içinden çıkamayız.

Bu bakımdan doneleri alacağız, hakkın ziyaına mâni olmıya çalışacağız. Bütün bunların yanında da sürati ele alacağız. Vatandaş sekiz sene sonra hakkını alırsa esasen o hakkın mânası kalmaz.

Şimdi bütün bunları göz önüne getirince vaktiyle bin lira idi, şimdi 4 000 e çıkarılıyor, bu neden? Sait Azmi arkadaşımızın dediği gibi emniyet telkin ettiği için herkes duruşma istiyor. Hayır böyle değildir. Bendeniz Temyizde raportörlük yaptım bundan 9 - 10 sene evvel. Temyizde duruşmalı dosyalar öne alındığı için ve bu dosyalar da az olduğu için, halk bunu anlamış duruşma istiyor. Bendeniz bunu o zaman müşahede ettim. Çünkü bu gibi dosyalar duruşmalı olduğu zaman iki ay sonra netice alınmaktadır ve beş ayda bir netice alınıyor. Bunu kabul halinde bir buçuk sene sonra dosyanın tetkiki Temyiz dairesine nasip olmaktadır. Biz bunu duruşmalı olarak iddia edildiği gibi kabul edecek olursak, göreceksiniz ki, bu duruşma talebi kendiliğinden azalacaktır. Bu yönden bir buçuk sene sonraya atılan bir işte o talebin arkasından bir istida ile duruşmadan taraflar vaz geçmiştir isteği gelecektir. Yani bizatihi Temyiz tetkikatı da duruşma mukni teminat değildir.

Rakam hikâyesine geliyorum; iki bin, neden üç bin, dört bin değildir. Bugünkü duruşmalar göz önüne alınırsa, tetkikatın vaktinde yapılamadığı ve bundan da maslahatın mütessir olduğu meydana çıkar. Bu yönden biz tetkikatımızı yaptık, Komisyonda dört bin liraya indirdik. Dört bin lira yerindedir, katiyen maslahat bundan müteessir olmaz, binaenaleyh bunun olduğu gibi kabulünü rica ediyoruz.

SAİT AZMİ FEYZİOĞLU (Kayseri) — Efendim, mevzu etrafında arkadaşlar görüşlerini izah etti. Hakikaten iki bin olup da 1999 olmamasının sebep ve hikmeti yoktur. Ama dört bin olup da 3999 olmamasının da bir sebebi hikmeti yoktur. Bu doğrudur. Fakat sebep; Mahkemei Temyizde duruşma adedini azaltarak gûya onlara fazla iş çıkarttırmaktır. Ama duruşmadan vatandaş huzur duyuyor. Vicdan huzuru duyuyor ki, masrafını, külfetini göze alarak duruşma için geliyor. Bu kapıyı kapayamayız. İki bin, teklifinin kabulünü rica ederim.

Tashihi karar meselesine gelince; Tashihi Karar, Kanunumuzun mehazı olan İsviçre Kanununda da yoktur. Vaktiyle bizde bu müessese kabul edilerek meşrutiyetten sonra kaldırılmış. Tekrar bir daha gelmiş. Büyük Millet Meclisinde bunun iadesinin lâzımgelip gelmediği uzun uzadıya münakaşa edilmiş. Sayın Feridun Fikri Düşünsel arkadaşımız bu müessesenin aleyhinde gayet kuvvetli mucip sebepler ileri sürmüşlerdir. Bu müessese üzerinde bâzı tadil teklifleri ve Hükümetin. Temyiz müessesesine de tam hüviyetini vermek suretiyle tashihi karar müessesesinin büsbütün kaldırılması temayülü de vardır, o maddenin tadilini de kabul etmedik, geriye bıraktık. Fakat ıslah ve tadillerle sırasında bu müessese belki büsbütün kaldırılacaktır. Bu sebeple arkadaşımızın bu talepten vazgeçmesini ısrar etmemesini rica ediyorum. Tashihi karar olduğu gibi kalsın, maddedeki 4 bin lirayı 2 bin liraya indirelim tasvip buyurursanız bu işin içinden bu şekilde çıkalım.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Balıkesir) — Arkadaşlar; hepimizin intibahını davet edecek ve gayretini tahrik edecek bir hakikatin tebellürü hâdisesi karşısında kaldım. Gerek komisyon sözcüsü gerekse onu takip eden hatiplerden bâzı arkadaşlar, bu maddedeki iki bin, dört bin, on bin lira meselesinin miktarını tesbitte âmil olan fikir ve mülâhazanın mucip sebebi: Hakların ölçüsü, hakların büyüğü küçüğü meselesi değil, eski tabirle, Temyiz Müessesesinin çok mahmul oluşu, hâkimlerin çok ağır yük altında bunalmış bulunuşu, hattâ ilâve edeyim ki, bu sebepten dolayı çıkan hükümlerin taraflara da eza verici mahiyette çıkmış olmasıdır.

Arkadaşlar; eğer âmil bu olsa, ki, böyle ol-

duğu iddia edildi, Büyük Millet Meclisine ve Devlete düşen vazife, hadleri azaltarak veya çoğaltarak mahkemei temyize gidecek işlerin az olması veya çok olmasını temin etmek değil, başka yollar bulmak lâzımdır.

İstinaf müessesesini tesis ediniz, onu yapamıyorsak vatandaşın hâkim huzuruna gitmesi, aralarındaki ihtilâfı kendilerini tatmin edici bir hükümle gidermek zorunda kalan vatandaşı böyle sebeplerle hükümde itminan verecek vasıf ve şartlardan mahrum etmek yoluna gitmek, zannederim, şayanı iltizam olmaz. Hkkın, büyüğü, küçüğü olmıyacağına göre hak, daima haktır ve bütün vasıflariyle hak olduğu için müsavi bulunduğuna nazaran bu gibi farkların hiçbirisinin olmaması lâzımdır. Fakat bâzı zaruretlerle bu farklar tahakkuk etmiş bulunuyor. Ama zaruretlerin miktarını takdir ve tâyin umumi kaidesini de ihmal edemeyiz. Hükümetin teklif ettiği 10 000 lira pek çok olduğu gibi 4 000 lira da ondan pek az telâkki edilemez. Bu milletin iktisadi ve hukuki telâkkiyatını ve durumunu nazarı itibara almak lâzımdır. Binaenaleyh bunun mutlaka 2 000 liraya indirilmesi kanaati bende hâkimdir. Bu hususta bende arkadaşlarıma iştirak ediyorum.

Tashihi karar meselesi : Bilmiyorum, serdedilen, Necati Erdem arkadaşımızın teklifi gibi, kabul edilmemesini ileri süren ve o fikirde olan arkadaşların dermeyan ettikleri sebepler, benim için tatmin edici ve vürud ifade eden sebepler değildir. mahkeme huzuruna giden vatandaş, dâva eden veya dâva edilen vatandaş, hüküm veren hâkim ve verilmiş hüküm. Bunun da büyüğünde, küçüğünde tashihi karar sebebi ne ise hepsinde o vardır. Neden sulh mahkemesine gidecek işlerde çırçıplak, hatası, isabetsizliği ortada olan bir hüküm varsa, neden ancak hâkim bu kabîl işlerde tashihi karar talep etmiyor diye tashihi karar edilmemesi şeklini ihtiyar etmeli hem de bu kadar isabetsiz olan bir hükümde tashihi karar istiyen vatandaşın mahkeme hükmüne karşı bir şüphe taşıması cemiyet, millet için lüzumlu, meslek için elzem olan itimadı münselip kılacak bir yolu açmak değil bilâkis kapatmalıyız, onun için tashihi karar meselelerinin sulh mahkemelerine de teşmili, bendenizce daha muvafıkı mâdelet olur.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Efendim, bilhassa tashihi karar meselesi üzerinde duracağım; bundan 25 sene evvel, her halde 1924 de olacak, Tesrii Muhakemat Kanunu namiyle Meclise bir Kanun gelmişti. O zaman bendeniz Adalet Komisyonu sözcüsü idim, Meclise bunun hakkında tetkikatıma müstenit izahat verdim. Tashihi karar meselesi, Fransa'da bâzı memleketlerde yoktur, biliyorsunuz ki, oralarda istinaf vardır, o zaman Komisyon namına verdiğim izahat Fransa'daki durumun teşrihi mahiyetinde idi. Fakat Meclisçe o zaman tashihi karar kabul olunmuştur.

Sonra, 25 bu kadar senede yapılan tatbikattaki müşahedatım göstermiştir ki, istinaf usulünü bünyei adliyemizden çıkarmış olduğumuz içindir ki, mekanizmayı yerinde işletmek kolay olmamıştır.

İstinafı kaldırdık, fakat, meselâ yersarsıntıları bâzı yerlerin vaziyetlerini değiştirir, onları oturtur, Fakat biz bu vaziyette adlî bünyeyi yerine kolay kolay oturtamadık. İstinaf mühim şeydir ve biliyorsunuz ki, bundan evvelki devrede, Mecliste cereyan eden müzakerede, Meclis Heyeti Umumiyesi istinaf prensipini tasvip etmişti. Tatbikatta bunu temin edemedik. Birtakım para mülâhazaları buna mâni oldu. Lâkin kabul etmek lâzımdır ki, dünya adlî esasları içinde, bir makina kurmak gerekmekte olduğu bir zamanda bizim istinafa avdetimiz mecburiyeti vardır, arkadaşlar.

Bakınız adlî hakikat nerededir? Şimdi kabul edin ki, münferit bir hâkim, bir tek insan en mühim işler hakkında ittihazı karar ediyor. O Temyize intikal ediyor. Temyize intikal ettiği zaman, yağmur halinde gelen bu evrak orada nasıl süzgeçlerden geçiyor, hepiniz bilirsiniz. Raportörler nasıl çalışır, âza ne kadar işi üzerine alır. Temyiz âzaları amelei mükellefe hayatı gibi tazyık altında, yaşlarını başlarını almış insanlar ne kadar cefalar çekerler, bilirsiniz.

Şimdi biz bu durumda, birtakım payandalarla mekanizmayı yerine oturtmaya çalışıyoruz. Bu olamaz. İşin hakikatine ve esasına gitmek lâzımgelir. Onun için tashihi karar mekanizmasını kaldıramayız. İstinafı kurduğumuz zaman tashihi kararın sebebi kalmaz. Bir istinaf heyeti, müçtemi bir mahkemedir. Münferit hâkimden gelen evrakı tetkik edecektir. Asıl temyizin görmekte olduğu fonksiyonu görecektir. Temyize intikal edecek şey, işin ancak umumi bir müşahedesi, tebarüz etmemiş tepecikleri, muayyen

noktaları kalır. Bu cihetler de tetkika tâbi tutulduktan sonra artık bunun üzerinde bir tashihi karar gitmek elbette lüzumsuzdur. İşi uzatmış olur. Bugün öyle değildir.

Tekrar tashihi karar noktasına geliyorum. En mühim mevzuların...

Yalnız arkadaşların sükûtunu muhafaza etmelerini rica ederim. Nihayetün nihaye...

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Riyasetiniz hatırınıza geldi-

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Devamla) — Tabiî arkadaşların sükût etmeleri lâzımdır. Âzanın da riyasete yardım etmesi zaruridir.

Şimdi bu bakımdan mevzuu düşünmek lâzımgelir. İşin esası şudur.

Tashihi karar öyle cereyan eder: Bugün gayrimenkule mütaallik olan dâvalar; hepiniz pek âlâ bilirsiniz, bizim memlekette en yüksek değerli tarlaların kıymeti, en yüksek gayrimenkullerin kıymeti gayet dûn gösterilmiştir, şimdi bunların 300 liradan bin liraya kadar olan kısmı sulh hâkimi tarafından rüyet edilecek. Bir tek hâkim var, o bakacak. Ondan sonra bu Yargıtaya intikal ettiği zaman arzettiğim gibi kesif bir mesai tarzı içinde bir hata olmak ihtimali vardır. Alacak, verecek işine benzemez. Gayrimenkul işlerinde vatandaş hakikaten sıkıntıya düçar olur. Binaenaleyh bugün için çok lâzımdır. Bu yolu da kapatalım, tashihi karar olmasın; bu kolay. Ellerimizi kaldırırız, hallolur. Ama tatbikatta sıkıntıyı mucip olur.

Onun için ben isterim ki, komisyon bunu bir az teemmül etsin. Cereyan eden şu müzakere komisyonun üzerinde belki bâzı mülâhazalar temin etmiş olabilir. O itibarla bu tashihi karar mevzuundaki kanaatimde ve Necati Erdem arkadaşımızın mütalâasında ısrar etmekteyim. Ve kanaatlerimin zabıtlara bu suretle geçirilmesinde kendi hukuki zihniyetime sadık kalmaklığım için bunu bir zaruret görürüm.

Diğer nokta arkadaşlar, arkadaşımız Feyzullah Uslu niçin 3 000 değil de 2 000 diyor. Doğru, sebep yok, na kabili izahtır. 1 000, 3 000 4 000, neden olmuyor. Fakat biz, demin Sait Azmi Feyzioğlunun dediği gibi ehveni şer olarak aynen bırakmıyoruz da hiç değilse bir misli artıralım, diyoruz. Bu 1 000 lirayı bir misli artırarak 2 000 yapmak az birşey değildir. Çok repertüsyonlar yapacaktır, göreceksiniz.

Efendim, murafaanın kıymeti yok. Yoksa, kaldıralım. Yok efendim duruşmalı mı olsun, duruşmasız mı olsun?. Yok efendim, adaletin tetkikatından şüphemi ediyorsunuz?. Hayır, iki iş ayrıdır. Biri okumaktır. Diğeri de alâkalının can havlile, hakkının kaybolacağı heyecanı ve endişesiyle esaslı şekilde dâvayı teşrih edip hâkimin psikolojisini tahrik etmesidir. Eski zamanlarda kadîm Atina'da murafaayı kaldırmışlar, demişler ki, avukatlar mahkeme üzerinde tesir yapıyor, onun için bu murafaayı kaldıralım demişler. Diğer taraftan bakmışlar ki, murafaa olmazsa olmıyacak. Çünkü burada en mühim psikolojik faktör, adaleti tahakkuk ve tecelli ettirmek için en esaslı âmil ortadan kalkıyor. Bu bakımdan alâkalı hak sahibini bundan mahrum etmek doğru değildir. Ben hiç kaldırılmasını doğru bulmuyorum ama, iki bin lira faydalıdır. Bunu 4 000 yaptınız mı bu, muhaldir. (Kâfi kâfi, ekseriyet yok sesleri)

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Rize) — Müzakere devam ediyorsa söz söyliyeceğim.

BAŞKAN — Devam ediyoruz. Buyurun.

ADALET BAKANI FUAD SİRMEN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, tasarıda teklif edilen husus hakkında Encümenin görüşü malûm. Onun leh ve aleyhinde arkadaşlarım konuştu. Meclis nasıl takdir ederse şüphesiz ki en isabetli karar o olacaktır. Yalnız bir noktayı Yüksek Meclisin dikkat nazarını celbetmek isterim. Tashihi karar müessesesinin lüzumundan bahseden arkadaşlarım ufacık bir zühule kapıldılar. Bugünkü mer'i Kanunumuzda Sulh Mahkemeleri kararları için zaten tashihi karar mevcut değildi. Necati Erdem arkadaşımızla onu destekliyen arkadaşlarımın bu teklifleri kabul edildiği takdirde, Yüksek Huzurunuzda mesul Adalet Bakanı sıfatiyle ifade etmek mecburiyetindeyim ki, yüz küsur bini aşmakta olan Temyizin işlerine senede on bin iş daha ilâve edilecektir. Bugünkü mevcut kanunda olmıyan bir yolu ve esası kabul ederek, Temyiz Mahkemesini, esasen işlerinin fevkalâde mahmûl olduğu bir durumda onu bir kat daha altından kalkamıyacak duruma sokmak, bana öyle geliyor ki, o yüksek mahkemenin kararlarının istilzam ettiği isabette zedelemeler yapmak gibi bir netice tevlit eder. Bütün bu münakaşalarda bulunan arkadaşların izahlarında doğru bulduğum ve tamamiyle iştirak ettiğim fikirler var. Türkiye'nin mehakim teşkilâtı esaslı bir şekilde hal-

ledilmediği içindir ki bütün bu çatlaklıklar kendiliğinden vücuda geliyor. Bizde Teşkili Mehakim Kanunu çıkarılıp İstinaf Mahkemeleri kurulduktan sonra, mahkemelerimiz normal mesai ve işlerine kavuştuktan sonra, bütün bu mahzurlar kendiliğinden ortadan kalkacak, ama bu oluncaya kadar Temyiz Mahkemesinin, bugünkü mevcut kanunda kabul edilmemiş bâzı hususları, belki yerinde belki yerinde değildir, işlerine ilâve edersek, bunun, Temyiz Mahkemesini büsbütün altından kalkamıyacak duruma sokmaya müncer olacağına inanıyorum.

Sonra arkadaşlar şunu da arzedeyim ki; Tashihi karar, muhtelif memleketlerde, muhtelif şekillerde hallolunur, bizde de kendi realitelerimize bakarak bunu halletmek mecburiyetindeyiz.

Mürafaaya gelince; arkadaşlar, bâzı memleketlerde mürafaa hiç yoktur. Bâzı memleketler, orta memleketler oldukları halde oralarda murafaa olduğu vâkıdır. Ben tetkik ettim, Fransa'da mürafaa için konulan had sekiz bin franktır. Resmî kura göre, 7 X 8 = 56 eder. Ben buna da bakmıyarak Temyiz Mahkememiz, ilmen, mantıkan esas vazifesini yapabileceği vaziyete malik olmadığı, henüz yeni bir teşkili mehakim kanununu da kurmadığımız bir zamanda, bu işi de ona nasıl verebiliriz düşüncesi içindeyim? Bugün Ruznamede Temyiz Teşkilâtının tadilâtını ihtiva eden iki maddelik bir kanun tasarısı var, bu tasarı için, temyiz daire reislerinden mürekkep, hukuk için, hukuk daireleri, ceza için ceza daire reislerini toplattırdım, baş reisin riyasetinde uzun bir mesaiden sonra ve her daireye gelen işin mahiyetine göre iş miktalarını da nazara alarak vâsıl oldukları neticeleri huzurunuza getirdik. Arkadaşlar, tasavvur ediniz ki Temyiz Mahkemesinde mürafaa sistemi kabul edildiğinden beri temyiz dairelerinde murafaa için günde 8 işten fazlasına bakılamaz. Maddeten imkân yoktur. Temyizde buna haftada bir gün ayırabiliyorlar. Bunu ikiye çıkardık mı, temyizdeki bir iş bugün vasati olarak altı ayda yapılıyorsa, bundan sonra 1-2 senede olacaktır. Bütün bunlar öyle şeylerdir ki dokunulduğu takdirde, biri diğerini zedeler.

Esasında arkadaşların fikirlerine iştirak ediyorum. Bu da bizi tatmin eden bir sistem değildir. Bunun çaresi; ikinci derece mahkemelerimizi kuracağız ve Mahkemei Temyiz kendi işleriyle başbaşa kalacaklar ve ancak bu şekilde istenilen sistem kurulmuş olacaktır. Bu itibarla ben Necati Erdem ve onun fikrine iştirak eden arkadaşlarımdan rica ediyorum, bugünkü mer'i kanunda mevcut olmıyan tashihi karar müessesesi, mevadı sulhiyeye de teşmil edildiği takdirde ,arzediyorum ki, bu tasarıyı geri almak lâzımgelir. Binaenaleyh bugün mevcut olmıyan bir şeyi neden ortaya koyalım? Esas Usulü Muhakeme Kanunu elimizdedir, buna taallûk eden fasıl üzerinde istediğimiz kadar görüşebiliriz. Meclis, daima, tetkikını tamik ettiği nokta üzerinde istediği ıslahatı yapabilir. Onun için Mecls, mevcut olan bir sistem ortadan kaldırılıyor, vatandaş için mevcut olan bir teminat eksiltiliyor gibi bir zehaba kapılmasın. Bugün mer'i kanunlarda sulhtan çıkan kararlarımız, temyizde tashihi karar usulüne tâbi değildir.

AHMET TAHTAKILIÇ (Kütahya) — Ekseriyet yok, mevzu esaslı.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur, vakit de geçmiştir, daha da esaslı birçok maddeler vardır, onun için Pazartesi saat 15 te toplanmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,45

T. B. M. M. Basımevi

Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/599)

T. C.
Başbakanlık
Muamelât Genel Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı: 71/1401, 6 - 3826

28 . X . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1936 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 27 . X . 1949 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arzederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 20 seneyi geçen tatbikatı sırasında tesbit edilen aksak taraflarını izale ve beliren yeni ihtiyaçları karşılamak maksadiyle sözü geçen kanunun birçok hükümlerinin yeniden tanzimi ve bir kısım yeni hükümlerin de ilâvesi suretiyle hazırlanan tasarı 1947 yılında Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve Yüksek Meclisin Adalet Komisyonunda o tarihden beri dikkatli bir tetkika tâbi tutulmuş bulunmaktadır. Adı geçen tasarının 700 maddeye yaklaşan hacmı itibariyle kanuniyet kesbetmesi zamana mütevakkıf bulunduğu âşikârdır. Buna mukabil ihtiyaçların doğurduğu bâzı meselelerin süratle halledilmesi adalet işlerinin daha düzgün bir şekilde yürütülmesi için zaruri görülmektedir. Bu sebeple Yüksek Meclisçe tetkik edilmekte olan Hukukta Yargılama Usulü Kanun tasarısında teklif edilen esaslara uygun olarak Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 5 maddesinin tadili hakkında ayrı bir tasarının sevki uygun görülmüştür.

İkinci Cihan Harbinden sonra eşya fiyatlarında ve para kıymetinde vukubulan büyük değişiklik sebebiyle sulh mahkmlerinin görevini tâyin eden Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8 nci maddesinde değişiklik yapılmasının zaruri bulunduğu aşikârdır. Bu zaruret sebebiyle sulh mahkemelerinin bin liraya kadar alacak ve menkul ve gayrimenkul mal dâvalarına bakmaları muvafık görülerek Usulün 8 nci maddesi buna göre değiştirilmiştir. Bu suretle asliye mahkemelerinin hâlen çok artmış bulunan iş hacımlarının azalacağı tabiîdir. Bu tadil Yargıtay daireleri arasında işlerin daha muvazeneli bir şekilde tevziine imkân vermiş ve bu imkândan istifade suretiyle hazırlanan diğer bir tasarı Yüksek Meclisin tetkikına arzedilmiş bulunmaktadır. Sözü geçen tasarının gerekçesinde bu tadilin Yargıtaya intikal eden işlerde yapacağı tesirler etraflıca izah olunduğu için burada o izahatın tekrarından sarfınazar edilmiştir.

Bundan başka veraset senetlerinin sulh mahkemeleri tarafından verilmesi halka büyük kolaylıklar sağlıyacağından bu tadil vesilesiyle Usulün 8 nci maddesine veraset senetlerinin verilmesine ait dâvaların da sulh mahkemeleri tarafından, görüleceğine dair bir fıkra ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Mahkemelerin bugün haddinden fazla mahmul olmaları keşif ve tetkikat gibi mahkeme dışın-

da yapılması gereken muameleleri mesai günlerinde yapmalarına imkân vermemektedir.

Bu sebeple mahkemeler bu kabîl işlemleri ekseriya tatil günlerinde yapmak mecburiyetinde kalmaktadır. Fakat Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81 nci maddesi hükmü muvacehesinde bu tetkikat ve keşifleri tatil günlerinde ancak tarafların ittifak ve muvafakatleri bulunduğu takdirde yapmak mümkündür. Bu da keşif ve tetkiklerin zamanında yapılmamasını ve binnetice işlerin teraküm etmesine ve ilgililerin sızlanmasını intaç etmektedir. Bu sebeple Usul Kanununun 81 nci maddesine «Ve mahkemece tatilde icrasına karar verilen keşifler» ibaresinin ilâvesi suretiyle bu kabîl muamelelerin tatil günlerinde ve tarafların muvafakatleri dışında icrasına imkân verilmek ve yukarda arzolunan mahzurun bu suretle önüne geçilmek istenmiştir.

Mahkemelerden kesin olarak verilen binnetice temyiz kabiliyetini haiz olmıyan kararlar bugünkü kanunumuzda yalnız sulh mahkemelerinden verilen 25 liraya kadar olan alacak dâvalarına hasredilmiştir. İkinci Cihan Harbinin eşya fiyatlarında ve para kıymetinde yaptığı büyük değişiklik karşısında kesin kararların huduhunu tâyin eden bu miktarın muhafazası yerinde görülmemiş ve bugünkü şartlar dâhilinde bu miktarın 100 lira olarak tesbitinde bir mahzur mülâhaza edilmemiştir. Bilâkis tezvire mâni olmak, Yargıtayın lüzumsuz yere işgalini önlemek, çok basit olan bu dâvalarda sürati sağlamak bakımlarından bunda fayda mevcuttur. Bu itibarla 100 liraya kadar olan alacak dâvalarının kesin olması uygundur. Şunu da ilâve edelim ki asliye mahkemelerinde de 100 liraya kadar alacak dâvası açılması mümkündür. Bu takdirde görev itirazı yapılmaz ve yargıç da re'sen görevsizlik kararı vermezse sâdır olan kararın temyiz kabiliyetini haiz olmaması mantıki olur; zira asliye mahkemelerinde sulh mahkemelerine nazaran daha fazla teminat mevcuttur. Bundan başka bugünkü 427 nci maddede yalnız alacak dâvalarından bahsedildiği halde menkul dâvaları zikredilmemiştir. Menkul mal dâvaları da alacak dâvaları gibi mütalâa edilebileceğinden diğer yüz liraya kadar olan menkul mal dâvalarına ait hükümlerin de kesin olduğuna dair hüküm sevki muvafık görülmüştür.

Kesin olarak verilen bu kararların yalnız kanun nef'ine bozulması başsavcı tarafından istenebilir. Fakat kanun nef'ine bozma talebini yalnız bu kararlara hasretmek doğru değildir. Bazan taraflarca temyiz edilmeden kesinleşen öyle kararlar vardır ki mahiyetleri itibariyle mer'i hukuka aykırı bir neticeyi hüküm altına almaktadırlar, meselâ kat mülkiyetinin tesisine cevaz veren bir ilâm gibi. Başsavcı bu gibi kararların da kanun nef'ine bozulmasını istemek yetkisini haiz olmalıdır.

Duruşmalı temyiz tetkikatı bugün Yargıtay dairelerini çok işgal eden bir mevzu haline gelmiş bulunmaktadır. Bu hususiaki istekler seneden seneye artmakta ve netice itibariyle Yargıtayın umumi faaliyetine sekte verecek bir mahiyet arzetmektedir. Öyleki bâzı dairelerde ve bu cümleden olarak Ticaret ve 4 ncü Hukuk dairelerinde bir sene sonrası için gün tâyinine mecburiyet hâsıl olmaktadır.

Her duruşma gününde ondan fazla dâva hakkında tarafların izahatı dinlenememektedir. Bu durum karşısında duruşma günleri sayısının arttırılması mümkün bulunmaktadır. Zira, haftanın bir günü Hukuk Genel Kurulu mesaisine ve bir günü de duruşmalı işlere ayrıldığından ekseriyeti teşkil eden diğer dosyalar için ancak üç buçuk günlük bir tetkik zamanı kalmaktadır ki bu da işlerin gecikmesine sebep olmaktadır.

Bu mülâhazalarla Yargıtayda mürafaa taleplerinin kıymeti on bin lirayı aşan işlere hasredilmesi muvafık görülmüştür.

Bundan başka görev ve yetkiye ait kararların incelenmesinde de, bunlar on bin lirayı aşan dâvalara taallûk etseler bile yine evrak üzerinde tetkikat yapılması ve mürafaa icra edilmesi sürat bakımından yerinde bir tedbir olacağı kabul edilmiş ve 438 nci madde bu esaslara göre değiştirilmiştir.

Kanunun tashihi karar sebeplerinden bahseden 440 ncı maddesinde yapılan değişikliğe gelince;

1. Teklif edilen maddenin birinci bendi kanunun 440 ncı madesinin birinci bendine tekabül etmektedir. Kanundaki «İtirazatın hangi itirazlar olduğu açıklanmak maksadiyle tasarıya taraf-

ların temyiz dilekçesi, temyiz lâyihası ile cevap lâyihalarında « ileri sürdükleri itirazları » ibaresi ilâve edilmiştir. Binaenaleyh hükme müessir ve taraflarca ilk defa hüküm temyiz edilirken gerek temyiz dilekçesinde ve gerekse lâyihalarında dermeyan ettikleri itirazların tamamı veya bir kısmı, tasdik ve nakzı mutazammın temyiz ilânında meskût bırakılmış ise alâkalılardan her biri bu itirazlarının dikkat nazarına alınmadığından bahsile tashihi karar istiyebilecektir.

2. Kanunun ikinci bendinde « bir ilâmda yekdiğerine mübayin kararlar bulunması» ibaresinden maksat, Yargıtayın bozma veya tasdikı mütazammın kararında yekdiğerini tutmıyan ibareler ve binnetice bozma veya tasdikın mânasını haleldar eden kayıtlar bulunması mânasındadır ki, bu çeheti lâyikıyle tebarüz ettirmek maksadiyle teklif edilen maddenin ikinci bendi sevkedilmiştir. Şu hale göre, tasarı bendi ile kanunun ikinci bendi arasında hüküm değişikliği mevcut değildir.

3. Mer'i kanunun 3 ncü bendi tamamen çıkarılmıştır. Çünkü mezkûr bent hükmü tashihi kararın, ilk mahkemece verilen hükmün « usul ve kanuna muhalif bulunması » yönünden de istenebileceğini tasrih etmektedir ki, bu kaydın şümulünü tâyin imkânsızdır. Filhakika kanunun 428 nci maddesinin 1 ve 4 ncü bendleri tetkik olunursa görülür ki, verilen hükmün kezalik kanun ve usul hükümlerine muvafık bulunmaması bakımından Yargıtayca bozulacağı yazılı olmasına göre hükmün «Usul ve kanuna muhalif bulunması» sebebiyle de tekrar tashihi karar yoliyle bozulmasını tecviz etmek, ikinci bir temyiz imkânı yaratmak demektir ki, bu takdirde tashihi karar sebeplerinin temyiz sebeplerine nazaran bir farkı kalmamaktadır. Çünkü bugün Yargıtay kararları ile de tashihi karara mütaallik « Usul ve kanuna muhalefet » ile temyiz sebeplerinden olan ve yukarda işaret edilen 428 nci maddenin 1 ve 4 ncü bentleri arasındaki mahiyet ve şümul farkı tebarüz ve hudutları tâyin edilmiş değildir. Bu yüzden tashihi karar müessesesi ikinci bir temyiz yolu gibi işlemekte ve hattâ bâzan Yargıtay iş bu üçüncü bent hükmüne istinaden evvelâ tasdik ettiği bir hükmü bu defa esbabı mucibe değiştirerek vâkıalar ve itirazlar aynı kaldığı halde bozmakta yahut aynı veçhile bozulmuş bir hükmü tasdik etmektedir.

4. — Teklif edilen maddenin üçüncü bendi yenidir. Ve maksadı da, hüküm Yargıtaydan nakız veya tasdik suretiyle çıktıktan sonra arada çıkan bir Tevhidi İçtihad Kararı Kanunu Yargıtay Dairesinin nakız ve tasdik kararında anladığı mânadan başka bir mânada tefsir ve tatbik etmiş ise, bu takdirde dairenin içtihadı birleştirme kararına göre eski kararını, tashihi karar talebi üzerine, düzeltebilmesini temindir. Filhakika ilk verilen karar henüz kesinleşmemiş olmasına göre, alâkalının yüksek mahkemece kanun hükmünün anlayışına mütaallik verdiği bu karardan istifade etmesi faydalı görülmüştür. Esasen içtihadı birleştirme kararının mahiyeti ile maksat ve gayesi de memleket içinde kanunların tatbikında ittirat ve istikrar temin eylemek olduğuna göre tashihi karar süresi henüz dolmamış olan kararların arada çıkan içtihadı birleştirme kararına uygun olarak tashihi zatı maslahata da muvafık görülmüştür.

5. — Kanunun 4 ncü bendi hükmünü anlamakda güçtür. Çünkü Yargıtayda dâvaya müessir yeni delil ibraz olunmaması lâzımgelir; sebebi ise Yargıtay bir derece mahkemesi değil bir prensip mahkemesi, diğer tâbir ile bir kanun mahkemesidir. Bu bakımdan (Mahkemei Temyizde ibraz olunup) da ibaresinin mânası anlaşılamıyor. Gerçi bu bent hükmünü imal maksadiyle: (İlk mahkemede gösterilmediği halde gösterilmiş gibi hile ile Yargıtayda beyan edilen delillerin Yargıtayca nazarı dikkate alınacak) hüküm verilmesi, yani hükmün bu deliller sebebiyle tasdik veya nakzedilmiş bulunması ihtimali ileri sürülüyorsa da kanunun hükmünü bu mânada telâkki etmek de pek güçtür. Zira dördüncü bentte aynen «ibraz olunup zatı hükme müessir evrakta bir sania ve sahtelik vukubulmuş olması» diye yazılmakta olmasına binaen, bentten maksut olan mâna, daha çok, ibraz edilen evrakın muhteviyatında «bir sania ve sahtelik» halidir. Böyle bir durum, meselâ, dosya temyize gönderilmeden veya gönderilip de henüz temyiz tetkikatı başlamadan önce taraflardan birinin mahkeme kararının yanlışlığını göstermek maksadiyle istinat olunan evrak ve vesikalar üzerinde tahrifat yapması, veya o vesikayı değiştirmesi hallerinde hâdis olabilir. İşte bu maksadı daha iyi ifade etmek gâyesiyle tasarının dördüncü bendi sevk edilmiştir. Binaenaleyh ilk hükümden sonra kanunun 445 nci maddesinin 2 - 6 ncı bentlerinde yazılı hallerden birinin tahakkuku halinde alâkalı bu vaziyetten bahsile tashihi karar talebinde bulunabilecektir. Zikri geçen 2 - 6ncı bentler hükümleri tetkik olunursa görülür ki,

hükme müessir yeni vaziyetlerin sabit olmasını ifade etmektedirler. Teklif edilen maddenin 4 ncü bendi bu haliyle maksada daha uygun ve daha sarih bir hale gelmiş bulunmaktadırlar.

Tasarının ikinci fıkrası yenidir. Fıkradaki sarahaten de anlaşılacağı üzere Yargıtay temyiz dilekçesinde veya tarafların esbabı mucibeli lâyihalarında dermeyan ettiği sebepler ve itirazlar hakkında ilk hükmü tasdik veya nakzederken müspet veya menfi her hangi bir ret veya kabul sebebi göstermemiş ise tashihi karar üzerine tarafların her türlü itirazatını birer birer cevaplandırmakla mükelleftir. Filhakika iş sahiplerinin, yaptıkları itirazlar hakkında yüksek mahkemenin ne düşündüğünü bilmesinde, mânevi huzur bakımından zaruret olduğu kadar iddia veya müdafaalarının hangi hukuki esaslar bakımından vârit olmadığını da açıkça görmesinde fayda vardır. Çünkü mahkemelere karşı duyulan hissi hürmetin beslenip gelişmesinde bu cihetin rolü zâhir olduktan maada kanunların mahkemelerce anlaşılmasını kolaylaştırmak yönünden de büyük faydalar sağlıyacağı aşikârdır.

Bu maksatla ilişik kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Adalet Komisyonu
Esas No. 1/599
Karar No. 12

2 . XII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu karariyle Yüksek Meclise sunularak Komisyonumuza havale buyurulan (Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine) dair olan Kanun tasarısı komisyonumuzda görüşüldü.

İnceleme sırasında Komisyonumuzda Adalet Bakanı ile bu Bakanlık temsilcisi Hukuk İşleri Genel Müdürü bulunarak bu hususlardaki görüşlerini bildirdiler. Aşağıda arzedilen mucip sebeplerle tesbit olunan tadil şeklinin Yüksek Başkanlık vasıtasiyle Kamutaya sunulmasına karar verildi.

Hükümet gerekçesinde de ifade olunduğu üzere; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yirmi seneyi geçen tatbikatı sırasında tesbit olunan aksak taraflarını izale ve beliren yeni ihtiyaçları karşılamak maksadiyle sözü geçen Kanunun birçok hükümlerinin yeniden tanzimi ve bir kısım yeni hükümlerin de ilâvesi suretiyle hazırlanan tasarı 1947 yılında Komisyonumuza havale buyurulmuş ve o tarihtenberi teşkil olunan bir su komisyonda incelenmekte bulunmuştur. Bu tasarının 700 maddeye yaklaşan hacmı itibariyle şimdiye kadar 120 madde kadar bir kısmı tetkik olunabilmiş ve kalan hükümlerin incelenip sonuçlandırılmasının ise daha bir hayli zamana mütevakkıf olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla, Bakanlıkça hazırlanan ve birkaç maddeye inhisar eden bu tadilin mümkün olduğu kadar bir kısım ihtiyaçları karşılıyacağı ve acele olarak yapılması lâzımgelen ve zaruri olduğu mütalâa olunarak maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Birinci maddenin birinci fıkrası hükmü; bu tasarı ile değiştirilen maddelerin nelerden ibaret olduğunu gösteren bir hükmü tesis etmesi itibariyle muvafık görülmüş ise de aşağıda gerekçesi bildirileceği üzere Hu. U. M. K. nun 440 ncı maddesini değiştirmeyi halen komisyonumuz uygun görememiş olduğundan sadece bu madde metninden 440 ncı madde numarası çıkarılmıştır.

Tasarının esas kanunun 8 nci maddeye mâtuf tâdil şeklinde Hükümet, iki noktada değişiklik derpiş etmektedir.

Bunlarda sulh yargıçlarının 300 liraya kadar olan dâvalara bakmak vazifesinin 1 000 liraya çıkarılması ve bu yargıçlara aynı zamanda (Veraset senedi) verebilmek yetkisinin tanınmasıdır.

Son harblerin doğurduğu ekonomik tahavüller sebebiyle eşya kıymetlerinin artması ve para kıymetlerinde vukubulan büyük değişiklikler sebebiyle mer'i kanunda mevcut olan 300 liralık

haddin bin liraya çıkarılması Komisyonumuzca da muvafık görülmüş ve bu suretle asliye mahkemelerinde biriken ve yığılan işlerden mühim bir kısmının sulh yargıçlarınca görülmesi ve asliye mahkemelerindeki iş hacmının biraz olsun azalacağı ve ayrıca Yargıtay daireleri arasındaki işlerin daha muvazeneli bir şekilde tevziine imkân verilmiş bulunacağı yolundaki Hükümet gerekçesi Komisyonumuz tarafından da muvafık görülmüştür.

Bu maddenin V nci bendine ilâve olunan veraset senetleri verilebilmesi yolundaki hükme gelince; veraset senetlerinin hukuki mahiyeti ve bünyesi mer'i kanunda tâyin ve tasrih edilmemiş iken vazife maddesine yalnız böylece bir kayıt ilâve etmekle hasım müvacehesinde olmaksızın alınan bu miras vesikasının tatbikatta tevlit ettiği hukuki neticelerdeki müşkülâtın önlenmesine imkân olmadığı ve bunun mâna ve şümulünün daha evvel belirtilmesi lâzımgeldiği ileri sürülmüştür. Nitekim; komisyon elinde bulunan esas tasarıda (veraset senetleri) yirmi maddeyi kapsıyan bir hükmü taşımaktadır. Bu itibarla; esas tasarı kabul edilinceye kadar bugünkü tatbikatta mevcut şeklin aynen muhafazası ve sulh mahkemelerinin vazifeleri içinde sayılmıyarak kanuni ve hukuki bünyesinin tesbitinden sonra hangi mahkemeye verilecekse o mahkemenin vazifesi içine alınması daha uygun olacağı düşünülerek bu fıkradan çıkarılmış ve Hükümet de bu noktai nazarı kabul ederek (veraset senetleri verilmesi) kaydının maddeden çıkmasına mütabakatını bildirmiştir. Millî Korunma Kanununun muaddel şekliyle tahliye dâvalarında sulh ve asliye mahkemelerine verilen vazife hususuna ait mezkûr kanunda yazılı hükümlerin mahfuziyeti tabiî görüldüğünden ayrıca bunun hakkında hüküm tesisine lüzum görülmemiş ve yalnız maddedeki (hâkim) kelimesi (yargıç) olarak değiştirilmiştir.

Yürürlükteki kanunun 81 nci maddesinde teklif edilen değişiklik yargıç tarafından (tatil günlerinde icrasına karar verilen) keşiflerinde bu günlerde yapılabilmesi şeklindedir. Yürürlükteki kanunda, yargıç tarafından esbabı mucibe gösterilerek müstaceliyet kararı verilen hallerin dışında; güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil günlerinde - tebligat işleri müstesna - hiçbir muamelei adliye yapılamıyacağını tesbit eden hüküm mevcuttur.

Hükümet gerekçesiyle ve komisyon huzurundaki beyanatiyle, mahkemelerin, keşif gibi mahkeme dışında yapacağı işleri ekseriya tatil günlerinde yapmak zaruretinde kaldığını ve iki tarafın muvafakati olmadan tatil gününde keşif yapılamadığını bu tadil ile işlerin teraküm etmesinin ve ilgililerin sızlanmasının önüne geçileceği izah olunmakta ve bu sebeple 81 nci maddeye bu hükmün konulduğu açıklanmaktadır.

Komisyonumuzda bu maddede yapılmak istenilen değişiklik uzun münakaşaları mucip olmuştur. Çoğunluğun etrafında toplandığı noktai nazara göre; bugün memlekette her sınıf vatandaşın hakkı olarak tanınan tatili yargıçlardan ve taraflarla vekillerinden nezetmekte isabet görülemez. Gerek yargıcın ve gerek taraflarla vekillerinin her vatandaş gibi tatil ve bayram yapmak haklarıdır. Madde hükmü bu şekilde kabul edildiği takdirde bakanlığın tatilde keşif yapmıyan hâkimi muaheze etmeye hakkı olacaktır. Adlî tatilde ise yargıcın ve adlî mekanizmaya dâhil olarak çalışan avukatların çok yorucu olan mesleklerinin icabı dinlenmeye, başka şehirlere gitmeye, tedavi olmaya ihtiyaçları derkârdır ve bu maksatladır ki; adlî tatil şekli bütün dünyada olduğu gibi bizde de senelerce evvel kabul edilmiş ve bütün medeni dünyada olduğu gibi adlî mekanizmada çalışanlara dinlenme imkânları verilmiştir. Kaldı ki; bu tatilin mühim bir kısmını yargıçlar her gün sabahtan akşama kadar dâva rüyet etmekle tetkikına vakit bulamadıkları ilmî eserleri ve Yargıtayın içtihatlarını okumakla ve mükteseabatlarını genişletmekle geçirirler. Yargıtay yüksek yargıçları dahi aynı maksatlarla bu tatilden istifade ederler. Mahallî mahkemesinden neticelenmiş ve kendilerine arzedilmiş olan dâva dosyalarına kanunda musarrah müstacel hallerin dışında bakmazlar. Bundan başka sadece keşiflerin tatil gününde yapılabilmesini temin edecek hükümler koymakla bütün dâvaların çabuk bitirilmesi de temin edilmiş olmaz. Keşifler en çok gayrimenkul işlerinde uygulanan bir usuldür. Bunun haricinde kalan birçok dâvalarındahi uzayıp gitmesini tatilde keşif yapılamaması sebebiyle izah etmeye imkân yoktur. Şu halde bu sebepleri birçok noktalardan ve birlikte mütalâa etmek lâzımgelir.

Bununla beraber memleketimizin hususiyetini ve iklim şartları göz önüne alınırsa bakanlığın noktainazarında da haklı taraflar görülebilir. Bu

itibarla, Komisyon bu teklifin tamamen reddi yolundaki görüşe de iltifat etmemiş ve bakanlığın bu hususiaki noktai nazarını ısrarla muhafaza etmiş olmasına rağmen millî ve dinî bayram günleriyle adlî tatili istisna ederek yalnız hafta tatillerinde tarafların muvafakati olmasa dahi yargıcın keşif yapabilmesi esas üzerinde bir çoğunluğa varmış ve tasarıdaki 81 nci maddeyi bu şekilde tesbit ve arzetmiştir.

427 nci maddenin tadili için gerekçede gösterilen sebepler esas itibariyle vârit görülerek yürürlükteki kanunda bulunan kesin hükmün miktarı yirmi beş liradan yüz liraya çıkarılmıştır. Bunun sebebi açıktır. Para ve eşya kıymetlerindeki tahavvülâtı nazara alarak sulh mahkemelerinin vazifesini bin liraya çıkardıktan sonra verilecek kesin hükümlerdeki mikdarın artmasını zaruri görmek icabeder. Mer'i kanunda bu şekildeki kesin hükümler yalnız alacak dâvalarına hasredilmiş iken bunu dâvada kıymetinin tâyini zaruri olan menkul dâvalarına da teşmil etmeyi ve bu miktara yani yüz lira kıymetini geçmiyen menkul dâvaları hakkında verilecek hükümlerin de kesin olmasında Komisyon fayda görmüştür. Ancak, tasarıda asliye mahkemelerinden verilecek aynı miktar hüküm için de kesin olmasını temin için (Asliye) mahkemesi ilâve olunduğu görülmüş ise de (Asliye) mahkemesine bu miktarda dâva açılamıyacağı ve açılsa bile re'sen mahkemenin bunu sulh yargıcına göndereceği kanunun bir icabı olarak zaruri olduğundan müstebat görülen bu şekil muvacehesinde bu mahkemenin ilâvesinden Hükümetle mütabakat halinde vazgeçilmiş ve maddenin temyiz faslında olması noktasından mer'i hükümdeki esasa göre yukarda işaret olunduğu şekilde yalnız miktarın artırılması ve menkul dâvalarına da teşmilinin temini şeklinde ve çoğunlukla varılan bu neticeye göre metin tesbit ve kabul olunmuştur.

Bu maddede yapılan değişikliklerden biri de şimdiye kadar kesin olarak verilen nihai kararlara karşı kanun nef'ine olarak Cumhuriyet Başsavcısının temyiz etmek yetkisi mevcut iken bu maddeye aslında kabili temyiz iken taraflardan birinin temyiz etmemesi sebebiyle kendiliğinden katîleşen hüküm ve kararların mer'i hukuka aykırı olması halinde Cumhuriyet Başsavcısının aynı hakkı haiz olması şekli olduğu görülmüş bunda da fayda mülâhaza olduğunundan aynen ipka edilmiştir.

Mer'i hukuk tâbirinin kanun ve nizamnameyi de içine alması itibariyle madde metninde böylece yazılmış olmasında isabet mütalâa olunmakla beraber kanun nef'ine nakzın neticesinin teklif veçhile tesbiti uygun örülmüş ve maddenin son fıkrasındaki (neşir) kelimesi her hangi bir iltibası önlemek maksadiyle (yayımlanır) şeklinde düzeltilerek maddenin bu tashihlerle arzına karar verilmiştir.

438 nci madde için tasarıda esaslı olarak yapılan değişikliğin; Yargıtayın duruşmalı tetkikatı yapacağı dâvalardan miktar ve kıymete taallûk eden ve yürürlekteki kanunda bin lirayı aşan dâvalar olarak hudutlandırılan miktarın on bin liraya çıkarılması şeklinde olduğu görüldü.

Yargıtay önünde izahat vermenin faydaları üzerinde duran komisyon üyelerinin muhtelif noktai nazarları üzerindeki geniş münakaşalardan sonra eşya ve para kıymetlerindeki tahavvülâtı göz önüne alınarak 8 nci maddedeki 300 liranın 1 000 lira ve 427 nci maddedeki 25 liranın 100 lira olarak kabulündeki nispete de az çok mütenazır olarak ve on bin liralık had de esas itibariyle çok görülerek çoğunlukla bu miktarın 4 000 lira olarak tesbit ve kabulü uygun görülmüş görev ve yetkiye ait nihai kararların temyiz tetkikatının duruşmaya tâbi olmamasında bir mahzur görülmemiş ve diğer hükümler esasen yürürlükteki kanun hükümlerinin daha açık ifadesi olması bakımından tasarıda olduğu şekilde kabul edilmiştir.

Tasarıdaki 440 ncı madde ile teklif edilen şekil (karar tashihi sebepleri) ne mütaallik bulunmaktadır.

Tashihi karar müessesesinin lüzum veya ademilüzumu çok eskiden beri münakaşa edilmektedir. Bu keyfiyet; üzerinde durmayı icap ettiren mühim bir mevzuudur, nazariyatta lehte ve aleyhte birçok münakaşalar yapılmış ve hattâ evvelce Büyük Millet Meclisinde de münakaşa mevzuu olmuş ve bir zamanlar kanundan çıkarılmış ve sonra tekrar vaz'olaunmuştur.. Bu mühim mesele de esaslı bir şekilde inceleme yapmaya ihtiyaç vardır. Bu itibarla, şimdilik, üç beş maddeye inhisar eden bu tadil tasarısında değil komisyonda incelenmekte olan büyük kanun tadilinde bu konuyu ele alarak esaslı bir şekilde halletmek gerekir. Bu iti-

barla, mer'i kanundaki tashihi karar müessesesine ait hükmü aynen muhafaza ederek ilerde düşünmek üzere bu tasarıdan buna ait hükmün çıkarılmasını komisyon uygun mütalâa etmiştir.

Meriyete taallûk eden 2 nci ve 3 ncü maddeler aynen kabul olunmuş ve bu suretle hazırlanan tadil tasarısı Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Adalet Komisyonu Başkanı
Konya
Hulki Karagülle

Sözcü
Ankara
Emin Halim Ergun

Kâtip
Erzurum
Ş. İbrahimhakkıoğlu
İmzada bulunamadı

Balıkesir
Osman Niyazi Burcu

Bursa
A. Akgüç

Denizli
N. Küçüka

Erzincan
A. Fırat

İzmir
Ekrem Oran

Kayseri
Reşid Özsoy

Manisa
Kâmil Coşkunoğlu

Manisa
Feyzullah Uslu

Mardin
Mehmet Kâmil Boran

Muğla
Nuri Özsan

Rize
Dr. S. Ali Dilemre

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı

BİRİNCİ MADDE — 18 Haziran 1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81 ve 427 ve 440 ncı maddeleriyle bu kanunun 13 . XII . 1934 tarih ve 2606 sayılı Kanunla tadil edilmiş bulunan 8 ve 438 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir:

Madde 8 — Sulh hâkimleri;

I - Tesis ve iflâs dâvalarından başka değer veya miktarı 1 000 lirayı geçmiyen alacak ve menkul ve gayrimenkul ayın,

II - Kanunu Medeninin 315 nci maddesinde yazılı nafaka,

III - Evlenmeye izin verme,

IV - İcra ve İflâs Kanununun 272 ve ondan sonra gelen maddeleri hükmü yerinde kalmak şartiyle gayrimenkulün tahliyesi,

V - Veraset senetleri verilmesi dâvalarını ve bu ve başka kanunlarla kendilerine verilen dâvaları, görürler.

Madde 81 — Yargıç tarafından esbabı mucibe gösterilerek müstaceliyet kararı verilen hallerden maadasında güneş battıktan doğuncaya kadar ve tatil günlerinde aleyhine muamele yapılacak kimsenin muvafakati olmaksızın tebligat işleri ve mahkemece tatil günlerinde icrasına karar verilen keşifler müstesna olmak üzere hiçbir muamelei adliye yapılamaz.

Madde 427 — Asliye ve Sulh mahkemelerinden verilen nihaî kararlar aleyhine temyiz yoluna müracaat edilebilir. Şu kadar ki, değeri bin lirayı geçmiyen menkul mal ve alacak dâvalarına müteallik kararlar kesindir.

Kesin olarak verilen nihaî kararlarla mahiyeti itibariyle mer'i hukuka aykırı bir hukuki neticeyi hüküm altına alan ve Yargıtayca tetkik edilmeksizin kesinleşmiş bulunan ilâmlar C. Başsavcısı tarafından kanun nef'ine olarak temyiz olunabilir.

Bu suretle kararın bozulması hükmün hukuki neticelerini ortadan kaldırmaz.

Başsavcılığın temyiz talebi Yargıtayca ye-

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Hukuk Usulü Muhakemeleri hakkındaki 1086 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı

BİRİNCİ MADDE — 18 Haziran 1927 tarih ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 81 ve 427 nci maddeleriyle mezkûr Kanunun 13 . XII . 1934 tarih ve 2606 sayılı Kanunla tadil edilmiş bulunan 8 ve 438 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir :

Madde 8. — Sulh Yargıçları :

I - Tesis ve İflâs dâvaları hariç olmak üzere değer veya miktarı 1000 lirayı geçmiyen alacak ve menkul ve gayrimenkul ayın;

II - Kanunu Medeninin 315 nci maddesinde yazılı nafaka;

III - Evlenmeye izin verme.

IV - İcra ve İflâs Kanununun 272 ve ondan sonra gelen maddeleri hükmü yerinde kalmak şartiyle gayrimenkulün tahliyesi;

V - Bu ve başka kanunlarla kendilerine verilen dâvaları.

Görür.

Madde 81. — Yargıç tarafından esbabı mucibe gösterilerek müstaceliyet kararı verilen hallerden maadasında aleyhine muamele yapılacak kimsenin muvafakati olmaksızın güneş battıktan doğuncaya kadar millî ve dinî bayram tatilleriyle adlî tatilde tebligat işleri müstesna olmak üzere hiç bir muamelei adliye yapılamaz.

Madde 427. — Asliye ve sulh mahkemelerinden verilen nihai kararlar aleyhine temyiz yoluna müracaat edilebilir. Şu kadar ki; sulh yargıçlarınca verilen ve değeri yüz lirayı geçmiyen menkul mal ve alacak dâvalarına mütaallik kararlar kesindir. Kesin olarak verilen ve nihai kararlarla mahiyeti itibariyle mer'i hukuka aykırı bir hukuki neticeyi hüküm altına alan ve Yargıtayca tetkik edilmeksizin kesinleşmiş bulunan ilâmlar C. Başsavcısı tarafından kanun nef'ine olarak temyiz olunabilir.

Bu suretle kararı bozulması hükmün hukuki neticelerini kaldırmaz.

Başsavcılığın temyiz talebi Yargıtayca ye-

Hü.

rinde görüldüğü takdirde kararın kanun nef'ine bozulmasiyle iktifa olunur.

Bozma kararının bir sureti Adalet Bakanlığına gönderilir ve bu karar Bakanlıkça neşir ve mahkemelere tamim olunur.

Madde 438 — Yargıtay, dâvayı evrak üzerinde tetkik ve rüyet eder. Ancak boşanmaya ve ayrılmaya ve hacir ve nesebe taallûk eden dâvalarla miktar veya kıymeti on bin lirayı aşan alacak ve ayin dâvalarında iki taraftan her hangisi istida veya lâyihasında mahkemeye çağırılmasını isterse gün gösterilerek o günde iki tarafın veya vekillerinin mahkemede bulunmasını ve bulunmazlarsa temyiz tetkikatı yapılacağını gösterir bir davetiye tebliğ olunur. Görev ve yetkiye ait kararların tetkikında duruşma yapılmaz.

Yargıtay, yukardaki fıkra hüküm ile bağlı olmaksızın izahat almak üzere iki tarafı kendiliğinden de duruşmaya çağırabilir.

Duruşma günü tâyin edilen hallerde Yargıtay tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra, taraflardan hiçbiri gelmemiş ise dosya üzerinde inceleme yaparak temyiz olunan ilâmın tasdikına veya bozulmasına karar verip o gün tefhim eder.

Duruşma günü kararı verilmiyen işler en geç on beş gün içinde karara bağlanır.

Temyiz olunan karar, esas yönünden kanuna uygun olup da kanunu tatbikta bir yanlışlık yapılmış veya kanuna uymıyan husus hakkında yeniden tahkikat ve muhakeme yapılmasına Temyiz Mahkemesince lüzum görülmemiş olursa bundan ötürü temyiz olunan kararı bozmayıp bu cihetleri değiştirerek ve düzelterek tasdik eder.

Temyiz kararlarına karşı, tefhim veya tebliği gününden itibaren on beş gün içinde, tashih istenebilir.

Tashihi karar isteği aynı dairede tetkik olunur.

Sulh mahkemelerine ait dâvalar hakkında Temyiz Mahkemesinden kararlara karşı tashih istenemez.

Madde 440 — Tashih sebepleri şunlardır:

1. Temyiz dilekçesiyle, kanuni süresi içinde verilmiş olmaları şartiyle, gerekçeli Temyiz ve diğer tarafın cevap lâyihalarında ileri sürü-

Ad. K.

rinde görüldüğü takdirde kararın kanun nef'ine bozulmasiyle iktifa olunur.

Bozma kararının bir sureti Adalet Bakanlığına gönderilir ve bu karar Bakanlıkça yayınlanır ve mahkemelere tamim olunur.

Madde 438. — Yargıtay, dâvayı evrak üzerinde tetkik ve rüyet eder. Ancak boşanmaya ve ayrılmaya ve hacir ve nesebe taallûk eden dâvalarla miktar veya kıymeti dört bin lirayı aşan alacak ve ayın dâvalarında iki taraftan her hangisi istida veya lâyihasında mahkemeye çağırılmasını isterse gün gösterilerek o günde iki tarafın veya vekillerinin mahkemede bulunmasını ve bulunmazlarsa temyiz tetkikatı yapılacağını gösterir bir davetiye tebliğ olunur.

Görev ve yetkiye ait kararların tetkikında duruşma yapılmaz.

Yargıtay yukardaki fıkra hükmü ile bağlı olmaksızın izahat almak üzere iki tarafı kendiliğinden de duruşmaya çağırabilir.

Duruşma günü tâyin edilen hallerde Yargıtay tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra taraflardan hiçbiri gelmemiş ise dosya üzerinde inceleme yaparak temyiz olunan ilâmın tasdikına veya bozulmasına karar verip o gün tefhim eder.

Duruşma günü kararı verilmiyen işler en geç on beş gün içinde karara bağlanır.

Temyiz olunan karar, esas yönünden kanuna uygun olup da kanunu tatbikatta bir yanlışlık yapılmış veya kanuna uymıyan husus hakkında yeniden tahkikat ve muhakeme yapılmasına temyiz mahkemesince lüzum görülmemiş olursa bundan ötürü temyiz olunan kararı bozmayıp bu cihetleri değiştirerek ve düzelterek tasdik eder.

Temyiz kararlarına karşı, tefhim veya tebliği gününden itibaren on beş gün içinde tashih istenebilir.

Tashihi karar isteği aynı dairede tetkik olunur.

Sulh mahkemelerine ait dâvalar hakkında temyiz mahkemesinden verilen kararlara karşı tashih istenemez.

Madde 440. — Tadile ait teklif tayyolunmuştur.

Hü.	Ad. K.
lüp hükme tesiri olan itirazların kısmen veya tamamen meskût bırakılmış olması; 2. Yargıtay kararında yekdiğerine mübayin fikralar bulunması; 3. Kararın verildiği tarihten sonra çıkmış bir tevhidi içtihat kararına muhalif bulunması; 4. Hükümden sonra 445 nci maddenin 2-6 ncı bentlerinde yazılı hallerin kesinleşmiş hükümle tahakkuk etmiş olması. Yargıtay, evvelce meskût bırakılan itirazları kendi noktai nazarına göre hükme müessir mahiyette görmezse tashihi karar talebi üzerine vereceği kararda bu itirazları reddederken herbiri hakkında mucip sebep göstermeye mecburdur. Yukarki fıkralar hükümleri mahfuz olmak kaydiyle Yargıtay, temyiz tetkikatı neticesinde her hangi bir vâkıa veya delil hakkında görüşünü izhar veya her hangi bir mesele hakkında hukuki noktai nazarını beyan ettikten sonra tashihi karar üzerine bunlardan dönemez. Yargıtay, tashihi karar dilekçesinde gösterilen talep ve sebeplerle mukayyettir.	
İKİNCİ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	İKİNCİ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer. (aynen)
ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.	ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerini Adalet Bakanı yürütür. (aynen)

Başbakan
Ş. Günaltay

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
N. Erim

Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Fuad Sirmen

Millî Savunma Bakanı
H. Çakır

İçişleri Bakanı
E. Erişirgil

Dışişleri Bakanı
N. Sadak

Maliye Bakanı
İ. R. Aksal

Millî Eğitim Bakanı
T. Banguoğlu

Bayındırlık Bakanı
Ş. Adalan

Eko. ve Ticaret Bakanı
V. Dicleli

Sa. ve So. Y. Bakanı
Dr. K. Baytsit

Gümrük ve Tekel Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge

Tarım Bakanı
Cavid Oral

Ulaştırma Bakanı

Çalışma Bakanı
R. Ş. Sirer

İşletmeler Bakanı
Münir Birsel